

**T. C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ADLI BİLİMLER ANABİLİM DALI**

**SUÇ ÖNLEME VE ANALİZİ PERSPEKTİFİNDE AÇIK
KAYNAK İSTİHBARATI FARKINDALIĞININ BİREYLERİN
SOSYAL MEDYA KULLANIMLARI ÜZERİNE
ETKİSİ: ÇORUM İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Muhammed AKYEL

Çorum 2020

**SUÇ ÖNLEME VE ANALİZİ PERSPEKTİFİNDE AÇIK
KAYNAK İSTİHBARATI FARKINDALIĞININ BİREYLERİN
SOSYAL MEDYA KULLANIMLARI ÜZERİNE
ETKİSİ: ÇORUM İLİ ÖRNEĞİ**

Muhammed AKYEL

**Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Adli Bilimler Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

**Dr. Öğretim Üyesi Vahdet ÖZKOÇAK
İkinci Danışman: Doç. Dr. Emre DEMİR**

Çorum 2020

Muhammed AKYEL tarafından hazırlanan “Suç Önleme ve Analizi Perspektifinde Açık Kaynak İstihbaratı Farkındalığının Bireylerin Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Etkisi: Çorum İli Örneği” adlı tez çalışması 25/11/2020 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Faruk GÖKMEŞE

Dr. Öğretim Üyesi Vahdet ÖZKOÇAK

Doç. Dr. Emre DEMİR

Doç. Dr. Ali Murat KIRIK

Dr. Öğretim Üyesi Sefer DARICI

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ..... tarihli ve ..... sayılı kararı ile Muhammed AKYEL'in Adli Bilimler Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

Prof. Dr. Muhammed Asif YOLDAŞ
Enstitü Müdür V.

TEZ BEYANI

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

Muhammed AKYEL

**SUÇ ÖNLEME VE ANALİZİ PERSPEKTİFİNDE; AÇIK KAYNAK
İSTİHBARATI FARKINDALIĞININ BİREYLERİN SOSYAL MEDYA
KULLANIMLARI ÜZERİNE ETKİSİ: ÇORUM İLİ ÖRNEĞİ**

Muhammed AKYEL

HİTİT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Kasım 2020

ÖZET

Devletlerin varlık sebeplerinden birisi de toplumun güven ve asayişini sağlamaktır. Suç oranının sıfır olduğu bir yer söz konusu olmamakla beraber, bu oranının minimum düzeyde olduğu yerler de olabilmektedir. Suçun işlendiği yerlerde suçun faillerinin yakalanması ne kadar önemli ise de suçun meydana gelmeden önlenmesi ya da güvenlik tedbirlerinin aldırılması da bir o kadar önemlidir.

Dünya ve ülkemiz genelinde ‘Kitle İletişim Araçları’, hem bilgi edinmenin kaynağını hem de toplumsal kontrolün devamlılığını sağlamaktadır. Bu çift yönlü iletişimde insanlar basılı ve görsel medya aracılığıyla bilgi sahibi olmaktadır. Bu kitle iletişim araçlarının kullanımı ile birlikte insanlar farkında olarak ya da olmayarak özel hayatları ile ilgili bilgilerini paylaşmaktadırlar. Açık kaynak dediğimiz bu istihbarat çeşidinin en önemli veri kaynaklarından biri de sosyal medyadır. Bireyler bu takip edilmenin varlığında bile sosyal medyayı kullanmaya devam etmektedirler.

Kişiler, sosyal medya paylaşım siteleri (Facebook, Twitter, Instagram vb.) üzerinden zaman zaman suç unsuru sayılabilecek paylaşımlar yapmaktadır. Suçun olduğu her yerde ‘Adli Bilimler’in varlığından söz edilmektedir. Çünkü adli bilimler suç ve faillerinin bulunması ile doğrudan ilgilenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Adli Bilimler, Açık Kaynak, İstihbarat, Sosyal Medya

**THE EFFECT OF OPEN SOURCE INTELLIGENCE AWARENESS
ON INDIVIDUALS SOCIAL MEDIA USAGE IN THE PERSPECTIVE OF
CRIME PREVENTION AND ANALYSIS: CASE OF ÇORUM**

Muhammed AKYEL

HİTİT UNIVERSITY
GRADUATE EDUCATION INSTITUTE

November 2020

ABSTRACT

One of the reasons for the existence of states is to ensure the trust and security of society. Although there is no place where the crime rate is zero, there may be places where this rate is at the minimum level. Although it is important to catch the perpetrators of the crime where it is committed, it is also important to prevent the crime before it occurs or to take security measures.

‘Mass Media’ provides both the source of information and the continuity of social control in the communities in the world and in our country. In this two-way communication, people receive information through written and visual media. Using these mass media, people share their personal life information with or without awareness. One of the biggest data sources of this kind of Intelligence, which we call open source, is social media. Individuals continue to use social media even in the presence of this follow-up.

People make posts that can be considered a crime from time to time via social media sharing sites (Facebook, Twitter, Instagram, etc.). Wherever crime occurs, the existence of ‘Forensic Sciences’ is mentioned. Because forensic sciences directly deals with the finding of crimes and perpetrators.

Keywords: Crime, Forensic Sciences, Open Source, Intelligence, Social Media

TEŞEKKÜR

Hem eğitim-öğretim dönemi boyunca hem de tez çalışmamın bütün aşamalarında iletişimini ve desteğini esirgemeyerek tez çalışmasının hazırlanmasında her türlü katkıyı sağlayan danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Vahdet ÖZKOÇAK'a teşekkür ederim.

Yapmış olduğu önerilerle ve sunmuş olduğu fikirlerle tez çalışmasının perspektif açıdan genişlemesini sağlayan hocam Doç. Dr. Emre DEMİR'e teşekkür ederim.

Tez çalışmamın değerlendirilmesinde jüri başkanlığı görevini yürüten ve aynı zamanda değerli fikirleri ile çalışmam üzerinde katkı sağlayan Prof. Dr. Faruk GÖKMEŞE başta olmak üzere, tez jürisinde bulunan Doç. Dr. Ali Murat KIRIK ve Dr. Öğretim Üyesi Sefer DARICI hocalarıma da ayrı ayrı teşekkür ederim.

Yine çalışmam boyunca desteğini esirgemeyen Araştırma Görevlileri Fırat KOÇ ve Gülçin AYDOĞDU'ya teşekkür ederim.

Her daim manevi desteğini her zaman yanımda hissettiğim, bu süreçte yaşadığım zorluklar karşısında yükümü hafifleterek fedakarlığını gösteren sevgili eşim Dilek AKYEL'e sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	3
2.1. Suç Kavramı ve Suç Tanımları.....	3
2.2. Türkiye'de İşlenen Suçlara Genel Bakış.....	4
2.3. Sosyal Ağlarda İşlenen Suçlar.....	4
2.3.1. Cinsel taciz.....	5
2.3.2. Tehdit, şantaj ve hakaret.....	6
2.3.3. Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit.....	7
2.3.4. Nefret ve ayrımcılık.....	7
2.3.5. Kişilerin huzur ve sükununu bozma.....	8
2.3.6. Özel hayatın gizliliğini ihlal.....	8
2.3.7. Haberleşmenin engellenmesi ve gizliliğini ihlal.....	9
2.3.8. Kişiler arası konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması.....	9
2.3.9. Kişisel verilerin kaydedilmesi.....	10
2.3.10. Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme.....	10
2.3.11. Güveni kötüye kullanma.....	11
2.3.12. Nitelikli dolandırıcılık.....	11

Sayfa

2.3.13. Suçu ve suçluyu övme.....	12
2.3.14. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama	12
2.3.15. Türk Milleti’ni, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni, Devletin kurum ve organlarını aşağılama	13
2.4. Suç Önleme ve Suç Önleme Yöntemleri	14
2.4.1. Suç istihbarat analizi	16
2.4.2. Suç ve suçluya ait profil çıkarma	18
2.4.3. Coğrafi profilleme.....	19
2.5. İstihbarat Kavramı ve İstihbarat Tanımları	20
2.6. Uluslararası İstihbarat Kuruluşlar	21
2.7. İstihbaratın Sınıflandırılması.....	24
2.7.1. Ölçeklerine (Seviyelerine) göre istihbarat	24
2.7.2. Alanlarına göre istihbarat.....	25
2.7.3. Kaynaklarına (toplama şekillerine) göre istihbarat	27
2.8. Medya Kavramı ve Sosyal Medya	29
2.8.1. Sosyal medya siteleri.....	35
2.8.2. Dünya’da ve Türkiye’de sosyal medya kullanımı	40
2.8.3. Sosyal medya kullanım nedenleri	42
2.9. Açık Kaynak İstihbarat Farkındalığının Bireylerin Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Etkisi	45
2.9.1. Sosyal medya üzerinden elde edilen istihbaratın kullanımı.....	47
2.9.2. Sosyal medyayı kullanarak suçun önlenmesi ve suç sonrası tespitler	48
2.9.3. Sosyal medyanın kolluk güçlerine sağladığı faydalar.....	49
2.9.4. Sosyal medya üzerinden işlenen suçlar.....	50

Sayfa

2.10. Literatür Araştırması	52
3. MATERYAL VE YÖNTEM	55
3.1. Örneklem	55
3.2. Kısıtlamalar	56
3.3. Veri Toplama Araçları.....	56
3.4. Verilerin Analizi.....	57
4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA	58
4.1. Demografik Özellikler ve Sosyal Medya Kullanım Süresine İlişkin Bulgular	58
4.2. İstatistiksel Analizler.....	58
4.3. Mülakat.....	69
4.4. Tartışma.....	71
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76
KAYNAKLAR	79
EKLER.....	88
EK-1. Anket Formu ve Anket Soruları	89
EK-2. Etik Kurul Kararı	92
EK-3. Mülakat Formu ve Mülakat Soruları	93
ÖZ GEÇMİŞ	94

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Uluslararası istihbarat kuruluşları	23
Çizelge 2.2. En popüler sosyal medya siteleri	41
Çizelge 4.1. Anketlerin 1'inci maddelerinin karşılaştırılması	58
Çizelge 4.2. Anketlerin 2'nci maddelerinin karşılaştırılması.....	59
Çizelge 4.3. Anketlerin 3'üncü maddelerinin karşılaştırılması.....	59
Çizelge 4.4. Anketlerin 4'üncü maddelerinin karşılaştırılması.....	60
Çizelge 4.5. Anketlerin 5'inci maddelerinin karşılaştırılması	60
Çizelge 4.6. Anketlerin 6'ıncı maddelerinin karşılaştırılması	61
Çizelge 4.7. Anketlerin 7'nci maddelerinin karşılaştırılması.....	61
Çizelge 4.8. Anketlerin 8'inci maddelerinin karşılaştırılması	62
Çizelge 4.9. Anketlerin 9'uncu maddelerinin karşılaştırılması.....	62
Çizelge 4.10. Anketlerin 10'uncu maddelerinin karşılaştırılması.....	63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 4.1. Cinsiyete göre anket sorularına (1-5) verilen cevapların Karşılaştırılması	66
Şekil 4.2. Cinsiyete göre anket sorularına (6-10) verilen cevapların Karşılaştırılması	66
Şekil 4.3. Sosyal medya kullanım süresine göre anket sorularına (1-5) verilen cevapların karşılaştırılması	67
Şekil 4.4. Sosyal medya kullanım süresine göre anket sorularına (6-10) verilen cevapların karşılaştırılması	68

SİMGELER VE KISALTMALAR**Kısaltmalar**

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AISE	Agenzia Informazioni e Sicurezza Esterna
AIVD	Algemene Inlichtingen-en Veiligheidsdienst
ANB	Agencija Za Nacionalnu Bezbjednost
APT	Advanced Persistent Threat
AR-GE	Araştırma-Geliştirme
ARPA	Advanced Research Projects Agency
ARPANET	Advanced Research Projects Agency Network
ASIS	Australian Secret Intelligence Service
AW	Agencja Wywiadu
BIA	Bezbednosno-Informativna Agencija
BKA	Bundeskriminalamt
BND	Bundesnachrichtendienst
CBP	United States Customs and Border Protection
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri
CIA	Central Intelligence Agency
CNI	Centro Nacional de Inteligencia
CSIS	Canadian Security Intelligence Service
DARPA	Defence Advanced Research Project Agency
DGSE	Direction Generale de la Securite Exterieur

DIA	Direzione Investigativa Antimafia
DMI	Department Of Military Intelligence
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EUROPOL	Avrupa Polis Teşkilatı
EYP	Ethniki Ypiresia Pliroforion
FBI	Federal Bureau of Investigation
FE	Forsvarets Efterretningstjeneste
FSB	Federalnaya slujba bezopasnosti
GEOINT	Geospatial Intelligence
HUMINT	Human Intelligence
IH	Információs Hivatal
IMINT	Imagery Intelligence
INSIST	İnsan İstihbaratı
INTERPOL	Uluslararası Polis Teşkilatı
KDGM	Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı
MASINT	Measurement and Signature Intelligence
MI6	Military Intelligence Section 6
MIT	Milli İstihbarat Teşkilatı
MOSSAD	HaMossad le Modi'in ule Tafkidim Meyuhadim
MSS	Ministry Of State Security
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NPA	National Police Agency
NSA	National Security Agency
OSA	Obavještajno Sigurnosna Agencija

OSINT	Open Source Intelligence
RAW	Research and Analysis Wing
SHISH	Shërbimi Informativ Shtetëror
SIE	Serviciul de Informații Externe
SIED	Serviço de Informações Estratégicas de Defesa
SIGINT	Signal Intelligence
SIS	Secret Intelligence Service
SNA	Social Network Analysis
SND	Strategischer Nachrichtendienst
SOA	Security and Intelligence Agency
SOCMINT	Social Media Intelligence
SOVA	Slovenska Obveščevalno
SVR	Sluzhba Vneshney Razvedki
SZRU	Sluzhba Zovnishnioyi Rozvidky Ukrayiny
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TECHINT	Technical Intelligence
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
VEVAK	Vezerat-e Ettela'at Jomhori-ye Eslami-ye Iran

1. GİRİŞ

Toplumunu oluşturan insanların huzur ve refah içerisinde bir yaşam sürmesinin yolu onların güven ve asayişini sağlamaktan geçmektedir. Toplumun olduğu yerde suç olayı her zaman olacaktır. Bu sebeple suç ve suçlu ile mücadelede belirlenen asıl hedef, suç oranının minimum seviyelere çekilmesini sağlamaktır.

Ülkemizde suç ile mücadele kapsamında faaliyet gösteren birimler ‘Genel Kolluk’ adıyla anılırlar. Genel Kolluğu Polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığı temsil etmektedir. Bu temsiliyetleri sebebi ile bu kurumlarda görev yapanlar; kanunlar ve kendi özel kanunları çerçevesinde adli ve idari yetkilerini kullanmaktadırlar.

Suç ve suç ile mücadelede görevli kolluk güçlerinin bu kapsamda yaptığı faaliyetler iki temelde ele alınmaktadır. Bunlar; suç öncesi yapılan faaliyetler ve suç sonrası yapılan çalışmalardan oluşmaktadır. Suç öncesi faaliyetler ortada henüz işlenmiş bir suç yok iken gerekli tedbirlerin alınarak suçun engellenmesi amacını taşır. Bu önleyici tür proaktif polislik olarak anılmaktadır. Bu durum kamu düzeninin sağlanmasında etkin ve çağdaş bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlayışta temel hedef, insanları suça yönelten nedenleri önce tespit etmek sonrasında bu nedenleri ortadan kaldırıp suçun oluşmasını önlemektir. Suç sonrası polislik yani reaktif polislik; suçun işlenmesi sonrasında suç ve suçun faillerinin yakalanmasına yönelik yapılan faaliyetleri kapsamaktadır. Bu hizmetin adı ‘Adli Polislik’ olarak geçmektedir. Adli polislik, suç sonrası çalışmaların yürütülerek adliyeye sevk işlemi sağlanmasına aracılık etmektedir (Aydın, 2014, s. 82).

Kitle iletişim araçları, insanlar için hem bilgi edinme kaynağı, hem de toplumsal kontrolün devamlılığı için çok önemli araçlardandır. Bu çift yönlü iletişim sayesinde insanlar, basılı ve görsel medya aracılığıyla bilgi sahibi olmaktadır. Son yıllarda teknolojinin ilerlemesi ile birlikte kendisine geniş bir kullanım alanı bulmaktadır. İnsanlar kendi kişisel bilgilerini, inanç ve düşünce iklimlerini ve sosyal hayatlarını kitle iletişim araçları aracılığı ile paylaşmaktadırlar. Bu paylaşımları yüzünden farkında olarak ya da olmayarak diğer üçüncü kişilere istihbarat sağlamış olurlar.

Açık kaynak denilen bu istihbarat türünün veri kaynaklarından biri de sosyal medyadır. Bireyler en mahrem bilgilerini sosyal medya paylaşım siteleri (Facebook, Twitter, Instagram, Pinterest, Badoo, LinkedIn vs.) üzerinden rahatlıkla paylaşmaktadırlar. Ayrıca çevrelerinde yaşanan gelişmelere ilişkin yorumlarda bulunmaktadırlar. İnsanlar sosyal medyayı çok aktif kullanmasalar bile kimi zaman nerede ve kiminle olduklarına dair konum bilgilerini sıklıkla ve kontrolsüz bir biçimde paylaşmaktadırlar. Bu durum kişilerin özel hayatlarını, tüm yönleri ile birlikte açık kaynak istihbaratının konusu haline getirmektedir.

Adli bilimler, suç ve suçlunun ortaya çıkarılması ile doğrudan ilgilidir. Adli niteliği bulunan olaylarda suç ile ilgili veriler toplanmakta ve sonrasında değerlendirilmektedir. Tüm bu çalışmalar sonrasında ulaşılan sonuçlar, suç ve suçlunun ortaya çıkmasını sağlayacak bir biçimde hukukun yararlanıp kullanılabileceği delilleri meydana getirmektedir. Teknolojinin gelişmesine paralel olarak, Adli bilimlerde kullanılan teknikler de gelişim göstermektedir (Akyel ve ark., 2019, s. 117).

Bu çalışma ile sosyal medyayı etkin olarak kullanan bireylerin, yaptıkları paylaşımlardan özel hayatlarına yansiyabilecek riskler ve olumsuzluklar ortaya konulacaktır. Bireylerin sosyal medya paylaşımlarında, suç unsuru olması halinde bu durum doğrudan adli bilimlerin konusu haline gelmektedir. Bireylerin konusu suç teşkil eden paylaşımları yapmaları halinde suçlu konumuna düşecekleri, adli birimlerin doğrudan çalışma alanı içerisinde olacakları gerçeği ile yüzleşmeleri sağlanmaya çalışılacaktır. Ayrıca sosyal medya üzerinden suç işleyenlerin izlediği yöntemler tespit edilerek, suçun önlenmesi ve suç faillerinin bulunmasına yönelik adli bilimlere katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Suçluların izlediği yöntemlerin tespit edilerek, bu yöntemlerle ilgili toplumun açık kaynaklarla bilgilendirilmesi çok büyük önem arz etmektedir. Gerek sosyal medyadan gerekse de haber kanalları ve siteleri üzerinden bu bilgilendirmeleri alan ve farkındalıkları oluşan bireylerin öğrendikleri bu bilgilerin sosyal medya kullanımları üzerindeki etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ARAŞTIRMASI

2.1. Suç Kavramı ve Suç Tanımları

Suç olgusu toplumdan topluma farklı zaman ve mekânlarda değişik anlamlara gelebilmektedir. Herhangi bir zaman diliminde suç olarak tanımlanan bir davranış, farklı bir tarihte suç olarak tanımlanmayabilmektedir. Bunun yanında herhangi bir yerde toplumca suç görülen bir hareket başka bir toplumda veya yerde suç olarak görülmeyebilir. Bu kapsamda suçu belli bir kalıp içerisinde tanımlamak oldukça güç bir hal almaktadır. Genel kabulde suç; sosyal bir olgudur. Yaşadığımız an itibari ile suç görülen bir davranış, daha sonraki bir süreçte doğal bir davranış sayılabilmektedir (Burkay, 2008).

Suçun tanımı ile ilgili literatüre bakıldığında daha çok hukuki yaklaşımların ağır bastığı görülmektedir. Bu yaklaşımlara göre suç, toplumda hukukla korunan menfaat veya değerlerin ihlal edilmesidir. Kriminolog Tappan suçu; ceza yasasını ihlal eden ve arkasında haklı bir sebep olmayan kasıtlı eylemler olarak tanımlamıştır. (Göver ve Dolunay, 2017).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde suç ile ilgili 2 farklı anlam yer almaktadır. ‘1. *Törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış.* 2. *Huk. Yasalara aykırı davranış, cürüm*’ anlamlarında kullanılmaktadır (TDK, 2020).

Suç, kanun koyucu tarafından toplum için tehlike barındırdığı ve zarar verdiği kabul edilen eylem, davranış ve hareketlerdir. Bu fiilleri işleyenlere yani suçlulara, kanun koyucu tarafından cezai yaptırımlar uygulanmaktadır. Herhangi bir suçun dört farklı boyutu bulunmaktadır. Bunlar yasa, suçlu, suçtan zarar gören (mağdur) ve mekândır (Temurçin ve Yakar, 2013).

2.2. Türkiye’de İşlenen Suçlara Genel Bakış

Toplumların sahip oldukları suç oranlarını meydana getiren suç türlerinin işlenme biçimleri de birbirinden farklı olmaktadır. Bu sebeple suç türlerinin değişik ağırlıklarından meydana gelen suç oranlarına etki eden dinamiklerin sebep olduğu etki de farklı olmaktadır. Kendi içerisinde değişik etkenlerle tetiklenebilecek olan bu suç türleri; Adam öldürme, adam yaralama, tehdit ve hakaret, hürriyetinden yoksun bırakma, rüşvet, sahtecilik, kaçakçılık, gasp, hırsızlık, cinsel suçlar, uyuşturucu kullanımı ve ticareti, askeri ceza kanununa muhalefet suçları, orman suçları, trafik suçları, icra iflas kanununa muhalefet suçları ve bilişim suçları şeklinde sıralanabilmektedir. Bu sayılan suç türleri değişik şekillerde sınıflandırılabilir. (Yorulmaz ve Yakut, 2017).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan 2019 yılı ceza infaz kurumu istatistiklerinde; ceza infaz kurumundaki kişi sayısının, 2018 yılına göre, %10,1 artış göstererek 291 bin 546 olduğu, bunların %84,1'inin hükümlüler, %15,9'unun tutuklular olarak kayıtlara geçtiği, ceza infaz kurumlarında kalanların % 96,1'inin erkekler, %3,9'unun da kadınlardan oluştuğu bilinmektedir. Her yılın 31 Aralık tarihi itibarıyla Türkiye'de yüz bin kişi başına düşen ceza infaz kurumundaki kişi sayısı 2013 yılında 188 olurken, bu sayı yıllar itibari ile sürekli artarak 2018 yılında 323'e ve 2019 yılında 351'e ulaşmıştır. Ceza infaz kurumuna giren hükümlülerin birden fazla suç işlemesi durumunda en ağır cezayı gerektiren suç esas alınmakta olup, bu esasa göre değerlendirildiğinde; ceza infaz kurumuna 1 Ocak-31 Aralık 2019 tarihleri arasında giren hükümlülerin %15,2'si hırsızlık, %12,4'ü yaralama, %7'si uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, %5,4'ü İcra İflas Kanunu'na muhalefet ve %3,4'ü ise öldürme suçu işlemiştir (TÜİK, 2020).

2.3. Sosyal Ağlarda İşlenen Suçlar

Sosyal medya doğası gereği kişilere birtakım özgürlükler sağlamaktadır. Bu özgürlük ortamını bireyler kontrolsüz olarak kullanmaya başladıklarında zaman zaman suç işleme durumları ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Genel tabiri ile 'klavye

kahramanlığı' şeklinde halk dilinde kendine yer bulan bu fütursuzca yazma, yorumlama durumu yerini kimi zaman özgürlüklerin kötüye kullanılmasıyla 'hakaret ve sinkaf' içeren tutumlara ve davranışlara da bırakmaktadır. Bireyler bazen gerçek kimlikleri ile bazen de sahte hesaplarla diğer sosyal medya kullanıcılarına küfür, hakaret ve şiddet içerikli ifadeler kullanmaktadırlar. Bunun sonucunda sosyal medya iletişimi ile suç bir araya gelebilmektedir. Sosyal medya aracılığı ile kullanıcılar arasında etkileşimler olabilmektedir. Bu etkileşim ile kişiler bazı haberleri sosyal medya hesapları üzerinden öğrenmektedir. Öğrendikleri haberlerin doğruluğunu netleştirmeden bu haberlerin sosyal medyadan paylaşılması ile birlikte suç işlenebileceği unutulmamalıdır. Geleneksel medyaya göre sosyal medyanın kontrol altında tutulması daha zor olmaktadır. Sosyal ağlar iletişimi en üst seviyeye çıkaran ancak güvenli olup olmadığı tam olarak bilinmeyen ve her türlü istismara açık olabilecek dijital alanlardır (Bahar, 2018).

Bilişim alanındaki teknolojik gelişimle birlikte halk dilinde 'sosyal medya' şeklinde karşılık bulan sosyal ağ ve sosyal paylaşım sitelerinin kullanımının son yıllarda arttığı bilinmektedir. Bu alan bireylerin sosyalleşmesine öncülük etmesi ile birlikte aynı zamanda suçluların aktif kullanım alanı haline de gelmektedir. Bilişim suçu olarak tanımlanan bu alandaki suçlar TCK'nın 243-246. maddelerinde düzenlenmiştir (Özocak, 2013, s. 465).

Genellikle sosyal ağlarda işlenen suçlar arasında; hakaret ve tehdit (TCK m. 125 ve 106), kişisel verilerin hukuka aykırı kaydedilmesi ve yayılması (TCK m. 135-136), özel hayatın gizliliğini ihlal (TCK m. 134), haberleşmenin gizliliğini ihlal (TCK m. 132), cinsel taciz (TCK m. 105) suçları bulunmaktadır. Bu suçların detayları sonraki kısımlarda yer almaktadır.

2.3.1. Cinsel taciz

Cinsel taciz suçu, 5237 sayılı TCK.'nın ikinci kitabının 'Kişilere Karşı Suçlar' isimli ikinci kısmında bulunan 'Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar' başlığı altındaki altıncı

bölümünün 105'nci maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrası 29.06.2005 tarih ve 5377 sayılı kanunla değiştirilerek bugünkü halini almıştır (Artuk, 2006).

Cinsel tacizi kişilerin vücut dokunulmazlıkları ihlal edilmeden her tür davranışta bulunmak suretiyle cinsel yönden rahatsız etmek olarak tanımlanmaktadır. 105'nci maddede belirtilen hususlardaki gerekçelerden cinsel taciz olayının olması için; cinsel amaçla yapılması, cinsel açıdan ahlaka aykırı olması, kişinin vücuduna herhangi bir temas olmaması, mağdurun rızası ile olmaması ve mağdurda rahatsızlık meydana getirmemesi şartlarını taşıması gerekmektedir (Gerçek, 2011).

2.3.2. Tehdit, şantaj ve hakaret

Türk Dil Kurumu sözlüğünde; tehdit kelimesi, '*Gözdağı*' anlamında, şantaj kelimesi, '*Herhangi bir çıkar sağlamak amacıyla bir kimseyi, kendisiyle ilgili lekeleyici, gözden düşürücü bir haberi yayma veya açığa çıkarma tehdidiyle korkutma*' anlamında, hakaret kelimesi, '*1. Onur kırma, omura dokunma. 2. Küçültücü söz veya davranı*' anlamlarında kullanılmaktadır (TDK, 2020).

Genel anlamda kabul edilen görüşe göre tehdit; mağdurun kendi başına karar verme ya da serbestçe hareket etme özgürlüğünün engellenmesidir. Bu sebeple kişinin hürriyetine karşı işlenen suçlar arasındadır. Türk Ceza Kanununda 'Özel Hükümler' başlıklı ikinci kitabın 'Kişilere Karşı Suçlar'ı düzenleyen ikinci kısmının 'Hürriyete Karşı Suçlar' başlığını taşıyan yedinci bölümünde 106'nci maddede yer almaktadır.

TCK'nın 106'nci maddesinde, tehdit suçunun kapsamı ve işlenmesi halinde uygulanacak olan cezai müeyyideler belirtilmiştir. Ayrıca bu suçun, mağduru korkutmak amacıyla işlenmesi ve neticesinin beklenmeyen suçlardan olması hali göz önüne alındığında bir tehlike suçu olma özelliği de vardır.

Bir kimseyi, bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorlamanın özel bir şeklini teşkil eden şantaj suçu, TCK'nın özel hükümler başlıklı ikinci kitabında, hürriyete karşı suçların düzenlendiği yedinci bölümde yer alan suç tiplerinden biridir. Suç, TCK'nın 107'inci

maddesinde düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK'da yer alan şantaj suçu, 765 sayılı TCK'nın 188'inci maddesinde yer alan şartlı tehdit suçunun bazı unsurlarıyla, 192'nci maddesinde yer alan tehdit ile menfaat sağlama suçunun bazı unsurlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur (Taner, 2011).

Hakaret suçu; TCK'nın sekizinci bölümünde yer alan 'Şerefe Karşı Suçlar' kısmında, 125'inci maddede düzenlenmiştir. Kanunlarımızda internet aracılığı ile işlenen hakaret suçları ile ilgili özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Suçun oluşmasında TCK'nın hükümleri esas alınmaktadır. İspat ve tespit durumları ise internet mevzuatı ile yargıtay kararları esas alınarak şekillendirilmektedir (Gülseren, 2013).

2.3.3. Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit

Bu suçlar hürriyete karşı suçlar başlığı altında; 5237 sayılı TCK'nın 213'üncü maddesinde hüküm altına alınmıştır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda bilişim sistemleri yolu ile işlenebilen ancak yalnız bilişim suçu olarak nitelendirilmeyen suçlar da bulunmaktadır. 213'üncü madde de belirtilen 'Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit' suçu da bu kapsamda değerlendirilmektedir (Altunok ve Vural, 2011).

2.3.4. Nefret ve ayrımcılık

Bu suçlar hürriyete karşı suçlar başlığı altında; 5237 sayılı TCK'nın 122'nci maddesinde hüküm altına alınmıştır. Yeni medyanın kullanılması ile birlikte nefret söylemleri de artmaya başlamıştır. Sosyal medya ve internet üzerinden yapılan nefret söylemleri, geniş bir alanda ırkçı, ayrımcı, zenofobik, homofobik ve dini kişi ya da grupların önyargılı veya yanlı, bağnazlığa da varabilecek eylemlerini kapsamaktadır (Bulunmaz, 2015).

2.3.5. Kişilerin huzur ve sükûnunu bozma

Bu suçlar hürriyete karşı suçlar başlığı altında; 5237 sayılı TCK'nın 123'üncü maddesinde hüküm altına alınmıştır. Bu suçun meydana gelmesi için sadece huzur ve sükûnunu bozmak amacı ile bir kimseye ısrarlı bir şekilde telefon edilmesi ya da gürültü yapılması veya hukuka aykırı biçimde başka bir davranışın yapılması gerekmektedir.

Doktrinde ve uygulamada, belirtilen maddede bulunan 'telefon edilmesi' ifadesinden yalnızca telefon edilmesi değil, bunun yanında SMS mesajı (kısa mesaj) gönderilmesini de kapsadığı kabul edilmektedir. Yargıtay'ın verdiği birçok karar; suçun mesajla da işlenebileceği yönündedir. Buna göre yalnızca SMS değil, aynı şekilde sosyal medya anlık mesajlaşma platformları da (iki kişi arasında olması kaydıyla) bu hareketin içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna karşılık direkt olarak belirli bir kişiye gönderilmeyen, genele hitap eden sosyal ağlar üzerinden yapılan paylaşımların telefonlar aracılığıyla kullanılması 123'üncü madde anlamında 'telefon edilmesi' kapsamında değerlendirilmemektedir (Kocasakal, 2015).

Bir kişinin sosyal medya ağlarında, başka bir kişinin kullanmış olduğu sosyal medya hesaplarını araştırarak, paylaşımlarını inceleyerek kişilerin huzur ve sükûnunu bozabilmektedir. TCK'nın 123'üncü maddesi kapsamında; sosyal medya ağları aracılığı ile kişileri rahatsız eden mesajlar göndermek gibi eylemlerde bulunanlar hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine faile üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilmektedir (Serçemeli, 2016, s. 8).

2.3.6. Özel hayatın gizliliğini ihlal

Bu suçlar hürriyete karşı suçlar başlığı altında; 5237 sayılı TCK'nın 134'üncü maddesinde hüküm altına alınmıştır. Buna göre, sosyal medya ağlarında bireylerin özel hayatlarını ifşa eden bilgiler (örneğin, bir kişiye ait özel görüşmeler yayınlanır veya o kişinin özel hayatı ile ilgili bilgiler) paylaşılsa fail TCK m. 134/1 uyarınca sorumlu olacaktır (Özocak, 2013, s. 472).

2.3.7. Haberleşmenin engellenmesi ve gizliliğini ihlal

Haberleşmenin engellenmesi suçu, 5237 sayılı TCK'nın yedinci bölümünde yer alan 'Hürriyete Karşı Suçlar' başlığı altındaki 124'üncü maddede düzenlenmiştir. "*Kişiler arasında olan haberleşmenin hukuka aykırı biçimde engellenmesi halinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunacağı*" şeklinde düzenlenmiştir. İnternet ve sosyal medya kişilerin kendi aralarında haberleşmesini sağlayan başlıca iletişim araçlarıdır. Kişiler teknolojik gelişmeler ve değişik yazılımlar sayesinde iletişime geçmekte ve bilgi alışverişinde bulunmaktadır. Bu yüzden internet ile *haberleşme* özgürlüğü arasında direkt bir bağlantı bulunmaktadır. Bu nedenle internet kullanımına getirilecek bir engelleme haberleşme hürriyetinin ihlaline sebep olmaktadır (Hacıfazlıoğlu, 2018, s. 31).

Haberleşmenin gizliliğini ihlal suçu ise 5237 sayılı TCK'nın, 132'nci maddesinde düzenlenmektedir. Gizliliğin ihlali, haberi alacak kişi dışında, üçüncü bir kişi tarafından haberleşmenin içeriğinin öğrenilmesi durumudur. Kanun gereği böyle bir fiil suç sayılmaktadır. Haberleşmenin başka birilerince öğrenilmesi, yani haberleşmenin gizliliğinin ihlali; dinleme, okuma ve görme vasıtasıyla gerçekleşmektedir (Hafizoğulları ve Özen, 2009).

2.3.8. Kişiler arası konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması

Bu suçlar 5237 sayılı TCK'nın 133'üncü maddesinde düzenlenmektedir. Kişilerin konuşmalarına saygı duyulması, hukuki bir zorunluluk bulunmadıkça konuşmaların gizliliğinin ihlal edilmemesi gerekmektedir. Herhangi bir hukuki zorunluluk bulunmadıkça kişilerin, özel hayatlarının bir gereği olarak, diğer kişilerle yaptığı konuşmaların ortaya dökülmesi, aleni kılınmasına sadece kendisi karar vermelidir. Yapılan konuşmaların gerek basın gerek yayın yoluyla yayınlanması durumlarında aynı cezaların verilmesi öngörülmektedir (Hafizoğulları ve Özen, 2009).

2.3.9. Kişisel verilerin kaydedilmesi

Bu suçlar 5237 sayılı TCK'nın 135'inci maddesinde düzenlenmektedir. Devletlerin, başta güvenlik ve eğitim olmak üzere kendisinin yerine getirmesi gereken görevler için kişilere ait bazı bilgileri toplaması bir zorunluluk haline gelmektedir. Devlette olduğu gibi özel hukuk tüzel kişileri de yaptıkları faaliyetler ile ilgili olarak kişilerin bilgilerine ulaşmakta ve bu bilgileri kayıt altına almaktadır. Bilişim sistemlerinin gelişmesi ile birlikte bu bilgiler artık dijital ortamlarda saklanmaktadır. Bilgisayarlara kaydedilen bu bilgiler internet yolu ile herkesin erişimine açık olmaktadır. Bu durum toplanmış bu bilgilerin kolay bir biçimde elde edilmesi ve hukuka aykırı olarak kullanılmasına zemin oluşturmaktadır. İnternetin yaygın halde kullanılması sonrasında bu bilgiler kısıtlı bir çevre tarafından değil, dünyanın her tarafında öğrenilme imkânını ortaya çıkarmaktadır (Koca ve Üzülmüş, 2019).

2.3.10. Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme

Bu suçlar 5237 sayılı TCK'nın 136'ncı maddesinde düzenlenmektedir. Bilgi merkezlerinde toplanan ve şahısların şahsi veya mesleki bilgileri gibi diğer kişiler tarafından öğrenilmesi istemedikleri tüm bilgiler bu kapsamdadır. Bütün bu kişisel verilerin hangi koşul ve şekillerde verildiğinin pek bir önemi bulunmamaktadır. Suçun internet yolu ile işlenmesi halinde 'verme' ya da 'ele geçirme' eylemlerinin hangi durumlarda kanuna aykırı sayılacağı net değildir. Ancak kişiye özgü bilgilerin zararlı bir kod kullanılması sebebiyle alınması durumunda da bu madde hükümleri dikkate alınabilmektedir. Bir kamu görevlisi tarafından bu suçun işlenmesi durumunda suçun nitelikli hali meydana gelmektedir (Doğan, 2015; Henkoğlu ve Özenç Uçak, 2012).

Sosyal medya ağlarında oluşturulan sahte profiller üzerinden sosyal medyada dolandırıcılık yapılmaktadır. Açılan bu sahte profiller yoluyla kişilere bir şekilde ulaşılarak onlardan para talep edilmesi ya da çeşitli yollarla kişilerin iradeleri dışında borçlandırılması bir dolandırıcılık örneğidir. Haber bültenlerine de sıkça konu olan bu dolandırıcılık girişimlerinin son yıllarda ülkemizde de giderek arttığı görülmüş ve bu

illegal faaliyetin sosyal medya mecrası üzerinden gerçekleştirilmesinin çok pratik olduğu sıklıkla görülmektedir (Arklan ve Rençber, 2018, s. 40).

2.3.11. Güveni kötüye kullanma

Güveni kötüye kullanma suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun özel hükümler kitabında, kişilere karşı suçlara ilişkin ikinci kısmın 'malvarlığına karşı suçlar' başlıklı onuncu bölümünde 155'inci maddede yer almaktadır.

TCK'nın 167., 168, ve 169'uncu maddeleri de, güveni kötüye kullanma suçunu incelerken dikkate alınması gereken maddelerdir. Bu suçlarda mal, failin zilyetliğine mağdurun rızası ile devredilmektedir. Fail ile mağdur arasında bir güven ilişkisi vardır ve bu duruma dayalı biçimde malın zilyetliği faile devredilmektedir (İnceoğlu, 2018).

Son dönemlerde sosyal medya paylaşım siteleri üzerinden bazı yatırımcıların yönlendirilerek mağdur edildiği bilgileri bulunmaktadır. Bu konularla ilgili Sermaye Piyasası Kurulu tarafından güvenin kötüye kullanıldığı gerekçesi ile suç duyurusunda bulunmaktadır. Haklarında işlem yasağı bulunan bazı kişilerin yatırımcıları yönlendirerek mağdur etmeye çalışmaktadırlar.

2.3.12. Nitelikli dolandırıcılık

Dolandırıcılık suçları asayiş suçları arasında bulunmaktadır. Aslında bu suçlar çok eski tarihlere dayanmaktadır. Dolandırıcılık suçu, ekonomik suçlar başlığı altında bulunmakta olup, 5237 sayılı TCK'nın 157'inci maddesinde '*Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak*' şeklinde tanımlanmaktadır. TCK'nın 158'inci maddesinde de dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri belirlenmektedir. Bu haller arasında; bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılmasıyla, basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanarak, banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak amacı ile işlenirse "nitelikli dolandırıcılık" kapsamında değerlendirilmektedir (Sönmez, 2017).

2.3.13. Suçu ve suçluyu övme

Bu suçlar 5237 sayılı TCK'nın ikinci kitap, üçüncü kısım, beşinci bölümü'nde kamu barışı'na karşı suçlar başlığı altında düzenlenmektedir. Bu suçların meydana gelmesi için, kanunda suç sayılan bir eylemin veya bir suç işleyen birinin övülmesi gerekmektedir. Ayrıca bu övme eylemi tek başına yeterli olmamaktadır. Bu övme fiilinin sonucunda kamu düzeni bakımından açık ve yakın bir tehlikenin de ortaya çıkması da gerekmektedir. Bu suçlar bakımından korunması istenen hukuki değer ise, toplum düzeni ve kamu barışı olmaktadır (Dülger ve Cin, 2019).

2.3.14. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama

Bu suçlar; 5237 sayılı TCK'nın 'Kamu Barışına Karşı Suçlar' başlıklı beşinci bölümünde 216'ncı maddesinde düzenlenmiştir. Nitekim bu madde üç fıkradan meydana gelmekte olup, bu fıkralarda ayrı ayrı suç tiplerine yer verilmektedir. Maddenin ilk fıkrasında; 'halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik', sonraki fıkrasında; 'halkın bir kesimini alenen aşağılama', son fıkrasında ise 'halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri aşağılama' suçları düzenlenmektedir (Artuk ve Alşahin, 2014).

Suçların maddi konuları üzerinde bir tehlike ya da zarar meydana getirilmesinin gerekli olma durumlarına göre suçlar tehlike suçu ve zarar suçu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçu bir tehlike suçu olarak karşımıza çıkmaktadır. Suçun oluşabilmesi için ise açık ve yakın tehlike durumu aranmaktadır. Bu şekilde düşünciyi açıklama özgürlüğü ile arasında bir denge kurmaya çalışılmıştır. Ama tehlikenin açık ve yakın olup olmadığının tespiti ve değerlendirilmesi, her durum için kolay olmamaktadır (Çakar, 2013).

2.3.15. Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti devletini, devletin kurum ve organlarını aşağılama

Bu suçlar 5237 sayılı TCK'nın 301'inci maddesinde düzenlenmektedir. Devlet kendi bütünlüğünü korumak ve devlet kurumlarının saygınlığını artırmak ve devam ettirmek için birtakım önlemler almaktadır. İtaat prensibini merkeze oturtan 'devlet' olgusu, gerçek kişilerden ayrı ve bağımsız bir şekilde korunması gerekli bir varlık olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple bütün ülkeler kendi ceza kanunlarında değişik yaptırımları öngörüp, 'aşağılama' davranışı üzerinden kendisine ve koruyup sahiplendiği 'milli değerlere' karşı yönelim gösteren itaatsizliklerin hakkından gelmeye çalışmaktadır. Devletin ve milli değerlerin korunması için basit ceza hukuku prensiplerinin yanında sosyolojik ve politik kaygılar da bulunmaktadır. Bu tür maddeler bazı kesimler tarafından siyasi bir araç olarak benimsenmekte ve en sonunda ifade özgürlüğü bakımından kısıtlama aracı gibi kullanılmaya uygun açık maddelerdir. Sahip olduğumuz düzende, bireysel özgürlüklerden daha önde bir konumda bulunduğu kabul edilen devlete ve millete olan bu duyarlılığın varlığında bu kanunun tanımlanması daha da değişebilmektedir. Bütün bu tartışmalarla birlikte TCK'nın 301'inci maddesi de uygulanmaya devam etmektedir (Ceyhan, 2013, s. 1782).

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak sosyal medya kullanımının artması ile kişiler tarafından birçok paylaşım yapılmaktadır. Bu paylaşımlarda ifade özgürlüğü ile bağdaşmayacak biçimde Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti devletini, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçu sayılabilecek söylemlerde bulunmaktadır. Ülkemizde emniyet güçleri tarafından sosyal medya siteleri üzerinden bu şekilde birçok tespit yapılmaktadır.

Kamuya açık olan yerlerde yapılan gösteriler ile kitle iletişim araçları vasıtasıyla yapılan yayınlar ve internet yolları ile aşağılama suçu işlenebilmektedir. Ülkemizde 2013 yılında gerçekleştirilen 'Gezi Parkı' gibi eylemlerde ortaya çıkan ve çeşitli sosyal paylaşım siteleri üzerinden ülkenin emniyet kuvvetlerine karşı aşağılayıcı söylemlere yer vererek bunların paylaşımını yapan biri de bu suçun faili olabilmektedir. Çünkü sosyal paylaşım siteleri, günümüzde milyonlarca kullanıcısı olan ve kamunun

rahatlıkla ulaşabildiği mecralardır. Bu suçların ifade özgürlüğü kapsamında bulunup bulunmama takdiri yargı makamlarındadır (Ceyhan, 2013, s. 1792).

2.4. Suç Önleme ve Suç Önleme Yöntemleri

Modern toplumlarda kamu güvenliğinin sağlanması amacıyla suç ve suç ile mücadele eden kolluk kuvvetlerinin suça yaklaşımları farklılık göstermektedir. Suç ile mücadele çerçevesi çizilmiş geleneksel yasalar uygulanmaktadır. Ancak bu adalet yaklaşımlarında tek suç önleme stratejisi ile başarı sağlanması mümkün gözükmemektedir. Belirlenen yasalarla birlikte yeni yaklaşımların yenilikçi problem çözme ve risk değerlendirme yöntemlerinin de devreye sokulması gerekmektedir (Visher ve Weisburd, 1997, s. 223).

Suçların işlenmeden önlenmesi için, direkt suçlular yerine suçun kaynağını bulmaya yönelik, çözüm odaklı önleyici politikaların hayata geçirilmesi ve geliştirilmesi daha önemlidir. Suça sebep olan sosyo ekonomik ve toplumsal faktörlerin yanı sıra suçun işlenmesini kolaylaştıran fiziksel ve çevresel durumlar da bulunmaktadır. Şehirleşmenin hızlanması ile birlikte artan suç oranları güvenlik güçlerini, güvenlik uzmanlarını, akademisyen ve teorisyenleri suçların önlenmesini sağlayıcı tedbirlerin neler olabileceği noktasında düşünmeye, fikir üretmeye zorlamaktadır. Bu duruma teorik yaklaşan kimi düşünürler ise suça sebep olan durumlarla ilgilenmiş, suç işleme potansiyeli bulunan kişilere yönelik caydırıcı önlemlerin alınması üzerinde durmaktadırlar. Bununla birlikte ABD ve İngiltere gibi diğer ülkelerin bazılarında ise, bilinen suç teorileri dikkate alınarak suçun önlenmesi için değişik programlar ve modeller üzerinde durularak uygulamaya konulmaktadır (Doğan ve Sevinç, 2011).

Suçun daha oluşmadan önlenmesi için yapılan çalışmalar genelde kolluk kuvvetlerinin görevi olarak görülmektedir. Modern denilebilecek ilk emniyet kolluk gücü ya da teşkilatı 1829 yılında İngiltere'nin başkenti Londra'da kurulması sağlanan Londra Metropolitan Polis Gücü'dür. Bu teşkilatın kurulmasını sağlayan hukuki metinde, polisin en temel görevlerinden birinin suçların önlenmesi olduğu belirtilerek bu duruma özel bir önem verilmektedir. Hatta teşkilatça yayınlanan ilk emirde; 'Şurası en başta bilinmelidir ki, ulaşılmaması gereken temel hedef suçun önlenmesidir. Polisin

bütün gayreti bu temel hedefe yönlendirilmelidir' denilmiştir (Seyhan ve Eryılmaz, 2004).

Suç, önlenmesi gereken bir problemdir; çünkü bireylere, topluma ve sonrasında kamu düzenine birçok açıdan olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Suçun meydana getirdiği olumsuz etkiler görüldüğünden daha fazla olmaktadır. Bu olumsuzluktan doğan zararlar direkt suçun mağdurunu daha sonra mağdurun yakınlarını ve en sonunda da tüm toplumu etkileyebilmektedir. Suç ve suçlularla mücadele kapsamında faaliyette bulunan ceza adalet sistemi bulunmaktadır. Basit bir suçun işlenmesi sonrasında bile toplum açısından belli bir maliyet oluşmaktadır. Bu çerçevede görev yapan kolluk kuvvetlerinin iş gücü kaybı, mahkeme giderleri, ceza, ıslah ve denetim mekanizmalarının getirdiği diğer masrafların belli bir maliyeti bulunmaktadır. Suç, sayılan bu maddi kayıplardan başka toplumsal sarsıntı ve güvensizlik ortamına da sebep olabilmektedir. Suçun kol gezdiği yerlerde kişilerin birbirlerine güveni de günden güne azalmaktadır. Güven olmayan toplumlarda birlik ve dayanışmadan söz edilememektedir (Dolu ve ark., 2010).

Suç önleme, gerekli tedbirlerin alınıp suça sebep olan nedenlerin bertaraf edilerek suçun daha oluşmadan engellenmesi demektir. Suç önleme kamu güvenliğini sağlamanın temelini oluşturmaktadır. Suçun işlenmeden önüne geçilmesi önemli olduğu kadar zor bir süreçtir. Bu kapsamda suçun önlenmesi amacı ile çeşitli uygulamalar ve yöntemler gerçekleştirilmektedir. Bu yöntemler üç temel esasta gruplandırılabilir. Bunlar; polisiye tedbirler, halkın desteği ile sonuç almaya yönelik faaliyetler ve insanların ahlaki ve dini açıdan güçlendirilmesi yöntemleridir (Aydın, 2014, s. 82).

Polisiye tedbirler arasında; genel güvenlik ile ilgili yapılan yol uygulamaları, kamera sistemleri aracılığıyla yapılan izleme faaliyetleri, yaya ve motorlu olarak görev yapan devriye hizmetleri, kritik mekânlarda ve noktalarda koruma ve genel asayiş amacı ile tutulan nöbetler ve istihbarat faaliyetleri sonucu alınan her türlü tedbirler akla gelmektedir (Aydın, 2014, s. 83).

Halkın desteğini almaya yönelik faaliyetlerde; suç ile mücadele içerisinde bulunan kolluk kuvvetlerinin görevlerini yaparken halktan alacağı en küçük bir destek bile çok önemli olmaktadır. Suç öncesi veya suç sonrası yapılan bir ihbar suçun ortaya çıkarılmasına ya da suçun önlenmesine fayda sağlamaktadır (Aydın, 2014, s. 83).

Ahlaki ve dini açıdan güçlendirilmesi yaklaşımında, dini inanç ve sorumluluk sahibi kişilerin suça bulaşmalarının daha az olacağı kabul edilmektedir. Manevi yönden duyarlı olanların yani dini değerlerine bağlı insanların suç işlemeye meylinin daha az olacağı düşünülmektedir. Bu yaklaşıma göre; suçun önlenmesi için insanların dini ve ahlaki değerlerinin kuvvetlendirilmesi önemlidir (Aydın, 2014, s. 83).

2.4.1. Suç istihbarat analizi

Adli tıp tarafından iletilen bilginin değeri ve kalitesi nedeniyle, suç verileri ve suç soruşturması için işbirlikçi bir yaklaşım geliştirmek gerekmektedir. Cezai soruşturmanın çeşitliliği ve karmaşıklığından dolayı çok özel yöntemler kullanılmaktadır. Bu temel yöntemler, suç istihbarat analizi doğrultusunda ortak bir yöntemin umut verici bileşenleri olmaktadır. Bu şekilde yapılan çalışmalar bilginin yapılandırılmasında esnek ilerleme sağlamaktadır. Araştırma problemlerini zamansal, mekânsal, ilişkisel ve nicel olmak üzere dört ana bakış açısı ve modeli ile görsel olarak analiz etmek mümkündür (Rossy ve Ribaux, 2014, s. 151).

‘İstihbarat odaklı polislik’ yaklaşımı, yaşanan olayların çözüme kavuşturulmasında istihbaratı sadece destek unsuru olarak gören klasik soruşturma odaklı analistlerin düşüncelerinden farklı durmaktadır. Bu yaklaşımda, daha çok kaynak sürece dâhil edilerek geleneksel bilgi kaynaklarının ötesinde bir kazanım elde etmek amaçlanmaktadır. Bu polislik yaklaşımı, elde edilen bilgilerin iyi bir organizasyon ile suç ve problemlerin daha iyi anlaşılması için kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Altıntop, 2015, s. 18).

Bir istihbarat servisinin başarılı sayılıp sayılmama ölçütünü, istihbarat sistemindeki istihbarat analizcilerinin yapmış oldukları etkilerin sonuçları belirlemektedir.

Günümüz dünyasında önemli, önemsiz, karmaşık ve çok miktarda gelen veriler üzerinden istihbarat analizinin yapıldığı bir süreç bulunmaktadır. Burada verilerin doğru bir şekilde analizlerinin yapılması neticesinde sonuç almak mümkün olmaktadır (Biçer, 2017, s. 445).

Suç istihbarat analizinin amacı, yürütülen bir araştırmayı desteklemektir. Bunun için kilit durumda bulunan kişilerin tanımlanması gerçekleştirilerek hedefe ulaşmak için çizelgeler oluşturulmaktadır. Kolluk kuvvetleri yapılan çeşitli araştırmalarda olaylar ve konularla ilgili bilgiler ışığında suç istihbaratı için kişiler arasında ilişkileri analiz etmek amacı ile sosyal ağ analizi (Social network analysis-SNA)'ni kullanmaktadırlar. SNA, bağlantı analizi gibi daha geleneksel yaklaşımlara göre daha avantajlı olmaktadır. SNA, suç gruplarının içyapısının derinlemesine değerlendirilmesini mümkün kılarak stratejik ve taktiksel avantajlar sağlamaktadır. Ayrıca, araştırılmakta olan suç gruplarının ağ analizi, ağ istikrarsızlaştırılması veya bozulmasını sağlamak için etkili yöntemlerin tespitine de yardımcı olabilmektedir (Berlusconi ve ark., 2016, s. 1).

Cezai işlemlerin hassaslığı ve sonuçları göz önüne alındığında, cezai istihbarat ve soruşturmalar her davanın doğru bir şekilde yürütülmesini sağlamaya çalışmaktadır. Yanlış suçlamaların önüne geçilmesi için bir dizi kontrol ve prosedürler bulunmaktadır. Savcılar ve mahkemeler usulüne uygun olarak ortaya çıkan ve sadece bir dava açmaya yarayan alakasız bilgilerle ilgilenebilmektedirler. Aksine, suçun niteliği ile zaman ve kaynak sıkıntıları sebebiyle kolluk kuvvetleri için az sayıda çözümler içeren soruşturmalardaki eksik bilgi soruşturmayı olumsuz etkilemektedir (Berlusconi ve ark., 2016, s. 2).

Suçlular, kanuni uygulamaların etkinliğini azaltmak için sıklıkla iletişimlerinde koruma yöntemlerini kullanmaktadırlar. Veri eksikliği, araştırmaların etkinliğini tehlikeye sokan belirsiz bilgi sorunları yaratmaktadır. Suç şebekelerinin analizinde eksik bilgi ve veriler yanlış bağlantılara götürebilmektedir. Bazı suç örgütü liderlerinin tespit edilmesini engellemek ve tutuklanma riskini azaltmak için yasadışı faaliyetlere doğrudan katılmaktan kaçınmaktadırlar (Berlusconi ve ark., 2016, s. 2).

Sınırlı veri toplama kaynakları sebebiyle, kolluk kuvvetleri yaptıkları istihbarat ve soruşturma faaliyetlerinde bazı bağlantıları ve suçluları gözden kaçırabilmektedirler. SNA sayesinde şüpheliler arasındaki eksik bağlar tespit edilerek suç istihbarat analizi ve devam eden soruşturmalar desteklenebilmektedir. SNA ile küçük ve esnek işbirlikçi suçlu gruplarından daha yapılandırılmış suçlu gruplarına kadar her türlü suç şebekesini analiz etmek için kullanılabilir (Berlusconi ve ark., 2016, s. 2).

2.4.2. Suç ve suçluya ait profil çıkarma

Suçlu profili çıkartmanın amacı, işlenen bir suçun şüphelilerini tespit etmeye katkı sağlayacak kişilik bilgilerini sağlamak, suçun işlendiği olay yerinin yani mekânın değerlendirilmesi, suçun fail ya da faillerinin kişilik özelliklerini ortaya koyabilecek ipuçlarının tanımlanması ve sonrasında yorumlanmasıdır. Genel anlamda suçun önlenmesinin sağlanması, tedaviye muhtaç grubun ayrılması ve şüpheliye ulaşmak için veri elde etmeyi amaçlamaktadır.

Psikopatolojik bazı özelliklerin suçla ilgili yansıma durumları tespit edildiğinde suçlulara ait psikolojik profil çalışmaları faydalı olmaktadır. İşlenen suç, zihinsel ve duygusal açılardan kişilik bozukluğu olabileceği düşüncesi uyandırıyor ise kişilik profili olayın şüphelilerinin sayısının azaltılmasına katkı sağlamaktadır. Suçlu kimselerin olay yerinde sergilemiş oldukları davranış özellikleri, profil çıkarma işlemlerine uygunluğunu belirlemektedir (Cantürk ve Cantürk, 2004).

Suç profili oluşturma olarak bilinen teknik, hem kanun uygulayıcılar tarafından kullanılmakta hem de araştırma faaliyeti gerçekleştirenler tarafından kullanımı giderek artmaktadır. Suç profillemenin homoloji hipotezi olarak bilinen bir kavramdan geldiği anlaşılmaktadır. Bu varsayım bir suçlunun özellikleri ile bir suç teşkil eden belirli davranış biçiminin bir dereceye kadar ortaklığına dayanmaktadır (Kocsis ve Palermo, 2015, s. 313).

2.4.3. Coğrafi profilleme

Ülkemizde işlenen suçların illere göre dağılımını gösteren istatistiksel bilgiler Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yıllık olarak yayınlamaktadır. Dünya’da ve ülkemizde işlenen değişik suç türlerinin analizi, işlenen bu suçların topluma etkileri ve bu suçların sebep olduğu toplumsal sorunlara yönelik çözüm önerilerinin bulunabilmesi; CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri)’nin kullanılması sonucu ortaya konulabilmektedir. CBS’nin, coğrafi analizler yapılabilmesi olanağı sağlayan, istatistiksel bilgiler derleyen bir karar destek sistemi bulunmaktadır (Türk, 2011).

Suç; işlendiği yer, zaman ve kendisinin oluşmasına etki eden değişkenlerle birlikte coğrafi bir olay sayılmaktadır. Suç, sosyal ve mekânsal yapının değişmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Coğrafya, ‘Mekânda birbirini etkileyen etmenlerin incelenmesi’ şeklinde de tanımlanmaktadır. Suç olgusu birçok bilimin olduğu gibi, doğal olarak coğrafyanın da çalışma konusu olabilmektedir. Suçun meydana geldiği coğrafi mekân önem arz etmektedir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse suç, boşlukta ortaya çıkmamaktadır. İşlenen bir suçun dört değişik boyutu bulunmaktadır. Bunlar suçlu, mağdur, yasa ve yerdir (Taş ve Akça, 2015).

Mekânın sahip olduğu özelliklerin suç olgusunun oluşması üzerindeki etkileri farklı şekillerde meydana gelebilmektedir. Birçok bileşene sahip doğal etmenler; yeryüzü şekilleri, iklim özellikleri ve diğer coğrafi özelliklerden oluşmaktadır. Havaaların sıcaklık ve soğukluk gibi değişken olması bazı suç türlerinde artışlara sebep olmaktadır. Sıcak iklim şartlarında daha çok kişilere karşı işlenen suçlar artış gösterirken, soğuk iklimin olduğu yerlerde ise mala karşı işlenen suçlarda artma olduğu düşünülmektedir. Suç olgusu üzerinde beşerî faktörlerde etkili olmaktadır. Bireylerin yaşadığı sosyal çevre, eğitim durumları, sahip olunan ekonomik durum ve aile yapılarının yanında kentleşme ve sanayileşme, göç, yoksulluk, işsizlik, dini inanış gibi etkenler suç ve suç türlerine etki eden beşerî faktörlerdendir (Taş ve Akça, 2015).

2.5. İstihbarat Kavramı ve İstihbarat Tanımları

Arapça kökenli bir kelime olan istihbarat, TDK (Türk Dil Kurumu) sözlüğünde yeni öğrenilen bilgi, haber, duyum ve bilgi toplama, haber alma anlamlarını karşılamaktadır (TDK, 2020).

İstihbarat kavramının ne olduğu ile ilgili gerek istihbaratçıların gerek akademisyenlerin değişik tanımları bulunmaktadır. Konusunda uzman olmuş kimseler bu kavramı kendi alanından gördüğü şekilde kabul etmekte ve uygulamaktadır. Sherman Kent'e göre istihbarat, yüksek düzeydeki kişilerin (asker ve sivil) milletinin huzur ve refahını korumak adına ihtiyaç duydukları bilgilerdir. Michael Warner'e göre, istihbarat salt bilgi anlamında değildir, ondan çok daha fazlasıdır. Buradan hareketle Warner'in, Kent'in istihbarat tanımını yeterli bulmadığı sonucu çıkmaktadır (Biçer, 2017, s. 441).

İstihbarat kelimesinin İngilizce'deki anlamı, zekâ ve akıl anlamına gelen 'Intelligence' kelimesidir. Türkçe'de ise bilgi toplama ve haber alma anlamlarına gelmektedir. Bu iki dildeki anlamlardaki bu vurgu farklılığının nedeni, İngiliz ve Amerikan toplumlarında bilgilerin analizine ve değerlendirilmesi süreçlerine, Türk toplumunda ise bilginin toplanma aşamalarına daha fazla önem verildiğinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Baltacı, 2017, s. 11).

Milli İstihbarat Teşkilatına (MİT) göre; '*Devlet İstihbaratı, devletin bütünlüğünü, rejimin emniyetini sağlamak için, millî politika ile tespit edilen millî hedefleri elde etmek üzere devlet organlarının yaptığı istihbaratın tümüdür. Başka bir ifadeyle, Millî Güvenlik Politikalarının oluşturulması için gerekli bilgileri sağlayan ve ilgili bütün devlet istihbarat kuruluşlarının işbirliği ve koordinasyonu ile üretilen istihbarattır*' (MİT, 2020).

İşlevsel manada istihbarat; çeşitli araçların kullanımı yoluyla ulaşılması hedeflenen bir konu hakkında elde edilen bilgilerin işlenmesi, anlamlı bir hale dönüştürülmesi ve bir sonuç elde edilmesi ile ilgili işlevsel çabaların bütünüdür (Oğuz ve ark., 2015).

İstihbarat; belirli aşamalar sonucunda sahip olunan bir üründür. Değişik araçlar kullanılarak toplanan ve elde edilen ham bilgilerin analizlerinin yapılarak kullanılacak duruma getirilmesidir. Herhangi bir işleme girmemiş, dolayısıyla üzerinde analiz yapılmamış ham bilgilerin istihbarat değeri taşımadığı söylenebilmektedir (Özer, 2015).

İstihbarat hakkında yapılan değişik tanımlamalar bir bütün olarak düşünülebilmektedir. Öncelik verilen amaçlar ve araçlar yönünden belirli bir durum karşısında ilk olarak, onu tanıma, anlama, açığa çıkarma gelmektedir. Sonrasında yapılacak işlemlerle ilgili planlama, önleme, karar verme, harekete geçme, belli bir strateji geliştirme, politika üreterek benzer amaçlara ilişkin özel araçlar veya yöntemlerle bilgi toplama gelmektedir. Daha sonra ise bilgiyi analiz ederek çıkan verileri değerlendirme ve eyleme geçirme faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır (Beşe ve Seren, 2011).

İstihbarat doğası gereği sürekli değişken özellik taşımaktadır. Bu uygulama tarih boyunca devletler, din adamları ve tüccarlar üzerinden gelişmiş olsa da, 1900'lü yılların sonlarıyla birlikte istihbarat kavramı genişleme göstermiştir. Günümüz itibari ile akıllı telefonlar, internet, sosyal medya gibi araçlar bazı kriz olaylarında kritik bilgilerin daha fazla yayılmasına ve açığa çıkmasına katkıda bulunmaktadır. İstihbarat, kritik ve öneme sahip bilgilerin güvenlik ya da başka bir amaçla metodik olacak bir şekilde toplanması ve analiz edilmesidir. İstihbarat artık yalnızca bir uyarı mekanizması değil, aynı zamanda beklenmedik kriz zamanlarında sorunların çözümüne yarayacak bir teknik bilgi birikimi ve doğaçlama önlemler havuzudur (Ünver, 2018).

2.6. Uluslararası İstihbarat Kuruluşları

Uluslararası alanda faaliyet gösteren devletler birbirleri ile yaşadıkları rekabette açık bir şekilde düşmanca tavırlar sergilemeseler bile kendilerine bağlı bulunan istihbarat servisleri aracılığıyla birbirleri hakkında bilgi toplama faaliyetlerini yürütmektedirler. Küreselleşen dünyada artık her türlü bilgiye kolayca ulaşılabilmektedir. Elde edilen bu

bilgilerin ham halinden alınarak işlenmesi, değerlendirilerek yorumlanması ve sonuç elde edilmesi süreçleri çok önemli olmaktadır. Devletler kendi halkının güvenliğini ve refah seviyesini yükseltmeyi en temel önceliği olarak görmektedirler (Duramaz ve Gökbnar, 2017, s. 50).

Genel anlamda değişik devletlerin kendi bünyelerinde ve birlikte kurdukları güvenlik ve istihbarat birimleri bulunmaktadır. Birlikte kurulan birimlere örnek olarak; Interpol (Uluslararası Polis Teşkilatı), AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı), NATO (Kuzey Atlantik Paktı), Europol (Avrupa Polis Teşkilatı) ve UNODC (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Dairesi) verilebilmektedir. Devletlerin kendi bünyelerinde kurduklarına ise; MİT (Milli İstihbarat Teşkilatı), KDGM (Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı), CIA (Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı), FBI (Federal Soruşturma Bürosu), CBP (ABD Gümrük ve Sınır Güvenliği Kurumu), BND (Alman Gizli Servisi), MOSSAD (İsrail Gizli Servisi), MI6 (İngiltere Gizli Servisi), DGSE (Fransa Gizli Servisi), FSB (Rusya Gizli Servisi), MSS (Çin İstihbarat Servisi), RAW (Hindistan Gizli Servisi), ASIS (Avusturya Gizli Servisi), DIA (Mafya Araştırma Müdürlüğü), NSA (Ulusal Güvenlik Kurumu), BKA (Federal Suç Bürosu) DMI (Askeri İstihbarat Birimi) örnek olarak verilebilir. Ayrıca bireysel olarak kurulan kurumlar ülkelerinin merkezi otoritelerinin iznine ve özel anlaşmalara sadık kalarak diğer ülkelerle de çalışma yapabilmektedirler (Çorumlu, 2017, s. 16).

Hemen hemen her devletin bir istihbarat teşkilatı bulunmaktadır. Aşağıda bulunan Çizelge 2.1’de uluslararası istihbarat teşkilatlarının isimleri yer almaktadır.

Çizelge 2.1. Uluslararası istihbarat kuruluşları (Anonim, 2020)

ULUSLARARASI İSTİHBARAT TEŞKİLATLARI		
Ülkeler	İstihbarat Teşkilatı	Kısaltma Açılımı
Türkiye	MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı
ABD	CIA	Merkezi İstihbarat Teşkilatı
Almanya	BND	Federal İstihbarat Servisi
Hindistan	RAW	Araştırma ve Analiz Kanadı
İtalya	AISE	Bilgi ve Dış Güvenlik Ajansı
Fransa	DGSE	Dış Güvenlik Genel Müdürlüğü
İspanya	CNI	Ulusal İstihbarat Merkezi
Birleşik Krallık	SIS	Gizli Haber Alma Servisi
Rusya	SVR	Rusya Federasyonu Dış İstihbarat Servisi
İsrail	MOSSAD	İstihbarat ve Özel Operasyonlar Enstitüsü
Japonya	NPA	Ulusal Polis Ajansı
Kanada	CSIS	Kanada Güvenlik İstihbaratı Servisi
Hollanda	AIVD	Genel İstihbarat ve Güvenlik Servisi
Avustralya	ASIS	Avustralya Gizli İstihbarat Servisi
Beyaz Rusya	KGB	Beyaz Rusya Cumhuriyeti Devlet Güvenlik Komitesi
Bosna Hersek	OSA	Bosna Hersek İstihbarat ve Güvenlik
Arnavutluk	SHISH	Devlet İstihbarat Servisi
Danimarka	FE	Danimarka Savunma İstihbarat Servisi
Hırvatistan	SOA	Güvenlik ve İstihbarat Ajansı
Karadağ	ANB	Ulusal Güvenlik Ajansı (Karadağ)
Macaristan	IH	Bilgi Bürosu
İran	VEVAK	İstihbarat Bakanlığı (İran)
İsviçre	SND	Stratejik İstihbarat Servisi
Polonya	AW	Dış İstihbarat Ajansı
Sırbistan	BIA	Güvenlik Bilgi Ajansı
Yunanistan	EYP	Yunanistan Gizli Servisi
Portekiz	SIED	Savunma Stratejik İstihbarat Servisi
Romanya	SIE	Dış İstihbarat Servisi (Romanya)
Slovenya	SOVA	Sloven İstihbarat ve Güvenlik Ajansı
Ukrayna	SZRU	Ukrayna Dış İstihbarat Servisi

2.7. İstihbaratın Sınıflandırılması

İstihbarat, yukarıda verilen tanımlardan da anlaşılacağı gibi kapsamı ve çalışma alanı dikkate alındığında çok geniş bir alana hitap etmektedir. Geniş bir yelpazede yayılma gösteren ve anlaşılmaya ihtiyacı bulunan her kavram gibi istihbaratın da farklı türlerde sınıflandırılmaya ihtiyacı bulunmaktadır. İstihbaratın ilgilendiği konular ve alanlar belirlenerek bir sınıflandırma yapmak mümkün olmaktadır.

Geçmişte yalnızca devlet ya da güvenlik istihbaratı düzeyinde icra edilen faaliyetler günümüzde sosyal, kültürel, ekonomik ve siyaset gibi faaliyet alanları bulmuştur. İstihbarat alanındaki bu değişimlerin olduğu süreçte, teknolojik gelişmelere bağlı olarak istihbaratta yeni teknikler kullanılmaya başlanmıştır (Ateş, 2013, s. 9).

2.7.1. Ölçeklerine (seviyelerine) göre istihbarat

Ölçeklerine göre istihbarat üç kategoride ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi olan Stratejik İstihbarat; bir araştırma tekniğidir. Yapılan çalışmalar ile politika üretenlerin ve karar alıcı durumda bulunanların gerek rakip gerekse de dost ülkelere karşı, yürüttükleri politika ve amaçladıkları taahhütlerine, zarar gelmeyecek şekilde devamlı sahip olmaları gereken bilgi türüdür (Koca, 2019).

Taktik istihbarat; düşmanın güncel hedef ve sahip olduğu kapasiteyi anlamaya dönük devam eden bir operasyonu yürütmek amacı ile bilgi toplama üzerine yoğunlaşmaktadır (Türkmen, 2015).

Operasyonel istihbarat ise; belirlenen bir hedefe ya da hedefler bütününe dönük olarak iç içe bulunan taktik istihbarat faaliyetlerinden meydana gelen toplu bir istihbarat çalışması olarak görülmektedir (Türkmen, 2015).

Terörist ve terörizm ile mücadele eden devletlerde başarıyı belirleyen faktörlerin başında stratejik, taktiksel ve operasyonel istihbaratı hangi ölçülerde doğru ve etkin kullanıldığı gelmektedir. Ülkelerin terörizm ile mücadelesinde gerekli başarının

sağlanması için koordinesini tamamlamış, aktif ve eş güdümlü bir taktik istihbarat kullanımı gelmektedir. Ancak taktik istihbaratın terörizmin tamamen ortadan kaldırılmasında tek başına yeterli gelmemektedir. Kısa vadeli güvenlik çözümlerinde etkili olmaktadır. Terörizmin uzun vadede ve tamamen ortadan kaldırılması, kalıcı çözümlerin ortaya çıkabilmesi ise; terör hareketlerine sebebiyet veren faktörler, terörü destekleyenler, terör eylemlerini gerçekleştirenlerle ilgili analiz ve öngörülerin yapıldığı stratejik öneme haiz istihbarat üretme ve kullanma kapasitesine bağlıdır (Beşe ve Seren, 2011).

Klasik anlamdaki askeri istihbaratın yapısında, taktiksel, operatif ve stratejik düzeyler arasında belirgin olacak biçimde bir ayrım bulunmaktadır. Fakat terörizmle mücadele alanında yapılan istihbaratta bu ayrımın, her daim sınırları keskin olarak yapılması mümkün olmamaktadır (Özer, 2015).

2.7.2. Alanlarına göre istihbarat

Askeri istihbarat; devletlerin yürüttüğü iç ve dış politikalar kapsamında; ülkelerin sahip oldukları silahlı kuvvet unsurlarının kullanımının nasıl ve ne şekilde olacağını belirlemek amacıyla yürütülen istihbarat faaliyetleridir. Ayrıca stratejik hedefler göz önüne alındığında hedef durumunda bulunan orduların zayıf ya da güçlü yönlerinin tespit edilerek sonraki süreçte hangi politikaların izlenebileceğinin belirlenmesine yönelik istihbarat şeklidir (Duramaz ve Gökbnar, 2017, s. 52).

Siyasi istihbarat; hedef durumunda olan bir devletin siyasal manada yapısını oluşturan ve ülkenin sistematiğinin yani anayasal sisteminin yapısında bulunan tüm unsurlara ulaşma çerçevesinde yapılan istihbarat türüdür. Bu istihbaratın ve askeri istihbaratın gelişimi ve kaynakları tarihsel olarak çok eskilere dayanmaktadır. Siyasi istihbaratın sonuca ulaşmaması durumunda askeri istihbarat devreye girebilir ve hatta sonrasında askeri bir harekâtla da süreç sonuçlanabilmektedir (Duramaz ve Gökbnar, 2017, s. 53).

Ekonomik istihbarat; genel manada devletlerin gerçekleştirmiş oldukları ekonomik bilgi toplama ve bu bilgileri değerlendirerek işleme faaliyetleridir. Başka bir yünden ise ticari faaliyet yürüten kuruluşların gerek yerel gerekse de uluslararası pazarlarda etkinliklerini devam ettirerek mevcut pazar payını artırmak, yeni yatırım alanları bulmak ve AR-GE faaliyetleri yapmak gibi amaçlarla yürüttükleri istihbarat faaliyetlerini oluşturmaktadır (Duramaz ve Gökbnar, 2017, s. 54).

Sosyal istihbarat (SOCMINT); bu istihbarat çeşidine toplumsal/kültürel istihbarat da denmektedir. Küreselleşen dünyada değişik kültürlerde yaşamını sürdüren kişilerin birbirleri ile daha fazla etkileşim ve iletişime geçmeleri sonucunda bu istihbarat daha da önem kazanmakta ve gelişmektedir. Günümüzde sosyal medya araçları dolayısıyla açık kaynaklar bu istihbarat türünün kaynağı olarak görülmekte ve veri elde edilme noktasında sıkça kullanılmaktadır. Sosyal medya aracılığıyla birçok subjektif düşünce paylaşılmaktadır. Sosyal medya araçlarından toplanan bu bilgilerin işlenerek analiz edilmesi önem kazanmaktadır (Duramaz ve Gökbnar, 2017, s. 53).

Coğrafi istihbarat (GEOINT); dünya üzerindeki coğrafi hareketlerin ve fiziki özelliklerin görsel bir biçimde tasvirinin yapılarak tanımlanması ve sonrasında değerlendirilmesi neticesinde elde edilen görüntünün, görüntü istihbaratı (IMINT) ve coğrafi bilgilerin değerlendirilerek analiz edilmesi neticesinde elde edilen istihbarattır (Bulut, 2017, s. 72).

Biyografik istihbarat; bir devletin askeri, siyasi, ekonomik, kültürel vb. toplum üzerinde bir ağırlığı bulunan önemli kişilerle ilgili gerek açıktan gerekse de gizli olarak bilgi edinilmesidir. Hedef devletin yönetiminde bulunan ya da bulunması muhtemel kişiler, stratejik öneme sahip kurumlarda ve kilit rollerde bulunanlar diğer ülkelerin istihbarat servislerinin öncelikli hedefi olmaktadır. Kapsamlı ve uzun bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkan biyografik istihbarat, çalışması yapılan kişinin özelliğine göre stratejik, taktik ve operasyonel istihbarat için önemli veriler sağlayan bir kaynak olmaktadır (Savrun, 2019, s. 107).

Ulaşım ve iletişim istihbaratı; karayolları, demiryolları, hava meydanları, limanlar, haberleşme santralleri ile ulaştırma sistemleri devletlerin stratejik öneme haiz tesisleridir. Bu ulaşım yollarına yönelik bilgilerin toplanması ve analiz edilmesi bu istihbarat türünün kapsama alanına girmektedir. Barış olduğu dönemde sivil amaçlarla kullanılan bu ulaşım alt yapıları olası bir savaş anında orduların savaşın olduğu alanlara aktarılmasında çok önemli konumda olmaktadır. Yalnızca savaş alanlarında değil, terör veya organize suç örgütlerinin kullandıkları ulaşım ağlarının belirlenerek yol güzergâhlarının kesilmesi, ulaşım noktalarına yapılacak saldırılara karşı tedbir alınması gibi faaliyetler için de bu istihbarat türü son derece önemli olmaktadır (Karaağaç, 2017, s. 60).

Bilişim ve teknolojik istihbarat; yenilikler sayesinde büyük bir gelişim gösteren teknolojinin, ulusların güvenliği üzerinde dolayısı ile özgürlükleri doğrudan etkileyen bir yönü bulunmaktadır. Bu alandaki faaliyetlerle ilgilenen bu istihbarat çeşidinin önemi artmaya başlamıştır. Eski dönemlerde sadece askeri ve siyasi alanlarda etkili olan casusluk faaliyetleri günümüzde başta telekomünikasyon ve bilgisayar teknolojisi olmak üzere birçok alanda etkinliğini hissettirmektedir. Teknoloji alanındaki bu yenilikler hem bilgi birikimi ve bilgiye ulaşmayı hem de casusluk faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır. Ancak teknolojik alandaki bu gelişmelerin daha ziyade istihbarat faaliyetlerini kolaylaştırdığı görülmektedir (Oğuz ve ark., 2015).

Bilişim teknolojilerinin sahip olduğu çeşitli araçlar yoluyla elde edilen istihbarat faaliyetleri olarak düşünülen alan siber istihbarattır. Siber istihbarat, bilişim teknolojilerinin ve casusluk faaliyetlerinin beraber kullanılması ile savunmanın güçlendirilmiş durumudur (Oğuz ve ark., 2015).

2.7.3. Kaynaklarına (toplama şekillerine) göre istihbarat

İstihbaratın toplanma biçimi ile ilgili birçok sınıflandırma yapıldığı görülmektedir. Bazı kaynaklar insan istihbaratı, açık kaynak istihbaratı ve teknik istihbarat olmak üzere üç bölüme ayırmaktadırlar. Bu ayrımı yaparken sinyal istihbaratı, görüntü

istihbaratı ile ölçüm ve iz-işaret istihbaratı (MASINT)'nı teknik istihbarat başlığı altında vermektedirler.

Literatür incelendiğinde ise; beş ayrı başlık altında sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu ayırım yapılırken verilerin elde edilme yöntemlerindeki farklılıklar esas alınmaktadır. Bu ayırım ölçütlerine göre; insan istihbaratı, görüntü istihbaratı, sinyal istihbaratı, teknik istihbarat ve açık kaynak istihbaratı kavramları karşılık gelmektedir (Küçükyılmaz, 2019).

İnsan istihbaratı (HUMINT); istihbarat bilgisinin direkt olarak bir muhbir ya da ajandan sağlanmasıdır. İstihbarat görevlisinin (Case officer) istihbaratın kaynağı olan insanla direkt görüştüğü, kaynağı kontrol altında tuttuğu ve faaliyetlerini yönettiği tek istihbarat çeşididir. Bu kaynak başka bir yolla elde edilemeyecek bilgilerin elde edilmesinde oldukça etkilidir (Bulut, 2017, s. 71).

Görüntü istihbaratı (Imagery intelligence/IMINT); uydu, uçak, hava araçları (insanlı ya da insansız) ile elde edilen her türlü görüntü üzerinden istihbarat elde edilmesidir (Küçükyılmaz, 2019).

Sinyal istihbaratı (Signal intelligence/SIGINT); genel olarak iletişim ve elektronik sinyallerinin yakalanması sonucu elde edilen istihbarat türüdür. Değişik türden elektronik haberleşmelerin izlenmesi neticesinde bilgi toplanması ve şifreli olarak gönderilmiş mesajların şifre analiz metotları ile çözülerek elde edilen istihbarattır. SIGINT'in hassas yapısı nedeniyle, yasal toplama genellikle belirli kişileri hedeflemektedir. Ayrıca gerekmesi durumunda toplu olarak da veri toplanabilmektedir. Bunları da ulusal istihbarat teşkilatları ve kolluk kuvvetleri yapmaktadır (Çıtak, 2015; Bernard ve ark., 2018, s. 511).

Teknik istihbarat (TECHINT); gelişen teknolojilerin öğrenilmesi ve oluşabilecek tehditlere karşı risk analizlerinin yapım süreçlerini içermektedir. Bu konularda internet üzerinden birincil veri kaynaklarına ulaşmak mümkün olabilmektedir. Yeni

teknolojilerden faydalanarak bilgi toplama imkânı bulunmaktadır (Duramaz ve Gökbnar, 2017, s. 53).

Açık kaynak istihbaratı (Open Source Intelligence/OSINT); bu tez çalışmasının özünü oluşturan kavramların en başında gelmektedir.

İstihbaratın toplanma süreçlerinin en önemli bileşenlerinden birisi şüphesiz ki insan unsurudur. HUMINT (Human Intelligence) yani insan istihbaratı (INSIST), diğer tekniklere göre toplumsal boyutu daha ağır basmaktadır. İstihbaratın yönetiminde söz sahibi olanlar terörist ve kriminal örgütlenmelere karşı içeriden bilgi alma noktasında zayıf kalabilmektedirler. INSIST konusundaki noksanlıklarını OSINT yani açık kaynak istihbaratı ile gidermeye çalışmaktadırlar (Akman, 2019).

Kamuya açık bir biçimde bulunan bilgilerin belli bir sistemde toplanarak işlenmesi ve sonrasında analize tabi tutulması sonucu elde edilen verilerden istihbarat üretilmesi disiplini'dir. Hükümetlerin doğrudan kontrolü altında olmayan açık kaynaklı bilgileri içermektedir. Televizyon, radyo, gazete, dergi, haber siteleri, sosyal ağlar vb. kaynaklar açık kaynak istihbaratını oluşturmaktadır (Ekşim ve Civelek 2019).

Uluslararası siyasette ülkeler, ilişkilerini geliştirme amaçlı 'açık diplomasi' aracını kullanmaktadırlar. Günümüzde bazı ülkelerin, sadece tehdit algısı bulunan ülkelere karşı değil, kendisi ile dost olduğunu belirttikleri ülkelere karşı bile istihbarat faaliyetleri yürüttükleri görülmektedir. Bu faaliyetlerinin de klasik istihbarattan farklı olduğunu söylemektedirler. İşte devletlerin bu söylemlerinden 'Gizli ve Kapalı İstihbarat' kavramının 'Açık İstihbarat' kavramına evrildiği sonucu çıkarılabilmektedir (Ertekin, 2017).

2.8. Medya Kavramı ve Sosyal Medya

Önceleri bilimsel çalışmalar ve askeri hedefler doğrultusunda geliştirilen bilgisayar ve internet, günümüz dünyasında artık her alanda kullanılan bir iletişim aracı olmuştur. İnternetin ilk kullanımı 1968-1969 yıllarında Amerika Savunma Bakanlığı araştırma

ve geliştirme kolu olarak bilinen ‘Savunma İleri Düzey Araştırma Projeleri Kurumu’ (Defense Advanced Research Project Agency-DARPA) ve Amerika’daki bazı üniversitelerce başlatılan ‘ARPANET’ isimli proje ile gelişmiştir. 1980’li yıllarda ise insanların gündelik yaşantılarında yer etmeye başlayan internet, İngiliz mühendis Tim Bemers-Lee’nin yaptığı çalışmalarla dünya genelinde ağ (web) ortaya çıkmıştır. Bu web tasarımı sayesinde bilgisayar ve internet, kitleler tarafından kullanılan bir iletişim aracına dönüşmüştür (Serçemeli, 2016, s. 2).

Genel olarak medya; yazılı, sesli ve görsel kitle iletişim araçları (gazete, dergi, radyo, televizyon ve internet) olarak tanımlanmaktadır.

Medya türlerinin insanları bilgilendirmek, eğitmek ve eğlendirmek gibi işlevleri bulunmaktadır. Toplum içerisinde yaşayan insanlar bu gereksinimlerini kitle iletişim aracı olarak da adlandırılan bu medya kanallarından sağlamaktadırlar. Yaşadıkları çevrede gerçekleşen olaylarla ilgili bilgi sahibi olmak, dünya ve ülke ekonomisinde olan bitenle ilgili gelişmeleri öğrenerek birikimlerini değerlendirmek, boş vakitlerini geçirmek için eğlence programlarını izlemek gibi kişileri yakından ilgilendiren meseleleri işleyen medya organlarının siyasi haberleri veriş tarzıyla da ülke yönetiminde çoğu kez söz sahibi olabilmektedirler. Toplumların gündemini belirleyici birçok haberin kaynağını da oluşturmaktadırlar (Şimşek, 2009).

Genelde medya, özelde ise televizyon modern toplumların ve toplumsal hayatın en önemli unsurlarındandır. Medya ve televizyon aracılığıyla bireyler bilinçsiz bir şekilde ve önemli bir seviyede yönlendirilmeye açık hale gelebilmektedirler. Okuyarak ya da izleyerek öğrendikleri haberleri irdelemeden üstünkörü doğru kabul ederek farklı tepkiler geliştirmektedirler (Korkmaz ve Yeşil, 2011).

Kitle iletişim araçlarıyla her düzeydeki düşünce, bilgi ve kültürel ürün, geniş bir halk kitlesine ulaşmada en etkili yol haline gelmiştir. Bu etkinin en önemli araçları arasında görsel ve işitsel yönleri daha güçlü olan televizyon ve internet gibi mecralar sayılabilmektedir. Toplum içerisinde yaşayan insanların düşünce yapılarını

etkileyerek belli bir senteze ulaştırmak ve ortak bir davranış modeli kazandırmak kitle iletişim araçlarının ortak özelliklerindedir (Dilber, 2014).

Sosyal medya; 1970 yılından itibaren insanların hayatına yoğun ve hızlı bir biçimde girmeye başlayan bilgisayar sistemleri bilişim devriminin vardığı en st seviye olarak görülebilmektedir. Bilgisayar aracılığıyla birlikte internet, sanal ağlar ve yeni veri depolama teknolojileri hayatımıza girmiştir (ngen, 2017).

Kullanıcıların başkalarıyla içerik üretmesi yanında değiş tokuş yapmasını da mümkün kılan internet uygulamaları, sosyal medya olarak ifade edilmektedir (Kaplan ve Haenlein, 2010, s. 61).

İnternetin toplum içerisinde yaygın olarak kullanılması ile beraber internet ortamında Facebook, Twitter, Youtube gibi değişik uygulamalar faaliyete geçmiştir; bu uygulamaların hepsine sosyal medya da denilmektedir (elik, 2017, s. 2).

İnternet aracılığıyla web siteleri yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu sitelerin kullanımlarındaki temel amaç kişisel eğlence olmaktadır. Kişisel eğlence için bilgiye ulaşmak ve dosyaları indirmek ön planda yer almaktadır. Web 2.0'da ise bu durum kişisel yayıncılığa yerini bırakmaktadır. Kullanıcılar hem güncelleme yapabilmekte hem de yeni içerik üretebilmektedirler. Web 3.0 ise tamamıyla evrimii olarak çalışmakta ve diğital ortamda bulunan verilerin, anlamsal bir Şekilde birbirleri ile ilişkili olma durumlarını esas almaktadır (Yengin, 2015).

İnternet tabanlı uygulamalarla birlikte sosyal medya da günümüzde geçerliliği olan bir kavram haline gelmiştir. Sosyal medya uygulamaları toplum hayatının vazgeçilmez unsurları arasında kendine yer bulmuştur. Toplumsal bir varlık konumunda bulunan insan, çevresinde yaşanan değişikliklere ve olup bitene kayıtsız kalamamaktadır (Kırık, 2017)

Yeni medya teknolojileri ve dolayısıyla sosyal medya mecrası, bireylere bilgiyi doğrudan kaynağından alma olanağı sağlamaktadır. Geleneksel kitle iletişim

araçlarında; genellikle bir alıcı pasif olarak konumlanmakta, yalnızca bilgilerin kaynaktan alıcıya geçmesinin sağlandığı bir ortam bulunmaktadır. Alıcı burada pasif olarak enformasyonu almaktadır. Bundan dolayı televizyon, radyo ve gazete gibi geleneksel medya araçlarına olan ilgi azalmaktadır. Ancak yeni medyada; internet aracılığıyla, alıcı kendisine gelen bilgi hakkında kendi yorumunu yaparak bunu herhangi bir sosyal medya platformu üzerinden rahatlıkla paylaşabilmektedir. Bu şekilde alıcı pasif durumdan çıkarak sürece müdahil olduğu interaktif bir alan bulmaktadır (Öngen, 2017, s. 5; Ertem ve Korhan, 2019, s. 216).

Gelişen iletişim teknolojileri ile medyanın interaktif yapısı kişilerin lehine şekillenirken, başta bilgi çarpıtma tehlikesi olmak üzere birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir (Ertem ve Korhan, 2019, s. 216).

Sosyal medya kanalları üzerinden paylaşımı yapılan bir içeriğe, üzerinden zaman geçse bile yeniden ulaşmak ve tekrar paylaşımına sokmak mümkündür. Paylaşımı yapılan video, fotoğraf veya bir metnin çok kısa bir sürede milyonlarca kişiye ulaşma özelliği bulunmaktadır. Her bir kullanıcı tüketici konumundayken içeriği paylaşarak üretici durumuna geçer ve yayılım böylece sağlanmış olmaktadır (Öztürk, 2015, s. 295).

Sosyal medya kullanıcılarının yaptıkları paylaşımlarda ne kadar özgür oldukları konusu tartışmaya açık bir konudur. Kişilerin genellikle seçtikleri arkadaş gruplarına güvenerek, özel hayatlarına, düşünce ve inanç dünyalarına dönük paylaşım yaptıkları görülmektedir. Ancak tüm bu paylaşımları yaparken gerekli güvenlik tedbirlerini almayan, ya da yorum yaptığı sitelerin herkese açık özellikleri sayesinde üçüncü kişiler tarafından da izlendiklerini bilmemekte veya umursamamaktadırlar. Burada kişiler literatüre ‘Stalk’ olarak giren bir kavram ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Değişik sosyal medya platformları üzerinden bir kişinin başka bir kişiyi kullandıkları sosyal medya hesapları üzerinden araştırması, izlemesi, yaptığı paylaşımları incelemesine stalk denmektedir. Bir kimsenin sosyal medya hesaplarının stalklanması değişik amaçlara yönelik yapılabilmektedir (Serçemeli, 2016, s. 4).

Sosyal medya, hem kişisel yaşam tarzı olarak hem de belli kişilerin ya da kuruluşların mesajlarını hedeflenen kitleye ulaştırmada önemli araçlar arasında bulunmaktadır. Facebook, Instagram veya Twitter gibi sosyal medya uygulamaları yoluyla kuruluşlar yeni ve farklı hedef kitlelerine ulaşma olanağı bulmaktadırlar (Doğan, 2019).

Sosyal ağları kullanmanın birçok avantajı bulunmaktadır. Fakat sağladığı bu avantajların yanında yanlış kullanılan bir sosyal ağ, sonuçları bakımından riskler barındırabilmektedir. Bu risklerin en başında gizlilik ayarlarında yapılan eksiklikler, gereğinden fazla yapılan bilgi paylaşımları ve yanlış ya da eksik bilgi ile yapılan paylaşımlar gelmektedir. Kullanıcılar ziyaret ettikleri internet sitelerinde veya sosyal ağlarda parmak izini andıran dijital ayak izi denilen çerezler bırakmaktadırlar. Özellikle büyüme evreleri boyunca adeta internete bağlı olarak büyüyen ve sosyal medya platformları aracılığıyla hayatlarını şekillendiren genç kesim için bu sosyal ağlar büyük bir risk barındırabilmektedir. Bu sosyal ağları kullanan kişiler veri tabanına kişisel verileri yüklerken bu bilgilerin hırsızlar, şirketler ve pazarlamacılar tarafından kullanılamayacağını, bu durumun yasalarca korunacağını ve bunu veri tabanı sağlayıcılarla yaptıkları ‘gizlilik sözleşmesi’ ile ebedi kalacağı düşünmektedirler (Topbaş ve Gazi 2016).

Kişilerin sosyal medyada çok fazla zaman geçirdiği, kullanımdan ziyade bağımlılığa dönüştüğü ve kişilerin sosyal hayatlarını ikinci plana attığı görülmektedir. Bu sebeple sosyal medya bağımlılığı kavramı da tartışılmaya başlanmıştır. Kişiler kitle iletişim araçları yoluyla birtakım ihtiyaçlarını karşılamakta ve sosyal medyayı kullanarak psikolojik olarak rahatlayarak gerginliklerinin azaldığını düşünmektedirler. Bu konuda kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı ön plana çıkmaktadır. Sosyal medya kullanımı ile bir doyumun oluşacağı, bu yaklaşımla kişilerin gereksinimlerinin farkında oldukları, en iyi doyumunu elde edecekleri yolu özgür bir şekilde seçebildikleri üzerinde durmaktadır. İnternet bağımlılığı; olumsuz duygular, kişinin kendini tanıma sorunları ve depresyon gibi günlük hayatı kontrol etmede yetersiz kalması olarak değerlendirilebilmektedir (Çelik, 2017, s. 2; Aktan, 2018).

Sosyal medyanın insanların yaşantılarında yer alması sonrasında bu mecrada etik sorunlar ile ilgili tartışmalar gündeme gelmektedir. Özel hayatın gizliliği başta olmak üzere, kişisel verilerin güvenliğinin sağlanamaması, genel ahlaka aykırı yapılan paylaşımlar, veri madenciliği ve dijital gözetim olgusu gibi konular tartışmaya açık konulardandır. Bunun yanında üretilen içeriklerin olgunlaşmadan ve doğruluğunun teyit edilmeden yayılması, sahte kimlikli kullanıcı, trol olgusunun görülmesi (Spam blog), haber ve ticari enformasyonun sınırlarının belirsizleşmesi, yanıltıcı etiketleme ve başlıklandırılma, dil, nefret söyleminin varlığı gibi konularla ilgili de tartışmalar yaşanabilmektedir (Öztürk, 2015, s. 299).

Sosyal medya sitelerinin sayısız rahatsız edici özelliği, psikopatolojiye ve sosyal izolasyona da neden olmaktadır. Sosyal medyanın, başkalarının daha mutlu olduğu ve daha iyi hayatlara sahip oldukları gibi olumsuz sosyal karşılaştırmaları tetikleyebileceği, bu durumun kaygı semptomlarını teşvik edebileceği ve günlük hayatın işleyişine müdahale edebilme durumları olabilmektedir. Gelişmekte olan yetişkinlerde sosyal destek sağlamak gibi psikososyal yararları bulunan sosyal medya kullanımı hakkında endişeye sebep olmaktadır (Vannucci ve ark., 2017, s. 163).

Sosyal medya kullanımının büyüyerek geniş kitlelere ulaşmasına imkân sağlayacak ölçüde bilgi ve kaynak bulunmaktadır. Çeşitli sosyal medya sitelerinde davranış analizi yapılmasına olanak sağlayan kaynaklar oluşturulmuştur. Sosyal medya sayesinde davranış analistleri, başkalarıyla kolay bir şekilde bağlantı kuramayacak kişilere soru gönderme ve cevap alma konusunda kolayca erişim sağlayabilmektedir (O'Leary ve ark., 2015).

Sosyal medya araçlarını, bloglar, mikrobloglar, wikiler, sanal dünyalar, sosyal işaretleme, sosyal ağlar ve medya paylaşım siteleri şeklinde gruplandırmak mümkündür (Öztürk ve Talas, 2015, s. 110).

Literatürdeki çalışmalar farklı yönlerden değerlendirilmeye tabi tutularak sosyal medya kullanımı 11 maddede ele alınmıştır. Bunlar;

1. Marka satış ve pazarlama stratejilerinin belirlenmesi,
2. Devlet stratejilerinin belirlenmesi ve yürütülmesi,
3. Ülkelerin tartıştığı konuların tespiti,
4. Kullanıcı profillerinin çıkarılması ve kişilik analizi,
5. Tavsiye sistemlerinin geliştirilmesi,
6. Suçların çözümlenmesi ve aydınlatılması,
7. Eğitim alanında değerlendirmelerin yapılması,
8. Duygu ve düşünce analizi,
9. Kişiyeye uygun reklamların üretilmesi,
10. Eksik bilgi çıkarımı,
11. Sosyal ilişki analizidir.

Bu değerlendirmeler yapılırken sosyal ağ verisinin en fazla kullanıldığı alanlar ile kullanım amaçları temel alınmıştır (Demirci ve Sağıroğlu, 2017).

2.8.1. Sosyal medya siteleri

Yeni medya kavramına ülkemiz çok çabuk adapte olmuştur. İnternetin ülkemizde ilk kullanımı 12 Nisan 1993 tarihidir. Ülkemiz internet ve sosyal medyanın kullanımının en fazla olduğu ülkeler arasında bulunmaktadır. Sosyal paylaşım ağları, kişilerin herkese tamamen ya da kısmen açık bulunan profillerini sınırlama imkânı vererek oluşturabildikleri, kimlerle iletişime geçebileceklerine karar verdikleri ve oluşturdukları arkadaş listelerinin görünmesinin olanaklı olduğu internet tabanlı uygulamalardır (Özdemir, 2015).

İlk popüler sosyal medya siteleri arasında Orkut, Myspace ve LinkedIn gibi siteler bulunmaktadır. Bu siteler Photobucket ve Flickr gibi çevrimiçi olarak fotoğraf paylaşımı yapan programlardan faydalanmışlardır. Facebook kişilerin yaşamına 2004'te, Youtube 2005'te, Twitter ise 2006 yılında girmiştir (Ertem ve Korhan, 2019, s. 218).

Medya paylaşımı denilen şey, sosyal medya siteleri ile dijital toplulukların aracılık ettikleri bir platformda; uygulamalar, videolar, görüntüler, ses dosyaları, oyunlar ve her türden yeni medyanın yüklenmesi, paylaşılması ve yorumlanması etkinliklerinin tümüdür. İnternet sitelerinde veya bloglarda belirli bir kitleye e-posta gönderme, anlık mesajlaşma veya link paylaşma gibi etkinlikleri içeren interaktif bir süreci içermektedir. İçerik paylaşımına yönelik genellikle sosyal yorumlar yapılmaktadır. Medya paylaşım siteleri popüler bir konumdadır. Picasa ve Flickr gibi siteler üye topluluk fotoğrafları yükleyerek paylaşma, sonrasında da yorum yapılarak tartışma olanakları sağlamaktadır. YouTube ve benzer siteler ise aynı şeyleri video içerikleri için yapmaktadırlar. Aynı şekilde Slideshare kişilerin slaytlarını yükleyebileceği, paylaşabileceği ve sonrasında tartışabileceği bir ortam sağlamaktadır (Öztürk ve Talas, 2015, s. 112).

Bazı sosyal medya sitelerinin popülerlik kazanması zaman almaktadır. Oluşan yeni pazar alanlarına ve taleplere cevap vermek amacıyla değişik ve yeni sosyal medya siteleri piyasaya sürülmektedir. Müzik paylaşımına vurgu yapan eski sosyal medya sitelerinden biri olan Myspace; 2000'li yılların başında küresel olarak en popüler siteler arasında bulunmaktaydı. 2004 yılında kurulan Facebook başlangıçta sadece Harvard Üniversitesi'ndeki öğrenciler tarafından kullanılıyordu, ancak diğer üniversitelere hızla yayıldı ve 2006 yılında kamuya açılmıştır. Facebook zamanla Myspace'nin baskınlığını azaltmıştır. 2006 yılında kısa metin mesajlarına vurgu yapan Twitter ortaya çıkmıştır. Bu popüler sosyal ağ sitelerine ek olarak, profesyonel ağlara (örneğin, LinkedIn), fotoğraf paylaşımına (örneğin Instagram, Snapchat, Pinterest), video paylaşımına (örneğin, YouTube, Vimeo) ve diğer işlere odaklanan siteler ortaya çıkmıştır (Moreno ve Whitehill, 2014, s. 92).

Facebook; başlangıçta sosyal ve kişisel bir paylaşım sitesi olarak ortaya çıksa bile, reklamların sunulmasından ticarete, haberlerden eğlenceye ve organizasyonlara olmak üzere diğer birçok alanda kullanılabilir. Bunun yanında Facebook, kullanıcıların profesyonel ağlar kurarak genişlemesine, etkili kuruluşlarla ve kişilerle iletişim kurularak ilişkilerin geliştirilmesine, kuruluşlar hakkında bilgi toplanmasını sağlayan profesyonel gelişim açısından etkili bir araç olarak kullanılabilir.

Facebook aracılığı ile kişiler, toplumlar, çeşitli kurum ve kuruluşlar birbirleriyle haberleşebilmekte ve kişiler kendilerini ifade etme şansı bulabilmektedir. Merak uyandıran yerlere sanal da olsa ziyaretler yapılabilmekte, hiç görmediğimiz ya da tanımadığımız insanlarla arkadaşlıklar geliştirilebilmektedir (Bernhard ve Alber, 2014, s. 3; Kaya, 2018, s. 3264).

Facebook, kullanıcılarına farklı arkadaş listeleri oluşturmasına olanak sağlar. Ayrıca, Facebook'ta arkadaşlarınızı etiketlemek, yorum ve içerik gösterimini sınırlamak için kullanılan listeler bulunmaktadır ve bu listeler oluşturulduktan sonra, farklı içerik türlerine sınırlı erişim sağlamak için gizlilik ayarları yapılabilmektedir. Birçok profesyonel kendilerine ait yeni bilgileri, yaşadıkları başarıları ya da sosyal ağları ile ilgili bilgileri paylaşarak kendi tanıtımlarını yapmak amacıyla Facebook'u kullanmaktadır (Bernhard ve Alber, 2014, s. 3).

LinkedIn; sadece profesyonel ağ oluşturma ve geliştirme odaklı en büyük sosyal ağlardandır. Amerika Birleşik Devletleri'nde, kişiler ve kuruluşlarla bağlantı kurmak, kariyer gelişimi ile ilgili fırsatlarını paylaşmak için LinkedIn'i kullanan 84 milyondan fazla kullanıcı bulunmaktadır. Profil sayfasında görünen öneriler ve onaylar, özellikle kariyer fırsatı aranırken profillere katkı sunmaktadır (Bernhard ve Alber, 2014, s. 3).

Twitter; mikro blog sitesi olan bu uygulama çok kısa bir zaman diliminde kendi kültürünü ve ünlülerini oluşturarak yoluna devam etmektedir. Popüler olan ünlülerin ya da siyasilerin kendilerini takip eden on milyonlarca takipçi ile düzenli güncellemelerini paylaştıkları uygulamalardan birisidir. Bilgilerin veya olayların çok çabuk yayıldığı, kişilerin anlık durumlarını paylaştıkları ve kısa sürede milyonlarca kişi tarafından takip edilebilmesi özelliği sayesinde çok tercih edilen uygulamalardandır. Başkaları tarafından yapılan paylaşımların, kişilerin kendi kişisel sayfalarından paylaşılması durumu (retweet) da kişileri sorumluluktan kurtarmamaktadır. Bu sebeple tweetler atılmadan önce dikkatli bir şekilde okunması önemli olmaktadır. Konuların kolayca aranarak alınabilir hale getirilmesi için etiketlerin kullanılması, Twitter'ın kullanım avantajları arasında bulunmaktadır. Hashtag'ler, Twitter'da belirli bir konuyu belirlemek ve ayrıştırmak amacı ile

kullanılmaktadır. Bir Tweet'te anahtar kelimenin önüne boşluk bırakmadan ‘#’ işaretinin koyulması ile oluşturulmaktadır (Öztürk, 2015, s. 292; Bernhard ve Alber, 2014, s. 4).

Youtube; 2006 yılında kurulmuştur ve sosyal paylaşım alanının video ayağını oluşturmaktadır (Öztürk, 2015, s. 291).

2016 yılında yapılan bir araştırmaya göre; 3,419 milyar insan internete giriş yapmakta ve 2,307 milyar insanda aktif bir şekilde sosyal medyayı kullanmaktadır. Ülkemiz açısından istatistiki veriler incelendiğinde; 79,14 milyon nüfusun, 46,3 milyonunu internete bağlanmakta ve 42 milyon kullanıcı aktif olarak sosyal medyayı kullanmaktadır. Ülkemizde en çok kullanılan sosyal medya platformları sıralamasında %32 oranla Facebook, %24 oranla WhatsApp, %20 ile Facebook Messenger, %17 ile Twitter ve %16 ile Instagram gelmektedir (Çelik, 2017, s. 2).

We Are Social ve Hootsuite tarafından ‘2020 Dünya internet kullanımı ve sosyal medya istatistikleri raporu’nun yayınlandığı, en çok kullanılan sosyal medya platformlarına göre; Facebook 2,449 milyar kullanıcı sayısı ile ilk sırada yer alırken, iki milyar kullanıcıya ulaşan ve ikinci sırada yer alan Youtube’u 1,6 milyar kullanıcı ile WhatsApp izlemektedir (Anonim, 2020).

En çok Facebook kullanan ülkeler istatistiğinde; Hindistan Facebook reklam kitlesini oluşturan ülkeler sıralamasında birinci sırada bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü sırada sırası ile Amerika Birleşik Devletleri ve Endonezya gelmektedir. Türkiye ise otuz yedi milyonluk bir kullanıcı kitlesi ile 10’uncu sırada bulunmaktadır (Anonim, 2020).

Dünya Instagram kullanıcı istatistikleri incelendiğinde; instagram reklam kitlesi verilerine göre toplam kullanıcı sayısı 928 milyon ve cinsiyet dağılımı ise neredeyse yarı yarıya şeklindedir. Instagram reklam kitlesinin %65’ini 18-34 yaş grubu oluşturmaktadır. 35-44 yaş üstü kullanıcı oranı ise %16 çıkmıştır. Instagram’ın en büyük reklam kitlesi ABD’de bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü sırada sırası ile

Hindistan ve Brezilya gelmektedir. Türkiye otuz sekiz milyon kullanıcı ile altıncı sırada bulunmaktadır (Anonim, 2020).

Dünya Twitter kullanıcı istatistikleri incelendiğinde; twitter reklam kitlesi verilerine göre toplam kullanıcı sayısı 339 milyon ve bu kitlenin büyük bir bölümü erkek kullanıcılardan oluşmaktadır. Twitter kullanıcılarının yaş dağılımına göre erkeklerde 25-34 yaş arası, kadınlarda ise 18-24 yaş arasındaki kişiler yoğun olarak kullanmaktadır. Twitter'da yaş arttıkça kullanım oranı 18 yaş ve üstü dikkate alındığında yaşlara göre eşit bir dağılım görülmektedir. Twitter'ın reklam kitlesinin büyük çoğunluğu yine ABD'de yaşamaktadır. İkinci ve üçüncü sırada sırası ile Japonya ve Birleşik Krallık gelmektedir. Türkiye ise 11,8 milyon kullanıcı ile altıncı sırada bulunmaktadır (Anonim, 2020).

Dünya LinkedIn kullanıcı istatistikleri incelendiğinde; LinkedIn reklam kitlesi verilerine göre 663 milyon kullanıcının olduğunu ve erkek bireylerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. LinkedIn reklam kitlesinin büyük bir çoğunluğu 25-34 yaş aralığında bulunmaktadır. Twitter'ın reklam kitlesinin büyük çoğunluğu yine ABD'de yaşamaktadır. İkinci ve üçüncü sırada sırası ile Hindistan ve Çin Cumhuriyeti gelmektedir. Türkiye ise 8,4 milyon kullanıcı ile 15'inci sırada bulunmaktadır (Anonim, 2020).

Dünya internet, sosyal medya ve mobil kullanım istatistiklerine bakıldığında, dünya nüfusunun; %59'una karşılık gelen 4,54 milyar internet kullanıcısı, %49'una karşılık gelen, 3,80 milyar sosyal medya kullanıcısı, %67'ine karşılık gelen, 5,19 milyar mobil kullanıcısı bulunmaktadır. Ülkemizde nüfusun %74'üne karşılık gelen 62 milyon internet kullanıcısı, %64'üne karşılık gelen 54 milyon sosyal medya kullanıcısı, %92'sine karşılık gelen 77 mobil kullanıcısı bulunmaktadır (Anonim, 2020).

Dünya genelinde en çok ziyaret edilen sitenin Google olduğu, sonrasında ise video paylaşım sitesi YouTube ve Facebook'un ziyaret edildiği görülmektedir (Anonim, 2020).

2.8.2. Dünya’da ve Türkiye’de sosyal medya kullanımı

British Council tarafından 2017 yılında 12 şehirde, 2524 gençle (18-30 yaş arası) sosyal medya kullanımı ile ilgili yapılan geniş çalışmada; ankete katılım gösteren gençlerin; %97’sinin her gün düzenli olarak WhatsApp ve diğer sosyal medya uygulamalarını kullandıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Aynı çalışmada gençlerin Instagram, Whatsapp ve Facebook uygulamasını kullanma yüzdeleri sırasıyla; %29, %27 ve %26 olmuştur. Sosyal medyanın dünyaya açılan bir pencere ve güncel gelişmeler için farkındalık oluşturduğunu düşünenler %67, sosyal medyanın kutuplaştırıcı olduğunu düşünenler ise %46 seviyesinde çıkmıştır (Yorgancılar, 2018).

2018 yılı itibari ile dünya nüfusunun %57’si interneti kullanmaktadır. Dünya genelinde sosyal medyayı kullananların sayısı tahmini olarak 2,65 milyardır ve bu sayının 2021 yılında 3 milyarı geçmesi beklenmektedir. 2018 yılı istatistiklerine göre ise interneti kullanan kişilerin yaklaşık %71’inin sosyal medya hesapları bulunmaktadır. Aktif kullanıcı sayısı 2,38 milyar olan Facebook sosyal paylaşım siteleri arasında ilk sırada bulunmaktadır. Facebook’u YouTube ve WhatsApp takip etmektedir (Ertem ve Korhan, 2019, s. 218).

Amerikalıların büyük çoğunluğu günde en az bir sosyal medya sitesini ziyaret etmektedir. Sosyal medyayı ana haber kaynakları arasında sıralayanların sayısı artmaktadır. Sosyal medya ağlarının siyasi görüşleri şekillendirip şekillendirmeyeceğini açıkça söylemek zor olmaktadır (Bail ve ark., 2018, s. 9216).

eBizMBA com’un, dünyada en popüler olan sosyal ağ siteleri ve uygulamalarının hangileri olduğuna yönelik araştırmasında sırası ile ilk on beş sosyal ağ siteleri ve uygulamaları ile yaklaşık kullanıcı sayıları Çizelge 2.2’de yer almaktadır.

Çizelge 2.2. En popüler sosyal medya siteleri (Anonim, 2020)

En Popüler Sosyal Medya Siteleri Ağustos-2020			
Sıra	Sosyal Ağ Siteleri ve Uygulamaları	Sosyal Medyada Etkisi	Kullanıcısı sayısı (Yaklaşık)
1		%100	2.200.000.000
2		%85	1.850.000.000
3		%85	1.100.000.000
4		%90	375.000.000
5		%20	1.500.000.000
6		%70	250.000.000
7		%60	370.000.000
8		%40	105.000.000
9		%50	95.000.000
10		%50	90.000.000
11		%20	110.000.000
12		%25	85.000.000
13		%10	85.000.000
14		%30	35.000.000
15		%30	30.000.000

2.8.3. Sosyal medya kullanım nedenleri

Sosyal medyanın kullanım amaçları bu platformların sosyal, toplumsal ve ekonomik açıdan önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca politik ve siyasi alandaki kullanımları ve örüntüleri de araştırmacılar tarafından incelenmektedir. Genel anlamda sosyal medya; politika ve siyaset, bilgi edinme, eğitim-araştırma ve eğlence amaçlı olarak kullanılmaktadır (Acun ve ark., 2018, s. 583).

Sosyal medyanın birçok olumlu yönü bulunmaktadır. Sosyal destek aramak ve benzer ilgi alanları bulunanların bağlantı kurarak kendilerini ifade ettikleri sosyal bir ağdır. Sosyal medya toplulukları ergenlerin sosyal hayatlarını genişletmelerine yardımcı olabilmektedir. Sosyal medya sayesinde insanlar fark edilerek etkileşim meydana getirmeyi amaçlamaktadırlar (Knowles ve ark., 2014, s. 1; Öztürk, 2015, s. 290).

Sosyal medya kişilerin tanıdığı ya da tanımadığı birçok kişiyle çevrimiçi iletişim olanağı sunan, sohbetten, eğlenceye, bilgi edinmeden alışverişe kadar birçok şeyin yapılabildiği bir alan olarak her geçen gün kullanımı yaygınlaşmaktadır (Çelik, 2017, s. 2).

Çok çeşitli sosyal medya siteleri bulunmaktadır. Bunlar pek çok benzer özelliği paylaşırlar. Kullanıcılar oluşturdukları hesaplar aracılığıyla diğer kişi veya gruplardan oluşan bir ağa bağlanarak düşüncelerini, fotoğraflarını, videolarını, haberlerini ve diğer içeriklerini paylaşmak için bu siteleri kullanmaktadırlar (Moreno ve Whitehill, 2014, s. 91).

Kişiler kendi hayatları hakkında bilgi paylaşmak, işleri ile ilgili ürün ve hizmetlerini tanıtmak için sosyal medyayı kullanmaktadırlar. İşletmeler ve kuruluşlar da kendi tanıtımlarını yapmak amacıyla bu yola başvurumaktadırlar. Sitelerin birçoğu, içeriğin onaylanmasını veya onaylanmamasını ifade eden sistemlere sahiptirler. Sonuç olarak, kullanıcılar yalnızca bir yazı veya video hakkındaki yorumlarını veya izlenimlerini belirtmezler, aynı zamanda diğer kullanıcıların da izlenimlerini görebilmektedirler. İçerikle ilgili kullanıcılar tarafından sağlanan bu çok yönlü iletişim, sosyal medyayı

diğer kitle iletişim araçlarından ve internet reklamcılığının ilk günlerinden daha farklı kılmaktadır (Moreno ve Whitehill, 2014, s. 91).

Günümüzde sosyal ağlar, sadece kamuoyu oluşturmak için kullanılmamakta, bunun yanında sosyal hareketlerin planlamasının yapılarak organize edildiği ve yönetildiği önemli araçlardan olmaktadır. Kendilerinin yalnızlaştığını ve baskılandığını düşünen kişilerin, kimlik politikalarını, sahip oldukları değerlerini ifade eden metinleri sosyal medya ağları yoluyla dolaşıma sokmaktadırlar (Yılmaz, 2015, s. 328).

Sosyal medya araçlarının kullanımının geniş bir yelpazede yaygınlaşması dolayısıyla kişi-toplum ilişkisinin yanı sıra toplumların zihniyet dünyasında da yapısal bir takım değişikliklere sebep olmaktadır. Kişilerin sosyal medya paylaşım siteleri aracılığı ile yapmış oldukları anlık paylaşımlar, insan algılarının hızlı ve etkin bir şekilde değişmesine sebep olarak sivil hareketlerin toplumsal alan içerisinde daha geniş kesimlere ulaşmasını sağlamaktadır. Toplumsal, siyasal, kültürel ve birçok alanda etkisini artıran sosyal medya, sivil itaatsizlik eylemlerinin örgütlenmelerinin de gerçekleştiği alanlardan biri olmaktadır (Şahin, 2017, s. 173).

Sosyal medya yoluyla örgütlenen toplumlar geniş katılımlı eylemler gerçekleştirmişlerdir. Bu durumun en can alıcı örnekleri arasında Arap Baharı olarak adlandırılan süreç gelmektedir. Tunus'ta isyanı başlatan ve kendini yakan 26 yaşındaki Muhammed Buazizi'nin ölümünü protesto etmek amacıyla kitleler sokaklarda gösteriler yapmışlardır. İnternet ve sosyal medya ağları burada gündeme gelmiştir. Tunus ve Mısır'daki olaylar sosyal medyanın etkisi ile çok hızlı bir şekilde yayılmıştır. Buralarda bulunan hükümetler, çok kısa sürede büyük itibar kayıpları yaşamışlardır (Şahin, 2017, s. 183).

Sosyal medya kitle hareketlerinin bir sebebi konumunda bulunmayıp, toplulukların örgütlenme ve haberleşmesinde bir aracı olarak kullanılmaktadır. Bu anlamda değişik kültürlerde yaşanan 'Wall Street İşgali', 'Londra İsyani', 'Arap İsyani' ve ülkemizde yaşanan 'Gezi Parkı Eylemleri' ve '15 Temmuz Darbe Girişimi' gibi benzeri kitle hareketlerinde kişileri örgütlemek, daha fazla kişiye ulaşmak ve bilgi akışını sağlamak

amacıyla sosyal medya kullanılmıştır. Çok çeşitli inanç ve yönetim sistemine sahip topluluklarda kitle hareketleri bakımından benzer amaçlarla bir araç olarak kullanılan sosyal medyanın evrensel bir unsur olduğu açıktır (Sungur, 2017).

Sosyal medyanın topluluklara ulaşma ve topluluktan gelen geri bildirimleri analiz etmede sağladığı faydalar diğer alanlarda olduğu gibi siyasal iletişim noktasında da ilgi çekmektedir. Günümüzde ülkemizin de arasında bulunduğu pek çok ülkede siyasi figürler, halk nezdinde daha fazla tanınmak, daha fazla seçmene ulaşmak ve daha hızlı iletişim kurmak amacıyla etkin bir biçimde sosyal medya ağlarını kullanmaktadırlar (Tanyıldızı ve Ateş, 2018).

Birçok faydasına rağmen sosyal medya pek çok riski de barındırmaktadır. Kişisel bilgilere izinsiz olarak erişim ve paylaşım yapılması ihtimali, sahte hesap ve profillerin oluşturulması, siber suçlar, hakarete maruz kalma ve dolandırıcılık bu risklerin başında gelmektedir. Bu risklerin en aza indirilmesi için gerekli güvenlik önlemlerinin alınması önem arz etmektedir. Özellikle sosyal devlet anlayışını hayata geçirmeye çalışan hükümetler için bu konu daha da önemli hale gelmektedir. Çünkü halk odaklı hizmet anlayışı için bu durum fırsattan ziyade tehdit meydana getirebilmektedir (Şahin, 2017).

Sosyal medya bir araçtır. Diğer tüm araçlarda olduğu gibi, tehlike sosyal medyanın nasıl kullanıldığı ile ilgili olmaktadır. Doğru kullanımında bir endişe ve problem bulunmamaktadır. Sosyal medya kullanırken elde bulunan cihazla, iletişime geçilen diğer insanlar zaman zaman unutulmaktadır. Bununla birlikte, insanlarla iletişime geçildiğinde; yanlış anlaşılmalara, mahremiyeti ihlaller ve zorbalık gibi gerçek zararlar ortaya çıkabilmektedir (O’Keeffe, 2016, s. 841).

Sosyal medya siteleri; zorbalık, taciz, kasıtlı düşmanlık ve başkalarına karşı saldırganlık gibi gençlik davranış sorunlarının ortaya çıkması gibi dezavantajları da barındırmaktadır (Galica ve ark., 2017).

2.9. Açık Kaynak İstihbarat Farkındalığının Bireylerin Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Etkisi

Açık kaynak istihbarat farkındalığı kavramını açıklarken tanımlamaya farkındalık kelimesinden başlamak yerinde olacaktır. TDK'ya göre farkındalık 'farkında olma durumu' olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020).

Farkındalık öğrenilebilen bir beceridir. Etrafımızdaki gelişmelere ve günlük olaylara, geçmişte edinilen tecrübe, düşünce ve inanç durumlarının yaşantıyı bulanıklaştırmadan bakabilme yetisidir (Anonim, 2020).

Açık kaynak istihbarat farkındalığını kısaca özetlemek gerekirse; Açık kaynak istihbaratını oluşturan geleneksel ve yeni medya araçları kullanılarak başta kişiler ve devlet kurumları olmak üzere her türlü kuruluş, vakıf, sendika, vb. yerlere ilişkin kamuya açık bir durumda bulunan bilgilerden istihbarat üretileceğinin farkında olunması ve buna yönelik güvenlik tedbirlerinin alınması olarak tanımlamak mümkündür.

Kişiler kendi hayatlarına ilişkin bazı bilgileri, açık kaynakların en yaygın kullanıldığı mecralardan biri olan sosyal medya platformları üzerinden paylaşmaktadırlar. Bu paylaşımları yapan kişilerin açık kaynak istihbaratının varlığının farkında olup olmadıkları araştırılması gereken konulardan biri olmaktadır.

Son yıllarda teknolojik gelişmelerle birlikte geniş bir alana yayılan sosyal medya sitelerinin büyük bir bilgi havuzu olduğu bilinmektedir. Sosyal medya paylaşımlarından dolayı suç işleyenlerle ilgili adli süreçlerin yaşandığını, kişisel bilgilerin çalınarak her türlü dolandırıcılık olaylarının meydana geldiğini, ya da paylaşılan tatil fotoğrafları ve konum bilgilerinden dolayı hırsızlık olaylarının yaşandığı kısa sürede açık kaynaklardan öğrenilmektedir. Ancak tüm bu öğrenimlerin ve kazanımların, insanlarda farkındalık oluşturup oluşturmadığı konusunun tespit edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kişiler bu farkındalığa rağmen neden gözü kara bir şekilde halen tanımadığı insanlardan gelen arkadaşlık tekliflerini kabul etmektedirler. Yoksa kendi başlarına bir şey gelmeyeceğini düşündüklerinden dolayı mı bir umursamamazlık hali mevcuttur. ‘Atın ölümü arpadan olsun’, ya da ‘ne olacaksa olsun’ görüşü mü hâkim olmuştur. Kişiler suç örgütü içinde faaliyet gösteren kişilerin hedefinin kendileri olamayacağını mı düşünmektedirler. Oysa gerek açık kaynaklardan gerekse diğer kanallardan öğrenilen bilgilerde; suç örgütlerinin hangi meslek dalından olursa olsun toplumun tüm kesimlerini hedef aldığı yadsınamaz. Suç örgütleri için çok tanınmışlık ya da kendi halinde insanlar olmak çok önem arz etmemektedir. Suç örgütlerinin tek bir hedefi vardır. Menfaat sağlamak amacıyla o an için gözlerine kestirdikleri kişileri dolandırmak, onların mallarına el koymaktır. Ancak burada toplum önünde göz önünde bulunanlar ve güvenlik tedbirlerini tam olarak almayanlar ana hedef durumunda olacaklardır.

Peki, açık kaynak istihbarat farkındalığında bulunan kişilerin sosyal medya kullanımları hangi düzeyde olmaktadır. Bu tez çalışmasının amacı da tam olarak bu durumun tespitidir. Farkındalık düzeyleri yüksek bulunan kişiler sosyal medya kullanımlarını azaltırlar mı yoksa artırır mı? Dolandırıcılık, hırsızlık, terör örgütlerinin propagandasını yapma vb. gibi konusu suç olan olaylarla ilgili kişiler ne tür tedbirler almaktadır. Bu tedbirler arasında sosyal medya kullanımını minimuma indirmek var mıdır, yoksa daha dikkatli bir sosyal medya kullanımı yapılmaktadır.

Kişisel bilgilerin çalındığını açık kaynaklar yoluyla öğrenen ve bu konularda farkındalık geliştiren kişiler artık tatil ve konum fotoğraflarını eskiye oranla daha mı az paylaşacaklardır. Ya da sosyal medya aracılığı ile kendilerine gelen bilgileri düşünmeden doğrudan paylaşmamaya mı başlayacaklardır.

Sosyal medyayı kullanım noktasında bir azalma ya da artma olabileceği gibi herhangi bir değişiklik de olmayabilir. Ancak bu farkındalık sayesinde insanların kendi ‘kişisel filtrelerini’ ortaya çıkarmaları önem arz etmektedir.

Sosyal medyayı kullanan kişilerin yaş, cinsiyet, eğitim, meslek ve medeni durumlarını da bu süreçlere dâhil etmek gerekmektedir. Orta yaş veya daha ilerideki yaşlarda bulunan kişilerin güvenlik ile ilgili tedbirleri almaları daha olası gözükmektedir. Çünkü bu kişilerin geçmişten gelen deneyimleri sebebiyle farkındalık düzeyleri daha yüksek olacağından daha tedbirli hareket edecekleri düşünülebilmektedir. Genç erişkinlerde belli bir farkındalık düzeyi bulunsa bile halk tabiri ile ‘klavye delikanlılığı’ daha ağır basabilmektedir.

2.9.1. Sosyal medya üzerinden elde edilen istihbaratın kullanımı

İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber bilgiye erişim daha hızlı ve daha kolay hale gelmiştir. İnternet ortamında yapılan ‘sanal sörf’ bile istihbari faaliyetlerin konusu durumundadır. Akla gelen her bilgiyi, bireyi ve kurumu internete dâhil etme stratejisi ile istihbarat unsurları mükemmel bir gözetim olanağına sahip olmaktadır. Bu sebeple her türlü bilgiyi toplayarak sosyal mühendislik olarak kullanmak isteyen ve istihbaratta en iyi olmak isteyen devletler, ücretsiz internet bloglarını ve arkadaşlık sitelerini finanse etmektedirler (Bayraktar, 2014, s. 137-138).

Sosyal mühendislik alanında çalışan analizciler, insanların eğilimlerinden ve bireysel ilişkilerden faydalanmak suretiyle gizli bilgilere ulaşmaya çalışmaktadırlar. Dünya çapında en çok kullanılan sosyal paylaşım sitelerinden Facebook’un, siyasi bir amaçla sosyal hareketleri eyleme geçirme özelliği örtülü kullanım alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece sosyal platformlara dayalı siber istihbarat ile sosyal medya, sosyal mühendislikte kullanılmasının yanında psikolojik harekât veya propaganda gibi amaçlarla da kullanılabilir (Bayraktar, 2014, s. 138).

Teknolojik gelişmelerle birlikte toplum içerisinde yaşayan insanların günlük hayat alışkanlıkları, çevresinde bulunan kişiler ile sağladıkları iletişim ve etkileşim türleri de değişmektedir. Bu değişimin sonucu istihbarat toplamakla görevli personelin bilgiyi elde etme süreçlerinde de değişiklikler olmaktadır. İstihbarat elde etmek amacıyla posta ve telefon gibi haberleşme araçlarının kullanıldığı bilinmektedir. Bu kapsamda

yeni bir etkileşim ve iletişim kanalı olarak kullanılan sosyal medya mecrasının da istihbarat elde edilmesi için kullanılması kaçınılmaz olmaktadır (Baltacı, 2017, s. 61).

Toplumun geniş bir kesimini ilgilendiren olaylar ve doğal afetlerin yaşandığı kritik süreçlerde halk öğrendiği ya da tanık olduğu bilgileri sosyal medya aracılığı ile paylaşmaya ihtiyaç duymaktadır (Baltacı, 2017, s. 62).

Açık kaynak istihbaratı çıkarmak, devlet ve diğer kurumlar açısından, stratejik zekâ seviyesi göstergesi olarak görülmektedir. Bu istihbarat kaynaklarına sosyal medyanın da dâhil olması ile birlikte açık kaynak istihbaratında yeni seviyeler ortaya çıkmaktadır. Sosyal medya üzerinden pek çok kötü niyetli kişiler/grupların tespiti bu şekilde gerçekleştirilmektedir. Sosyal medya ve dolayısıyla açık kaynak istihbaratı, siber saldırıları engellemek amacıyla kullanıldığında hackerların gerçekleştirecekleri saldırıların planlarını, bu saldırılar yoluyla etkileyecekleri sistemleri, saldırıların nasıl yapılacağı gibi bilgileri ortaya çıkarabilme özelliğine sahip olmaktadır. Darkweb, forum sitelerinden istihbarat elde edilmesi ile erken uyarı sistemi oluşturarak, %84'lük başarı sağlayan ve alarm üreten bir sistem geliştirmiştir (Ekşim ve Civelek, 2019).

2.9.2. Sosyal medyayı kullanarak suçun önlenmesi ve suç sonrası tespitler

Sosyal medya platformları, güvenlik ile ilgili problemleri çözmeye, ülke genelinde ya da yerel ölçekte yapılan risk analizleri ile açık istihbarat bilgisi toplamaya, işlenen ya da işlenmekte olan suçlarla ilgili vakit kaybetmeden hızlı ve etkin bir biçimde mücadele etmeye, işlenen suçun devamını ve suç işlenmesini önlemek amacıyla risk analizi yapmaya imkân tanıyan potansiyeli oldukça yüksek bir veri havuzu gibi görülmektedir (Bahar, 2018).

Örneğin; 1 Aralık 2019 tarihinde koronavirüs kaynaklı Covid-19 hastalığı Çin'in Hubei bölgesinin başkenti olan Wuhan'da ilk olarak ortaya çıkmıştır. Bu salgın hastalık dünya çapında bir yayılım göstererek 11 Mart 2020 tarihi itibarıyla DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir. Ülkemizde ilk olarak 10 Mart 2020 tarihinde görülen bu pandemi ile ilgili sosyal medya platformları

üzerinden halkta korku ve paniğe yol açacak şekilde asılsız koronavirüs paylaşımları yapan çok sayıda kişi hakkında yasal işlem yapılmıştır.

Sosyal medyanın geniş bir yelpazede kullanımı ile birlikte toplumun internet kullanım şeklinde de birtakım değişiklikler olmaktadır. Kullanımı son derece kolay olmasından dolayı, sosyal medya araçları suçla mücadelede yeni bir aşama kaydedilmesine imkân sağlamaktadır. ABD ve İngiltere gibi sosyal medya araçlarının yoğun kullanıldığı ülkelerde suçla mücadele polis birimleri başarı sağlamaktadırlar. Türk toplumunda da sosyal medya araçlarının kullanımı son derece yaygın olduğundan kolluk güçlerimize bu araçları kullanma olanağı sunmaktadır (Altunbaş, 2011, s. 370).

Son yıllarda geniş bir kesim tarafından kullanılan sosyal ağlar ve sosyal medya gerek sosyolojik açıdan gerekse de hukuki olarak toplum yaşamının çok önemli bir parçası haline gelmiştir. Kullanıcı sayılarının artık yüz milyona ulaştığı sosyal ağ platformlarının sosyal hayatın bir nevi kendisi olmasından dolayı hukuki olmasının yanında sosyolojik bir olgu olarak kabul edilen suçların da sosyal medya mecrasında işlendiği görülmektedir. Sosyal medya üzerinden işlenen suçlar genel olarak bilişim suçları başlığı altında değerlendirilmektedir (Özocak, 2013, s. 463).

2.9.3. Sosyal medyanın kolluk güçlerine sağladığı faydalar

Terör örgütleri teknolojik gelişmelere bağlı olarak sosyal medyadan faydalanma yoluna girmektedir. Ses getirici nitelikteki eylemlerini çok daha büyük kitlelere duyurma şansını elde etmektedirler. Örgüte eleman kazandırma noktasında sosyal medyayı kullanarak gençleri etkilemeyi başarmaktadırlar. Yapılan eylemlerin gazete ve dergilerde manşete çıkması bir süre haber kanallarında yayınlanması terör örgütlerinin amaç ve ideolojilerini tanıtmalarına olanak sunmaktadır. Bunun yanında terör örgütleri dikkati üzerlerine çekmek, kamuoyu nezdinde farkındalık meydana getirmek ve aynı zamanda devlet yetkilileri tarafından tanınmak istemektedirler (Kartal, 2018).

Sosyal medya araçlarının sahip olduğu özellikler temel alındığında, bu mecranın kolaylıkla bir istihbarat toplama alanına dönüştüğü görülmektedir. Bu bağlamda herhangi bir kişinin, hayat tarzına ilişkin bilgiler, iletişimde bulunduğu kişiler, üye olduğu topluluk ve gruplar, beğenilerinin neler olduğu, nerelerde tatil yaparak zaman geçirdiği, hangi siyasi partiyi desteklediği gibi birçok özel bilgiye sahip olduğu sosyal medya hesaplarından ulaşılabilmektedir. Bu istihbarat toplama yöntemi klasik istihbarat toplama yöntemlerine göre hem de daha ekonomik, hem de daha hızlı ve kolay olmaktadır (Şahin, 2017, s. 177).

2.9.4. Sosyal medya üzerinden işlenen suçlar

Bu suçlar, işleniş yöntemlerine göre farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Kanuni karşılıkları dikkate alındığında kişiye karşı işlenen suçlar, topluma karşı işlenen suçlar ve devlete karşı işlenen suçlar olmak üzere üç türde sınıflandırmak mümkün olmaktadır (Bahar, 2018).

Kişiye karşı işlenen suçlar;

1. Tehdit-Hakaret-Şantaj (TCK 106, 107, 125)
2. Müstehcenlik (TCK 226), Fuhuş (TCK 227), Cinsel taciz (TCK 105),
3. Dolandırıcılık (TCK 158),
4. İftira (TCK 267),
5. Güveni Kötüye Kullanma (TCK 155),
6. Suç Delillerini Yok etme, Gizleme veya Değiştirme (TCK 281),
7. Ses veya Görüntülerin Kayda Alınması (TCK 286),
8. Adil Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs (TCK 288),

Topluma karşı işlenen suçlar;

1. Nefret ve Ayrımcılık (TCK 122),
2. Kişilerin huzur ve Sükûnunu Bozma (TCK 123),
3. Kanunlara Uymamaya Tahrik (TCK 126),
4. Kişiler Arasındaki Konuşmaların Dinlenmesi ve Kayda Alınması (TCK 133),
5. Suç İşlemeye Tahrik (TCK 214),

6. Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama (TCK 216),
7. Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkân Sağlama (TCK 228),
8. Halkı Askerlikten Soğutma (TCK 318),
9. Askerleri İtaatsizliğe Teşvik (TCK 319),

Devlete karşı işlenen suçlar;

1. Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK 220),
2. Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması (TCK 258),
3. Gizliliğin İhlali (TCK 285),
4. Cumhurbaşkanı Hakaret (TCK 299),
5. Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama (TCK 300),
6. Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama (TCK 301),
7. Savaşta Yalan Haber Yayma (TCK 323),
8. Gizli Kalması Gereken Bilgileri Açıklama (TCK 330)
9. Yasaklanan Bilgileri Açıklama (TCK 336),
10. Yasaklanan Bilgileri Siyasal veya Askerî Casusluk Maksadıyla Açıklama (TCK 337),
11. 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun,

suçları sayılabilmektedir (Bahar, 2018).

Sosyal medya platformları üzerinden hakaret, dolandırıcılık, dijital veri hırsızlığı, sosyal medya hesaplarının ve web sitelerinin hacklenmesi, kişisel verilerin ele geçirilmesi gibi birçok sayıda bilişim suçu işlenmektedir. Gelişimi ile birlikte sürekli karmaşık bir hal alan bilişim teknolojileri ve internet yoluyla işlenen suçlar, gerek uluslararası gerekse de ulusal kurumlar ile uzman kişiler tarafından değişik biçimlerde kategorize edilmektedir. Bu ayrım, bilişim teknolojilerinin amaç ve araç olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır (Bahar, 2018).

2.10. Literatür Araştırması

Literatür araştırıldığında; gerek sosyal medya gerekse de sosyal medya aracılığı ile işlenen çeşitli suçlarla ilgili çalışmalar göze çarpmaktadır. Ayrıca sosyal medya kullanım nedenleri ile sosyal medya kullanılarak istihbarat elde edilmesi ile ilgili çalışmalar da bulunmaktadır.

Bunun yanında kişilerin bilişim ve internet güvenliği, kişisel veri güvenliği ve açık kaynak farkındalıklarını tespit etmeye yönelik çalışmalar da bulunmaktadır. Ancak yaptığımız çalışmada geçen açık kaynak istihbarat farkındalığının, bireylerin sosyal medya kullanımları üzerine etkisi ile ilgili direkt bir çalışma bulunmamaktadır.

Ekşim ve Kara (2019)'nın çalışmasında; açık kaynak istihbaratı üzerinden siber saldırı tespiti yöntemleri üzerine bir çalışma yapılmıştır. Siber suçlarla mücadele etmek için açık kaynak istihbarat yapısı geliştirilerek, verilerin kullanılmasına dönük çabaların gözden geçirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Kalaman (2019); Türkiye'de yaşayan kişilerin yeni medyada dolayısı ile sosyal medya ağlarında bilgilerini ne oranda paylaştıklarını ve sosyal medya platformları aracılığı ile gözetlendiklerinin ne kadar farkında olduklarına yönelik tespitler yapılmıştır.

Aksoğan ve ark., (2018); siber güvenlik farkındalığı anketi uygulamıştır. Yapılan araştırma ile öğrencilerin siber güvenlik farkındalığı, cinsiyete ve okudukları bölümlere göre değişimleri incelenmektedir.

Acun ve ark., (2018); üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçları belirlenerek, bu öğrencilerin sosyal medya kullanım sıklığı, cinsiyet, düşünce yapısı, sosyoekonomik durumları gibi farklı özelliklerinin bu kullanım amaçlarında herhangi bir farklılaşma meydana getirip getirmediği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Başoğlu ve Yanar (2017); üniversite öğrencilerine dönük yaptıkları çalışmada, öğrencilerin sosyal medya kullanım amaçları ve sosyal medya alışkanlıklarının

belirlenmesine çalışmışlardır. Dünya’da ve Türkiye’de en çok kullanılan sosyal ağların kullanım istatistiklerine yer vermişlerdir.

Aslanyürek (2016); internet ve sosyal medyayı kullanan kişilerin internet güvenliği ile çevrimiçi gizlilik ihlalleri hakkındaki kanaatleri ve farkındalık düzeylerinin tespitine yönelik çalışma gerçekleştirmiştir. Bu farkındalık düzeyleri belirlenirken eğitim düzeyi, yaş ve cinsiyet gibi durumların herhangi bir farklılık meydana getirip getirmediği irdelenmiştir. İnternet ve sosyal medya kullanım amaçları hakkında bilgiler toplanmıştır.

Akgün ve Topal, (2015); eğitim fakültesi öğrencilerinin ‘bilişim güvenliği konusunda farkındalıkları’ ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. Öğrencilerin çoğunun bilişim güvenliği konusunda farkındalıklarının olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çetin (2014); kişisel veri güvenliği ve kullanıcıların farkındalık düzeyleri üzerine bir çalışma yapmak amacıyla anket uygulamıştır.

Eren (2014); sosyal medya kullanım amacı ile ilgili bir ölçek geliştirilmiştir. Sosyal medya kullanım amaçları üzerine bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmayı yaparken sosyal medya kullanıcılarının yaş, cinsiyet gibi özelliklerinin sosyal medya kullanımlarına etkisi araştırılmıştır. Sosyal ağların var olan ilişkileri güçlendirerek mevcut sosyal ağları genişlettiğine yönelik bulguları desteklemiştir.

Özocak (2013); sosyal medyada işlenen suç tipleri ve suçluların tespitine yönelik araştırma yapılmıştır. Suç ile mücadele için sorunların ortaya çıkarılmasının yeterli olmadığı, nitelikli ve fazla sayıda teknik personel yetiştirilmesinin önemli olduğu, adli bilişim ile ilgili yeni yöntemlerin geliştirilerek kanuna uygun delil toplanmasının önemli olduğu hususlarına yer verilmektedir.

Gülseren (2013); sosyal medya üzerinde en fazla işlenen suç grubu arasında bulunan internet ortamında işlenen hakaret suçları ile ilgili bir çalışma yapılmıştır. İnternet yoluyla işlenen bu suçların önlenmesi teknolojinin iyi bilinip incelenmesine bağlı

olmaktadır. Soruşturmaların ilk yeri olan kolluk kuvvetlerinin eğitimlerinin de 6nem arz ettiği, yargı makamlarının da bu suçlara 6zgü kurumsallaşmasının 6nemli olduğu vurgulamıştır.

Akyazı ve Ünal (2013); iletişim fakóltesi 6đrencilerinin sosyal ağları benimseme ve kullanım durumları ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. 6đrencilerin, internete erişim sağlama durumları 6đrenim g6rdükleri üniversite türlerine göre değişkenlik göstermemektedir. 6đrencilerin günde yoğun olarak 1-3 saat arası internet üzerinden sosyal ağlara bağlandıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmada; bireylerin açık kaynak istihbarat farkındalıklarının sosyal medya kullanımları üzerindeki etkisini inceleyebilmek için anket uygulamasına başvurulmuştur.

Ayrıca konusunda uzman olan emniyet personeli ile suç önleme ve suç sonrası tespitlerde açık kaynak istihbaratı ve sosyal medyadan nasıl faydalandıklarına yönelik mülakat yapılmıştır.

3.1. Örneklem

Yapılan çalışmada anket ve mülakat yöntemi tercih edilmiştir. Verilerin sistemli bir şekilde toplanması ve daha fazla kişiye ulaşmasında avantajlı olduğu düşünüldüğünden anket yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmanın suç önleme ve analizi boyutuyla doğrudan ilgilenen kısmı kolluk kuvvetleri olduğu için emniyet personeli ile mülakat yapılmıştır.

Anket çalışması Ekim 2019 ile Şubat 2020 tarihleri arasında Çorum ili özelinde Hitit Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilere internet üzerinden Google Formlar kullanılarak uygulanmıştır. Araştırmaya 18 yaş ve üstü erkek ve kadın öğrenciler olmak üzere toplam 610 kişi katılmıştır. 318 kadın, 292 erkeğin katılım gösterdiği anket çalışması verilerine göre kadın/erkek katılımcı sayılarında homojen bir dağılım söz konusu olmuştur. Araştırmada bulunanların %93,6'sı (n=571) bekar ve %6,4'ü (n=39) evli idi. Anket çalışması, katılım gösterenlere internet yoluyla ulaştırıldığı için, bu çalışma 18 yaş üstü ve sosyal medya kullanan internet katılımcıları ile sınırlıdır. (Ek-1. Anket formu ve anket soruları).

Anket çalışması için Hitit Üniversitesi girişimsel olmayan araştırmalar etik kurulu tarafından 19 Eylül 2019 tarihinde yapılan toplantı sonucu araştırma başvurumuz etik açıdan uygun bulunmuştur (Ek-2. Etik kurul kararı).

Mülakat çalışması Ağustos 2019 ile Ekim 2020 tarihleri arasında Çorum İl Emniyet Müdürlüğü kadrosunda; siber ve terör suçları ile mücadele eden birimlerde çalışan toplam 16 polis ile yapılmıştır. Mülakat yapılan polislerin yaşları (25-48) yaş aralığında olup, mesleki tecrübeleri (2-23) yıl arasında değişmektedir. Yapılan mülakat sırasında (5) soruyu cevaplamaları istenmiştir (Ek-3. Mülakat formu ve mülakat soruları).

3.2. Kısıtlamalar

Çalışmanın en belirleyici kısıtlaması ankete katılım noktasında gönüllülüğün esas alınmasıdır. Bu kapsamda araştırmaya katılım gösterenler bilgilendirilerek özgürce karar vermeleri için zaman tanınmıştır. Bir diğer kısıtlama da 18 yaş altı ve sosyal medya kullanmayan kişiler anket çalışmasına dâhil edilmemiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Anket çalışması, demografik özellikler ve sosyal medya kullanım süresi gibi değişkenler üzerinden cevaplandırılması istenen toplam 20 sorudan oluşmaktadır. Bu soruların 10 adedi açık kaynak istihbarat farkındalığına yönelik, 10 adedi de sosyal medya kullanımları üzerine sorulan sorulardan oluşmaktadır. Sorulara verilen cevaplar iki seçenekli (evet-hayır) hazırlanmıştır.

Demografik özelliklerin bulunduğu kısımda anket araştırmasına katılan kişilerin cinsiyet, medeni hal ve yaşı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Sosyal medya kullanım süresinin de bulunduğu bu kısımda; katılımcıların (1- 2 saat), (2-4 saat), (4 saat ve üzeri) gibi seçeneklerden birini işaretlemeleri istenmiştir.

Mülakat çalışmasında ise, sosyal medyadan suç tespiti yapan ve konusunda uzman emniyet personelinin yaşı ve mesleklerinde kaçınıcı yıllarında olduğu gibi değişkenler üzerinden sorulan toplam 5 soruya verilen cevaplar baz alınarak genel veriler toplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada istatistiksel analizler SPSS (Version 22.0, SPSS Inc., Chicago, IL, USA Hitit Üniversitesi Lisanslı) paket programı kullanılarak yapıldı. Tanımlayıcı istatistikler sürekli veriye sahip değişkenler için ortalama±standart sapma ve kategorik veriler için sayı ve yüzde (%) olarak sunuldu.

Kategorik değişkenler arasındaki oran karşılaştırmaları ve ilişki araştırmaları için çapraz tabloların hücrelerindeki veri sayısına bağlı olarak Ki-kare testi veya Fisher exact testi kullanıldı. İstatistiki anlamlılık düzeyi için $p<0.05$ olarak değerlendirildi.

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

4.1. Demografik Özellikler ve Sosyal Medya Kullanım Süresine İlişkin Bulgular

Anket araştırmasına katılan 610 kişinin, %52,1'i (n=318) kadın, % 49,7'si (n=292) ise erkek idi. Araştırmada bulunan bireylerin yaş ortalaması 21,88 idi. Erkeklerin yaş ortalaması 22,5 ve kadınların yaş ortalaması 21,27 idi. Araştırmada bulunanların %93,6'sı (n=571) bekar ve %6,4'ü (n=39) evli idi.

Araştırmaya katılanların sosyal medya kullanım süresi, %24,9'unda (n=152) 1-2 saat, %40,2 (245)'sinde 2-4 saat ve %34,9'unda (n=213) 4 saat ve üzerinde idi.

4.2. İstatistiksel Analizler

Açık kaynak istihbarat farkındalığı olan ya da olmayan bireylerin sosyal medya kullanım durumlarının demografik değişkenler ve sosyal medya kullanım süreleri üzerinden etkisini araştırmak için Ki-kare testi veya Fisher exact test kullanılmıştır.

Çizelge 4.1. Anketlerin 1'inci maddelerinin karşılaştırılması

		Sosyal medya hesaplarımdan istediğim yorumları çekinmeden yapabilirim		Total	
		Hayır	Evet		
Kişiyekurumlara (özel veya devlet) karşı işlenen suçlar ve cezası ile ilgili internette ve gazetelerde değişik haberlere rastladım.	Hayır	n	61	51	112
		%	54,5%	45,5%	100,0%
	Evet	n	323	175	498
		%	64,9%	35,1%	100,0%
Total		n	384	226	610
		%	63,0%	37,0%	100,0%

* Ki-kare test $\chi^2 (1) = 4,236$; $P = 0,040$

Chi-square test sonuçlarına göre anketlerin 1'inci maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p=0.040$).

Çizelge 4.2. Anketlerin 2'nci maddelerinin karşılaştırılması

		Suç teşkil etme ihtimali bile olsa düşüncelerimi sosyal medyada paylaşabilirim.			
		Hayır	Evet	Total	
İnternette yaptıkları paylaşımlar yüzünden hukuki işlem başlatılan kişilerin olduğu haberlerini gördüm.	Hayır	n	55	11	66
		%	83,3%	16,7%	100,0%
	Evet	n	481	63	544
		%	88,4%	11,6%	100,0%
Total		n	536	74	610
		%	87,9%	12,1%	100,0%

* Ki-kare test $\chi^2(1) = 1,428$; $P = 0.232$

Chi-square test sonuçlarına göre anketlerin 2'nci maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamadı ($p=0.232$).

Çizelge 4.3. Anketlerin 3'üncü maddelerinin karşılaştırılması

		Sosyal medya üzerinden resmimi ve kullandığım aracın fotoğrafını paylaşabilirim.			
		Hayır	Evet	Total	
İnternet üzerinden araç satışı yaparken plakası görünen araçların plakalarının kopyalanarak trafiğe çıkanlar olduğu haberlerine rastladım.	Hayır	n	96	345	441
		%	21,8%	78,2%	100,0%
	Evet	n	32	137	169
		%	18,9%	81,1%	100,0%
Total		n	128	482	610
		%	21,0%	79,0%	100,0%

* Ki-kare test $\chi^2(1) = 0.592$; $P = 0.442$

Chi-square test sonuçlarına göre anketlerin 3'üncü maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamadı ($p=0.442$).

Çizelge 4.4. Anketlerin 4'üncü maddelerinin karşılaştırılması

		Tanımadığım kişileri sosyal medyadan hesabımı takip etmesi için profilime eklerim.		Total
		Hayır	Evet	
İnternetteki arkadaşlık siteleri aracılığıyla tanışıp özel görüntüleri nedeniyle şantaj yapılan kişilerin olduğu haberlerine rastladım.	n	99	32	131
	Hayır %	75,6%	24,4%	100,0%
	n	360	119	479
	Evet %	75,2%	24,8%	100,0%
Total	n	459	151	610
	%	75,2%	24,8%	100,0%

* Ki-kare test $\chi^2(1) = 0.010$; $P = 0.992$

Chi-square test sonuçlarına göre anketlerin 4'üncü maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamadı ($p=0.992$).

Çizelge 4.5. Anketlerin 5'inci maddelerinin karşılaştırılması

		Sosyal medyadan paylaşım yaparken kimlik bilgilerimin tamamını ortaya koyan verileri paylaşabilirim.		Total
		Hayır	Evet	
Kişisel bilgilerini paylaşarak sitelere üye olanlardan bazılarının kimlik bilgilerinin dolandırıcılar tarafından kullanıldığı haberlerine rastladım.	n	134	4	138
	Hayır %	97,1%	2,9%	100,0%
	n	457	15	472
	Evet %	96,8%	3,2%	100,0%
Total	n	591	19	610
	%	96,9%	3,1%	100,0%

* Fisher's ExactTest; $P = 1.000$

Fisher's ExactTest sonuçlarına göre anketlerin 5'inci maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamadı ($p=1.000$).

Çizelge 4.6. Anketlerin 6'ncı maddelerinin karşılaştırılması

		Sosyal medya üzerinden konum ve tatil video/fotoğraf paylaşımlarında bulunurum		Total
		Hayır	Evet	
	n	28	81	109
	Hayır %	25,7%	74,3%	100,0%
Hırsızlık ve dolandırıcılık yapan bazı kişilerin özel hayat ile ilgili internet üzerinden bilgi edindiği hakkında haberlere rastladım.	n	140	361	501
	Evet %	27,9%	72,1%	100,0%
Total	n	168	442	610
	%	27,5%	72,5%	100,0%

* Ki-kare test $\chi^2(1) = 0.228$; $P = 0.633$

Chi-square test sonuçlarına göre anketlerin 6'ncı maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamadı ($p=0.633$).

Çizelge 4.7. Anketlerin 7'nci maddelerinin karşılaştırılması

		Doğruluğunu tam öğrenmeden bazı bilgileri sosyal medya üzerinden paylaştığım olmuştur.		Total
		Hayır	Evet	
	n	104	12	116
	Hayır %	89,7%	10,3%	100,0%
Kitleleri Provoke ederek toplumsal infial oluşturmaya aracılık etmenin halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu olduğunu biliyorum.	n	418	76	494
	Evet %	84,6%	15,4%	100,0%
Total	n	522	88	610
	%	85,6%	14,4%	100,0%

* Ki-kare test $\chi^2(1) = 1.933$; $P = 0.164$

Chi-square test sonuçlarına göre anketlerin 7'nci maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamadı ($p=0.164$).

Çizelge 4.8. Anketlerin 8'inci. maddelerinin karşılaştırılması

		Özellikle Facebook, Twitter, Instagram gibi tanınmadığım kişilerden gelen etkinlik ve arkadaşlık isteklerine olumlu cevap verebilirim.		Total	
		Hayır	Evet		
Elektronik posta adreslerine kaynağı belirsiz yerlerden iletilerle gelen linkleri tıklayanların, kişisel bilgilerinin çalındığı haberlerine rastladım.	Hayır	n	91	32	123
		%	74,0%	26,0%	100,0%
	Evet	n	362	125	487
		%	74,3%	25,7%	100,0%
Total	n	453	157	610	
	%	74,3%	25,7%	100,0%	

* Ki-kare test $\chi^2 (1) = 0.006$; $P = 0.937$

Chi-square test sonuçlarına göre anketlerin 8'inci maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamadı ($p=0.937$).

Çizelge 4.9. Anketlerin 9'uncu maddelerinin karşılaştırılması

		Sosyal medya üzerinden devlete karşı suç işlendiğini gördüğüm zaman bu kişileri şikayet ederim.		Total	
		Hayır	Evet		
İnternet üzerinden terör örgütlerini öven paylaşımların yapıldığı haberlerine rastladım.	Hayır	n	54	95	149
		%	36,2%	63,8%	100,0%
	Evet	n	170	291	461
		%	36,9%	63,1%	100,0%
Total	n	224	386	610	
	%	36,7%	63,3%	100,0%	

* Ki-kare test $\chi^2 (1) = 0.020$; $P = 0.889$

Chi-square test sonuçlarına göre anketlerin 9'uncu maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamadı ($p=0.889$).

Çizelge 4.10. Anketlerin 10'uncu maddelerinin karşılaştırılması

		Dolandırıcılık ve Sahtekârlığa karşı sosyal medya hesaplarım üzerinden bilgilendirme yazılarını paylaşıyorum.		Total	
		Hayır	Evet		
Phishing (oltalama) hakkında fikrim var.	Hayır	n	294	167	461
		%	63,8%	36,2%	100,0%
	Evet	n	95	54	149
		%	63,8%	36,2%	100,0%
Total	n	389	221	610	
	%	63,8%	36,2%	100,0%	

* Ki-kare test $\chi^2 (1) = 0.000$; $P = 0.997$

Chi-square test sonuçlarına göre anketlerin 10'uncu maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamadı ($p=0.997$).

Katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde; Chi-square test sonuçlarına göre anketlerin 1'inci maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($p=0.040$). Anketlerin diğer maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır.

‘Kişiyekurumlara (özel veya devlet) karşı işlenen suçlar ve cezası ile ilgili internette ve gazetelerde değişik haberlere rastladım’ sorusuna evet cevabı veren katılımcıların %35,1’i hayır cevabı veren katılımcıların %45,5’i ‘sosyal medya hesaplarımdan istediğim yorumları çekinmeden yapabilirim’ sorusuna evet cevabı vermiştir. Bu oran istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kişiyekurumlara (özel veya devlet) karşı işlenen suçlar ve cezası ile ilgili internette ve gazetelerde değişik haberler ile karşılaşmanın sosyal medya hesapları üzerinden yapılan paylaşımlar üzerinde etkisi olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

‘İnternette yaptıkları paylaşımlar yüzünden hukuki işlem başlatılan kişilerin olduğu haberlerini gördüm’ sorusuna evet cevabı veren katılımcıların %11,6’sı hayır cevabı

veren katılımcıların %16,7'si 'suç teşkil etme ihtimali bile olsa düşüncelerimi sosyal medyada paylaşabilirim' sorusuna evet cevabı vermiştir.

'İnternet üzerinden araç satışı yaparken plakası görünen araçların plakalarının kopyalanarak trafiğe çıkanlar olduğu haberlerine rastladım' sorusuna evet cevabı veren katılımcıların %81,1'i hayır cevabı veren katılımcıların %78,2'si 'sosyal medya üzerinden resimlerini ve kullandığı aracın fotoğrafını paylaşabilirim' sorusuna evet cevabı vermiştir.

'İnternetteki arkadaşlık siteleri aracılığıyla tanışıp özel görüntüleri nedeniyle şantaj yapılan kişilerin olduğu haberlerine rastladım' sorusuna evet cevabı veren katılımcıların %24,8'i hayır cevabı veren katılımcıların %24,4'ü 'tanımadığım kişileri sosyal medyadan hesabımı takip etmesi için profilime eklerim' sorusuna evet cevabı vermiştir.

'Kişisel bilgilerini paylaşarak sitelere üye olanlardan bazılarının kimlik bilgilerinin dolandırıcılar tarafından kullanıldığı haberlerine rastladım' sorusuna evet cevabı veren katılımcıların %3,2'si hayır cevabı veren katılımcıların %2,9'u 'sosyal medyadan paylaşım yaparken kimlik bilgilerimin tamamını ortaya koyan verileri paylaşabilirim' sorusuna evet cevabı vermiştir.

'Hırsızlık ve dolandırıcılık yapan bazı kişilerin özel hayat ile ilgili internet üzerinden bilgi edindiği hakkında haberlere rastladıktan rastladım' sorusuna evet cevabı veren katılımcıların %72,1'i hayır cevabı veren katılımcıların %74,3'ü 'sosyal medya üzerinden konum ve tatil video/fotoğraf paylaşımlarında bulunurum' sorusuna evet cevabı vermiştir.

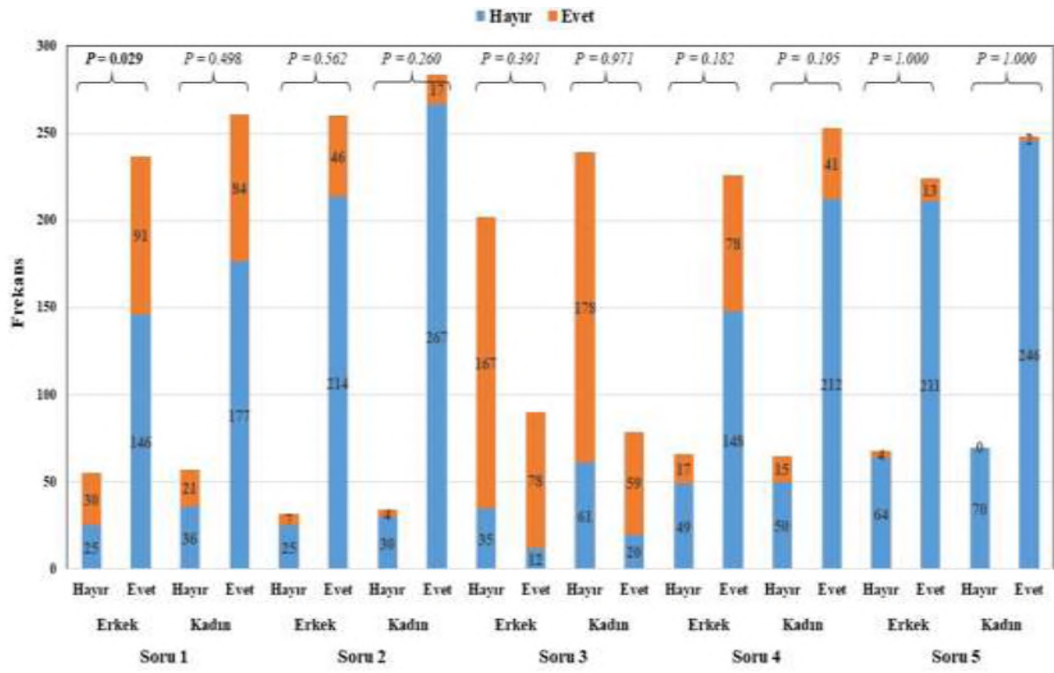
'Kitleleri provoke ederek toplumsal infial oluşturmaya aracılık etmenin halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu olduğunu biliyorum' sorusuna evet cevabı veren katılımcıların %15,4'ü hayır cevabı veren katılımcıların %10,3'ü 'doğruluğunu tam öğrenmeden bazı bilgileri sosyal medya üzerinden paylaştığım olmuştur' sorusuna evet cevabı vermiştir.

‘Elektronik posta adreslerine kaynağı belirsiz yerlerden iletilerle gelen linkleri tıklayanların, kişisel bilgilerinin çalındığı haberlerine rastladım’ sorusuna evet cevabı veren katılımcıların %25,7’si hayır cevabı veren katılımcıların %26’sı, ‘özellikle facebook, twitter, instagram gibi tanımadığı kişilerden gelen etkinlik ve arkadaşlık isteklerine olumlu cevap verebilirim’ sorusuna evet cevabı vermiştir.

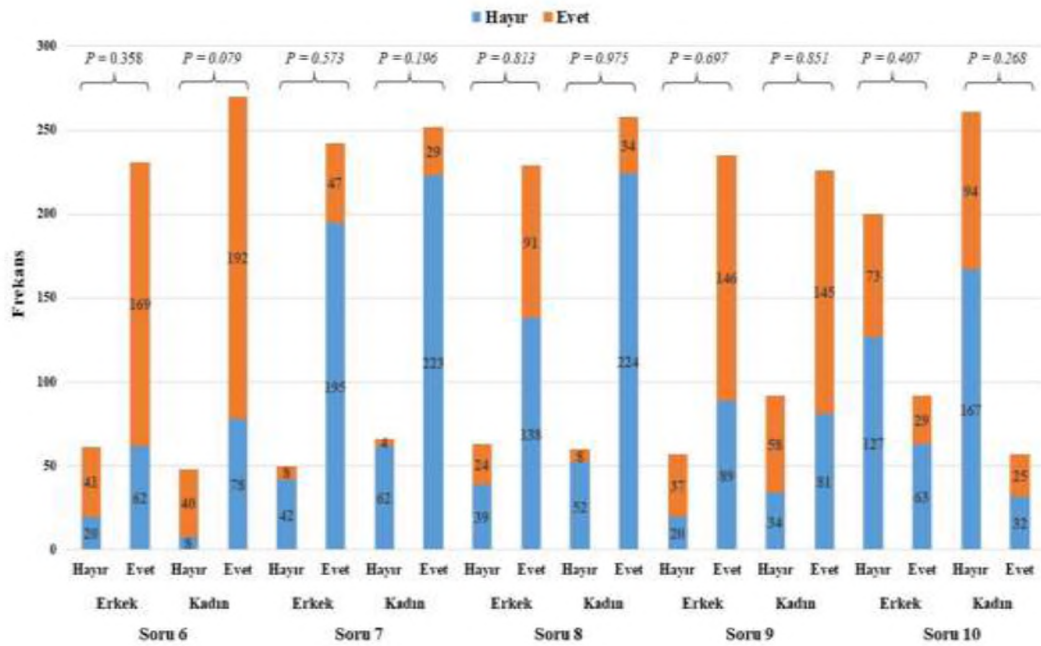
‘İnternet üzerinden terör örgütlerini öven paylaşımların yapıldığı haberlerine rastladım’ sorusuna evet cevabı veren katılımcıların %63,1’i, hayır cevabı veren katılımcıların %63,8’i ‘sosyal medya üzerinden devlete karşı suç işlendiğini gördüğü zaman bu kişileri şikâyet ederim’ sorusuna evet cevabı vermiştir.

‘Phishing (oltalama) hakkında fikrim var’ sorusuna evet cevabı veren katılımcıların %36,2’si, hayır cevabı veren katılımcıların %36,2’si, ‘dolandırıcılık ve sahtekârlığa karşı sosyal medya hesapları üzerinden bilgilendirme yazılarını paylaşırım’ sorusuna evet cevabı vermiştir.

Anketlerin 2-10’uncu maddeleri arasında yapılan karşılaştırmada çıkan oranlar, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuçlara göre; değişik kanallar yoluyla herhangi bir bilgiyi öğrenen bireylerin sahip oldukları bu farkındalıklarının, sosyal medya kullanımları üzerinde etkisi olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

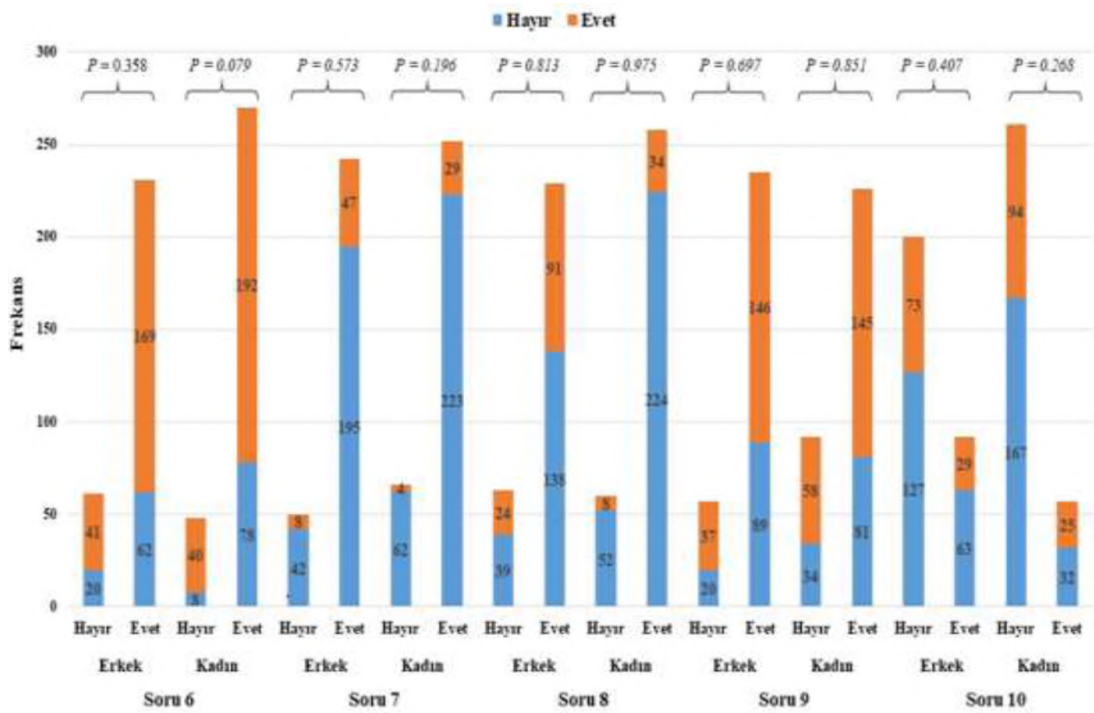
Şekil 4.1. Cinsiyete göre anket sorularına (1-5) verilen cevapların karşılaştırılması

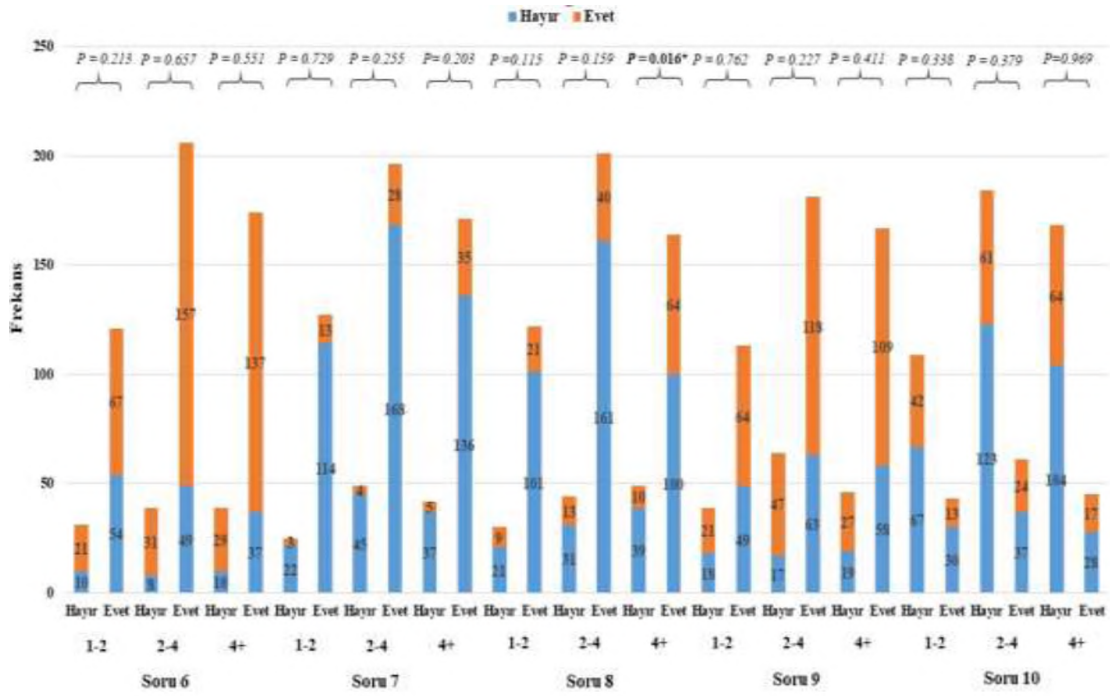
Şekil 4.2. Cinsiyete göre anket sorularına (6-10) verilen cevapların karşılaştırılması

Sosyal medya kullanıcısı olan bireylerin cinsiyete göre verdikleri cevaplar incelendiğinde; kişiye/kurumlara (özel veya devlet) karşı işlenen suçlar ve cezası ile ilgili internette ve gazetelerde değişik haberlerle karşılaşma durumunun erkeklerin sosyal medya yorumları üzerinde etkili olduğu ($p=0.029$), ancak kadınların sosyal medya yorumları üzerinde etkili olmadığı görülmüştür ($p=0.498$).

Anketlerin 2-10 maddeleri cinsiyete göre ayrı değerlendirildiğinde hem kadınlar için hem de erkekler için oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuçlara göre; erkekler ve kadınlar arasında değişik kanallar yoluyla herhangi bir bilginin öğrenilmesi sonrasında oluşan farkındalık düzeyinin onların sosyal medya kullanımları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Şekil 4.3. Sosyal medya kullanım süresine göre anket sorularına (1-5) verilen cevapların karşılaştırılması

Şekil 4.3. Sosyal medya kullanım süresine göre anket sorularına (6-10) verilen cevapların karşılaştırılması

Sosyal medya kullanıcısı olan bireylerin medya kullanım sürelerine göre verdikleri cevaplar incelendiğinde; 4 saat üzeri sosyal medya kullananlarda elektronik posta adreslerine kaynağı belirsiz yerlerden iletilerle gelen linkleri tıklayanların, kişisel bilgilerinin çalındığı haberleri ile karşılaşma durumunun özellikle facebook, twitter, instagram gibi tanımadığı kişilerden gelen etkinlik ve arkadaşlık isteklerine olumlu cevap verme davranışı üzerinde etkili olduğu ($p=0.016$), ancak 1-2 ve 2-4 saat sosyal medya kullananlarda etkili olmadığı görülmüştür ($p=0.115$, $p=0.159$).

Anketlerin diğer tüm maddeleri sosyal medya kullanım sürelerine göre ayrı değerlendirildiğinde 1-2, 2-4 ve 4 saat üzeri sosyal medya kullananlar için sorulara verilen cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuçlara göre; sosyal medya kullanım süresi farklı olan bireyler arasında değişik kanallar yoluyla herhangi bir bilginin öğrenilmesi sonrasında oluşan farkındalık düzeyinin onların sosyal medya kullanımları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

4.3. Mülakat

Çorum Emniyet Müdürlüğü bünyesinde görev yapan polislerle yapılan mülakatta kendilerine beş soru sorulmuş ve verilen cevaplar genel anlamda toparlanmıştır.

Sosyal medya platformları üzerinden işlenen suçların tespiti nasıl yapılmaktadır şeklinde sorulan soruya; ‘Sanal devriye hizmetleri 7/24 sürdürülmektedir. Sosyal medya platformları üzerinden gerçekleştirilen bu sanal devriye hizmetleri yoluyla ülkemiz ve dünyanın herhangi bir yerinde kanunlarımızca suç sayılan olaylarla karşılaşıldığında gerekli raporlamalar yapılmaktadır. Ayrıca ihbarlar yoluyla kendilerine ulaşılan durumlarla ilgili gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Suçla mücadele eden birimlerde çalışanların sosyal medyada ortak grupları bulunmaktadır. Suçla karşılaşıldığında bu gruplar yoluyla paylaşımlar hızlı bir şekilde yapılarak suçla ilgili yer önceden haberdar edilebilmektedir.

Sosyal medya platformları üzerinden anahtar kelimelerle yapılan aramalarla gündeme ilişkin tespitler yapılabilmektedir. Bu paylaşımlarda suç ve suç unsurları tespiti halinde adli birimlerce gerekli tespitler ve süreçler yürütülmektedir’ şeklinde cevap verilmiştir.

Ancak bu mülakat çalışması sonrasında; polisin sanal ortamlardaki işlenen suçlarda Cumhuriyet savcısının talimatı olmaksızın, internet abonelerinin kimlik bilgilerine ulaşma imkânı sağlayan yetkisi 19 Şubat 2020 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından oybirliği ile iptal edilmiştir. Bunun yanında polise verilen sanal ortamda istihbarat yapma yetkisi ise iptal edilmemiştir.

İnternet ve sosyal medyayı kullanan kişiler hangi tür risklere maruz kalmaktadır şeklindeki soruya; ‘Sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen her türlü suçlarla baş başa kalma durumları olabilmektedir. Ayrıca kişilerin kişisel bilgilerinin çalınması olayları ile karşılaşabilmektedirler. Kimlik bilgileri çalınan kişiler dolandırıcılık faaliyeti gösteren suçluların hedefi olabilmektedirler. Kişilerin sosyal medya hesaplarının

başkaları tarafından ele geçirilmesi durumunda özel ve toplum hayatındaki yeri ile ilgili problemler ortaya çıkabilmektedir' şeklinde cevap verilmiştir.

İnternet ve sosyal medyanın suç ve suçlu ile mücadelede güvenlik güçlerine sağladığı faydalar nelerdir şeklindeki soruya; 'Sanal ortamlarda işlenen suçlar, gerçek dünyada işlenen suçları geçmeye başlamaktadır. Ayrıca gerçek suçların işlenmeden önceki gerekçeleri arasında sanal dünyada yapılan paylaşımlar gelmektedir. Sanal âlemde gerçekleşen bazı paylaşımlar sonrasında ya da suç gruplarının toplanma ve eylem noktalarını sosyal medyadan paylaşımları halinde güvenlik güçleri elde ettikleri istihbaratı kullanarak önleme faaliyetlerini yerine getirebilmektedirler.

Halkı bilgilendirme noktasında hareket eden güvenlik güçlerince internet ve sosyal medya kullanımı önem arz etmektedir. Aynı anda birçok kişinin kullandığı bu platformlar üzerinden suç ve suçlularla ilgili halkı bilgilendirme faaliyetleri yürütülmektedir. Suçluların yakalanmasında büyük öneme sahip ihbarlarda sosyal medya ve internet üzerinden yapılabilmektedir. Son derece maliyetsiz olan bu durum emniyet güçlerinin suçluları yakalamasında ilk önceliği bulunan konulardan olmaktadır. Ayrıca internet ve sosyal medya aracılığı ile bazı bilgi ve fotoğraflarını paylaşan suçlulara çok çabuk ulaşma imkânı olmaktadır' şeklinde cevap verilmiştir.

Açık kaynaklardan elde edilen her bilgi güvenilir midir şeklindeki soruya; 'Kesinlikle güvenilir değildir. Bu mecralarda algı ve kışkırtma yapmak amacıyla dolaşıma sokulan bilgiler için başkaca kaynaklardan doğrulama ve teyit işlemi yapmak önemli olmaktadır. Bazı olaylarla ilgili toplumu bilerek manipüle etmek amacıyla yalan bilgiler yayılması sağlandığı ve bu şekilde devlete olan güvenin azaltılmasının hedeflendiği tespit edilmektedir.

Açık kaynak üzerinden çok sayıda gerçek olmayan bilgi üretilmektedir. Provokasyon amaçlı birçok kişi tarafından toplumu galeyana getirmek, kargaşa ortamı oluşturmak amacı ile gerçeği yansıtmayan, ya da başka bir ülkede meydana gelen bazı olaylar ülkemizde meydana gelmiş algısı oluşturulmak istenmektedir. Bu amaçla çok sayıda yalan beyan içeren ifadeler ve fotoğraflar paylaşılmaktadır. Diğer açıdan ekonomik

faaliyetler çerçevesinde manipülasyon amaçlı birtakım yalan bilgiler bilerek paylaşılmakta ve insanlar yanlış yönlendirerek farklı alanlarda yatırım yapmaları sağlanmaktadır' şeklinde cevap verilmiştir.

İnternet ve sosyal medyayı kullanımında aracılık eden teknolojik araçların güvenliği nasıl sağlanmalıdır şeklindeki soruya; 'Güvenirliği yüksek ve güvenli çevrimiçi uygulamalar kullanılması önemlidir. Lisanslı ürünlerden vazgeçilmemelidir. Kullanılan teknolojik araçlarda antivirüs programları kullanılmalıdır. Teknolojik araçların kullanımında veya bankacılık işlemlerinde şifre belirlerken güvenli olmalı, kolay tahmin edilebilir olmamalı ve mümkünse şifreler periyodik olarak değiştirilmelidir' şeklinde cevap verilmiştir.

4.4. Tartışma

2014 yılında 18-24 yaşları arasındaki genç yetişkinlerin % 89,42'si (1126/1298) en az bir sosyal medya sitesinin düzenli olarak kullanıldığını bildirmişlerdir. Bu durum 2016 yılında genç yetişkinlerin % 97,5'ine (965/989) yükselmiştir. 2014'te düzenli sosyal medya kullanıcıları (n=1126 ağırlıklı) arasında, ilk beş sosyal medya sitesinin Facebook (947/1126, %84,15), YouTube (814/1126, %72,33), Instagram (465/1126, %41,26), Snapchat (387/1126, %34,39) ve Twitter'da (347/1126, %30,85) olduğu görülmektedir. 2016'daki düzenli sosyal medya siteleri kullanıcıları arasında ilk beş sosyal medya sitesinin; Tumblr (%85,5), Vine (%84,7), Snapchat (%81,7), Instagram (%80,7) ve LinkedIn (%78,9) olduğu görülmektedir. 2016'da, sosyal medya kullanıcıları olan 18-24 yaşları arasında 989 (ağırlıklı) genç yetişkin birey bulunmaktadır. 2016 yılında anket uygulanan genç yetişkinler, 2014'ten daha farklı siteleri düzenli olarak kullandıklarını belirtmişlerdir (Villanti ve ark., 2017).

Lauckner ve Whitten (2015)'in yaptığı araştırmada; internet kullanıcılarının yaklaşık %75'inden fazlasının Facebook veya Twitter gibi en az bir sosyal paylaşım sitesini kullandığını, %80'inin ise çevrimiçi videolarını izlediğini ya da indirdiği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca katılımcıların %48'inin Facebook'u, %39'unun Twitter'ı, %7'sinin

YouTube'u ve %3'ünün de blogları kullandıkları öğrenilmiştir. En popüler ve en çok kullanılan sosyal medya sitesinin Facebook olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Knowles ve ark. (2014); sosyal medya kullanımıyla ilişkili riskli davranışları tanımlamak ve sosyal medyanın ebeveyn kullanımını ve çocuklarının internet davranışları konusundaki farkındalık oluşturmak amacı ile 114 kişinin katılımıyla bir çalışma yapmıştır. Katılımcıların %93'ünün sosyal medya sitelerine üye oldukları, en çok kullanılan sosyal medya sitelerinin Facebook (%76) ve Twitter (% 52) olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Aksoğan ve ark., (2018); yapılan anket verileri incelendiğinde, ankete katılan öğrencilerin, %82,3'ünün sosyal medyayı güvenli bulmadıkları, %48,9'unun sosyal medya hesaplarında tanımadıklarından gelen teklifleri kabul ettikleri ve %37,8'inin sahte bir hesap kullandıkları fakat sadece %19'unun bir başkasına ait sosyal medya hesabını ele geçirmeye çalıştığı sonucu çıkmaktadır. Genel olarak sonuçlara bakıldığında öğrencilerin çoğunun bilişim güvenliği konusunda farkındalıklarının az olduğu ortaya çıkmıştır.

Çetin (2014); analizler sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğu bilgi güvenliğinin önemli olduğunu düşünmekteyken, yaklaşık yarısının bilgi güvenliğine yönelik son tehlikelerden haberlerinin olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kaynağı belirsiz bir yerden gelen bir e-postaya ise tedbirli yaklaşıtlarını belirtmişlerdir. Yaptığımız çalışmada; sosyal medya platformları üzerinden tanımadığı kişilerden gelen etkinlik ve arkadaşlık isteklerine olumlu cevap verenlerin oranı %25,7'dir. Bireyler bu isteklere temkinli yaklaşmaktadırlar.

Aslanyürek (2016); sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliğinin sağlanması ve çevrimiçi gizliliği ortadan kaldıracak ihlaller hakkında sahip oldukları kanaatlerin, davranışların ve farkındalıklarının; eğitim düzeyleri, yaş ve cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir. İnternet güvenliği ve bu mecralarda yaşanabilecek hak ihlalleri karşısında internet ve türevlerini kullanmaktan vazgeçme eğilimi düşük

görülmektedir. Araştırmaya katılanların sadece az bir kısmı yaşanabilecek mahremiyet ihlalleri varlığında interneti kullanmaktan ödün vereceklerini belirtmişlerdir.

Aksoğan ve ark., (2018)'nin yaptığı çalışmada; kadınların sosyal medyada tanımadıkları kişilerden gelen talepleri daha fazla kabul ettikleri görülmüştür.

Akgün ve Topal (2015); kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre; kaynağı ve güvenilirliği hakkında bilgi sahibi olmadıkları kablosuz ağlardan bağlanma durumlarında daha az riskle hareket ettiklerini görmüşlerdir. Yaptığımız araştırmada; bazı durumlarda sosyal medyayı kullanmanın riskli olduğunun farkında olan bireylerin her türlü olumsuz duruma rağmen sosyal medyayı kullanmaktan vazgeçmeme eğiliminde buldukları görülmüştür. Sosyal medya platformlarının avantajları ve her geçen gün artan popülaritesi bireyleri cezbetmeye devam etmektedir.

Yapılan araştırmada verilen cevaplar üzerinden konuşulursa;

İnternette terör örgütlerinin övüldüğü bir paylaşımı gören 461 kişinin yalnızca 291'i bu kişileri şikâyet edeceğini beyan etmektedir. Duyarlılığını gösterecek kişilerin oranı sadece %63,1 olmaktadır. Bu oran bizi endişeye sevk edecek bir değerde bulunmaktadır.

Dolandırıcılık ve sahtekârlığa karşı kullanmış olduğu sosyal medya hesapları üzerinden paylaşım yapacağını söyleyenlerin sayısı 221 iken, bu soruya hayır cevabını verenlerin sayısı 389 kişidir. Araştırmaya katılanların %63,8'i bu soruya hayır cevabı vermiştir.

Kişisel bilgilerin paylaşılması sonrasında bazı sitelere üyelik gerçekleştiren kişilerin bazılarının kimlik bilgilerinin dolandırıcılarca kullanıldığı haberlerine rastlamadığını söyleyenlerin oranı %22,6'dır (138/610). Bu değer toplumun öğrenme kanallarının bize "acil kodu" verdiğinin bir göstergesidir. Aynı şekilde internetteki arkadaşlık siteleri aracılığıyla tanışıp özel görüntüleri nedeniyle şantaj yapılan kişilerin olduğu haberlerine rastlamadığını söyleyenlerin oranı %21,4'tür (131/610). Bu haberlere

rastlayan 479 kişinin, 119'u ise, tanımadığı kişileri sosyal medyadan hesabını takip etmesi için profiline eklediğini söylemiştir.

Hırsızlık ve dolandırıcılık yapan bazı kişilerin özel hayat ile ilgili internet üzerinden bilgi edindiği hakkında haberlerine rastladığını söyleyen 501 kişinin (%82,1), 361'i (%72,1) ise, sosyal medya üzerinden konum ve tatil video/fotoğraf paylaşımlarında bulunacağını söylemiştir.

İnternette araç satışı yapıldığında, plakası görünen bazı araçların plakalarının kopyalanarak trafiğe çıkarıldığı haberlerine rastladığını söyleyenlerin oranı %27,7'dir (169/610). Asıl ilginç olanı bu bilgiye rağmen, sosyal medya üzerinden resmini ve kullandığı aracın fotoğrafını paylaşabileceğini söyleyenlerin oranı %81,1'dir (137/169).

Suç teşkil etme ihtimali bile olsa düşüncelerini sosyal medyada paylaşabileceğini söyleyenlerin oranı çok az bile olsa %12,1'dir (74/610). Bu oran çok küçük bir değer gibi görünse de endişelenmemizi gerektirecek bir değerdir.

Genel anlamda anketlere verilen cevaplar dikkate alındığında; çeşitli yayınlar ve sosyal medya platformları üzerinden açık kaynak istihbarat farkındalığı belli bir düzeye ulaşmış olan bireylerin bile sosyal medyayı kullanırken çok dikkatli ve temkinli olmadıkları sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak belli çerçevede suç sayıldığı kanunlar tarafından açıkça belirlenen durumlarda konuyu ciddiye alma eğilimindedirler. Herhangi bir şekilde bir kuruma veya devlete karşı işlenebilecek suçların cezasız kalmayacağını düşünen bireyler sosyal medyayı kullanırken daha dikkatli bireyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Araştırmamıza katılım gösteren bireylerin verdikleri cevaplar ışığında toplumda sosyal medya kullanımını sırasında gelişebilecek risklerin gözardı edilmeye başlandığı görülmektedir. Bu durumun ilerleyen aşamalarında tüm toplumun bu süreçten zararlı çıkacağını öngörmek çok zor olmayacaktır.

Toplumları ayakta tutan en temel prensiplerden birisi de toplumsal dayanışmadır. Suç ve suç unsuru ile karşılaştığında kolluk kuvvetlerine faydalı olacak bilgileri ulaştırmada günümüzde insan unsurundan azami faydalanılmaktadır.

Kolluk kuvvetlerinin bağlı bulunduğu içişleri bakanı sayın Süleyman SOYLU'nun söylemiyle, ülkemiz sınırları içerisinde olup, sanal âlem üzerinden işlenen her türlü suçun failleri tespit edilmektedir. Yurt dışı kaynaklı IP üzerinden bağlanarak suç işleyen kişilerin de tespiti yapılması durumunda ülkemize geldikleri anda yakalanarak haklarında yasal işlemler yapılmaktadır.

İşlenen bazı suçlarda her türlü teknik imkâna rağmen suçun failleri yakalanamamaktadır. Ancak olaya şahit olan bir görgü tanığı, tüm süreçleri değiştirebilmektedir. İçerisinde suç barındıran olaylar karşısında pasifize olmuş bir toplumun bireylerinin bulunması her toplum için yıkım anlamına gelmektedir. 'Bana dokunmayan yılan bin yaşasın!' yaklaşımı toplumların yıkımına aracılık eden bir yaklaşımdır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde teknolojik gelişmelerin hayatımızın her anına yansımada en büyük paya sahip olan mecrta sosyal medyanın kullanımı gün geçtikçe artmaktadır. İnsanlar adeta sosyal medya bağımlısı haline gelmişlerdir. Bu bağımlılıkla ilgili birçok uzman tarafından zaman zaman açıklamalar yapılmaktadır. Bağımlılık konusuna yaptığımız çalışmada da ayrıca yer verilmiştir.

Adli bilimler açısından suç olgusu, suçun meydana geldiği sebepler, suçla mücadele ve suç önleme stratejileri büyük önem arz etmektedir. Suçun meydana geldiği yerde yapılan araştırmaların, suçun ortaya çıkarılmasına katkısı büyüktür. Suç gerçek dünyada işlendiği gibi sanal ortamda da işlenmektedir. Sosyal medya mecrası, adeta sanal ortamın olay yeri inceleme sahası gibi bir konumda bulunmaktadır. Sosyal medyayı kullanan bireyler, hiç tanımadıkları kişiler aleyhine sosyal medya platformları üzerinden suç sayılabilecek davranışlarda bulunmaktadırlar.

Hitit Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilere yönelik anket sonuçları değerlendirildiğinde; herhangi bir kurum ya da devlete yönelik kanunların suç saydığı olgular karşısında bireylerin zor durumlara düşmemek adına sosyal medya kullanımlarını kısıtlama eğilimi içerisine girdikleri görülmektedir. Ancak cinsiyete göre verilen cevaplar özelinde bakıldığında; bu durumun erkekler üzerinde etkili olduğu, kadınlar üzerinde ise herhangi bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Anketlerin diğer maddelerinin cinsiyete göre değerlendirilmesinde; hem erkeklerin hem de kadınların açık kaynaklardan öğrenerek farkındalık geliştirdikleri varsayılan durumlar sonrasında sosyal medya kullanım durumlarında bir değişiklik meydana gelmediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Bireylerin kendi kişisel güvenlikleri söz konusu olduğunda da, çoğunlukla aynı şekilde davranış geliştirdikleri saptanmıştır. Sosyal medya kullanımı konusunda bireylerin uzun bir dönem daha özgürlüklerinden ödün vermeyecekleri görülmektedir.

Sosyal ağlar aracılığıyla belli bir görüş ve inanç çerçevesinde arkadaş grupları oluşmaktadır. Gruplardan yapılan alıntılar ve paylaşımlar yeri geldiğinde herkese açık profiller, profil sahibi ile ilgili kanaatlere varılmasında aracı konumunda olabilmektedir. O yüzden nasıl gerçek dünyada bir araya gelmek istenilmeyecek kişi ya da özel kuruluşlar varsa, sanal ortamda da bu hassasiyetle davranmak önemli olmaktadır. Sanal ortam gerçek dünyanın yansıması olarak değerlendirilmektedir.

Suç ile mücadele eden kolluk kuvvetlerinin; suç ve suçun faillerinin tespiti ile suçun daha oluşmadan önlenmesine yönelik çalışmalarda bulunmaktadır. Aynı şekilde sanal âlemde gerçekleşecek her türlü suç ve suç unsuru ile mücadelede etkin olarak hizmet etmektedirler. Ülkemizde sanal âlem üzerinden işlenen her türlü suçun failleri tespit edilmektedir.

Yaptığımız çalışma sürecinde, kolluk kuvvetleri sanal devriye hizmetleri yoluyla suç ile mücadele ettiklerini belirtmişlerdir. Ancak polise sanal ortamda işlenen suçlarla ilgili araştırma yetkisi veren kanuni yetki düzenlemesi Anayasa Mahkemesinin 19 Şubat 2020 tarihli kararı ile iptal edilmiştir. Artık sanal ortamdaki bu suçlarla ilgili adli sürecin başlatılması şikâyet ve ihbara tabi tutulmuştur. Bu konu ile ilgili gerekli eksikliklerin tespit edilip, sürece katkı sağlayacak yeni bir kanuni düzenlemenin yapılması gerekmektedir.

Sosyal medya üzerinden herhangi bir eylem çağrısında bulunan gruplara yönelik istihbarat elde edilmesi de suçun önlenmesi adına hayati önem taşımaktadır.

Sosyal medyayı kullanan bireylerin her ne olursa olsun kişisel güvenliklerini riske atacak durum ve temaslardan korunması gerekmektedir. Ayrıca kişiler güvenliği yüksek ve lisanslı uygulamaları kullanarak kendi güvenliklerini sağlamaya çalışmalıdırlar. Sosyal medyadan paylaşılan her bilginin doğru olmadığı gerçeğinden hareketle paylaşım yaparken bir kez daha düşünmek faydalı olacaktır.

Ülkemizde de son yıllarda sıklıkça tartışmaya açılan *‘İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi*

hakkındaki kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun ' 31 Temmuz 2020 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ancak bu kanun değişikliği tam olarak bazı ihtiyaçları karşılamamaktadır. Bunun yanında sosyal medyaya giriş yapacak kullanıcıların e-devlet benzeri bir şifre ile ya da hesabın kendisine %100 ait olduğunu beyan eden T.C. kimlik numarası ile girişi sağlanmalıdır.

Sosyal medya kullanırken bu platformlar üzerinden hak ihlaline uğramış kişilerin yaşadıkları sorunları dile getiren kamu spotu benzeri faaliyetler tüm medya organlarında yayınlanarak dikkat çekilmeye çalışılmalıdır.

İnternetin ve sosyal medyanın kullanımında bilinçli olarak hareket etmek önemli olmaktadır. Dijital okuryazarlık sayesinde sosyal medyayı doğru bir biçimde kullanma ve üretim ortaya çıkarma imkânı bulunabilmektedir. Bu yolla kişisel verilerin güvenliği de sağlanabilmektedir.

Bireylerin, sosyal medya araçlarını iletişim kurmak ve etkileşimde bulunmak amacıyla daha uzun süreler kullanacağı araştırmamızda görülmektedir. Sosyalleşmeye, kişisel gelişime ve fikir özgürlüğüne sağladığı katkılar göz önüne alındığında, sosyal medya araçlarını kullanmaktan vazgeçilmemelidir. Ancak fikir özgürlüğü çerçevesinde yapılacak olan paylaşımlarda diğer insanların hak ve özgürlükleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acun, İ., Yücel, C., Belenkuyu, C., Keleş, S., 2018. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarının incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 23(4), 559-602.
- Akman, M.K., 2019. Bilgi sosyolojisi açısından istihbarat kaynaklarının tasnifi ve değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1), 24-42.
- Akgün, Ö. E., ve Topal, M. 2015. Eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin bilişim güvenliği farkındalıkları: Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği. Sakarya University Journal of Education, 5(2), 98-121.
- Aksoğan, M., Bayer, H., Gülada, M.O., ve Çelik, E., 2018. İletişim fakültesi öğrencilerinin siber güvenlik farkındalığı: inönü üniversitesi örneği. Kesit Akademi Dergisi, 4(14), 271-288.
- Aktan, E., 2018. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Erciyes İletişim Dergisi, 5(4), 405-421.
- Akyazı, E., Ünal, A.T., 2013. İletişim fakültesi öğrencilerinin amaç, benimseme, yalnızlık düzeyi ilişkisi bağlamında sosyal ağları kullanımı. Global Media Journal: Turkish Edition, 3(6), 1-24.
- Akyel, M., Çetli, E., Özkoçak V., 2019. New methods and techniques in forensic science and forensic anthropology/adli bilimler ve adli antropolojide yeni yöntem ve teknikler. Recent Evaluations On Humanities And Social Sciences, Editörler: B. Ceylan Ataman ve G. Taşkiran. İjopeç, London, 117-125.
- Altunbaş, F., 2011. Toplum destekli polislikte yeni bir boyut: suç ve suçlularla mücadelede sosyal medya platformları. Suç Önleme Sempozyumu, 7-8 Ekim, Bursa, 361-371.
- Altunok, E., ve Vural, A. F., 2011. Bilişim Suçları. Denetişim, (8), 74-84.
- Altuntop, S., 2015. Çağdaş polislik stratejileri. güvenlik sektöründe temel stratejiler, Editörler: F. M. Harmancı, M.Gözübenli, C. Zengin. Nobel, Ankara, 1-34.
- Anonim, 2020. İstihbarat nedir ne demektir? Uluslararası istihbarat teşkilatları, <https://www.lafsozluk.com/2013/11/istihbarat-nedir-ne-demektir-anlamı.html> (04.11.2020).
- Anonim, 2020. The worlds's most-used social platforms, <https://wearesocial.com> (04.11.2020).
- Anonim, 2020. Facebook reach rankings, <https://wearesocial.com> (04.11.2020).

- Anonim, 2020. Instagram reach rankings, <https://wearesocial.com> (04.11.2020).
- Anonim, 2020. Twitter reach rankings, <https://wearesocial.com> (04.11.2020).
- Anonim, 2020. LinkedIn reach rankings, <https://wearesocial.com> (04.11.2020).
- Anonim, 2020. Digital around the World in 2020, <https://wearesocial.com> (04.11.2020).
- Anonim, 2020. World's most visited websites, <https://wearesocial.com> (04.11.2020).
- Anonim, 2020. Top 15 Best social networking sites & APPs, <https://ebizmba.com> (04.11.2020).
- Anonim, 2020. Farkındalık tanımı, [https://sozluk.gov.tr/?kelime=farkındalık](https://sozluk.gov.tr/?kelime=farkindalik) (04.11.2020).
- Anonim, 2020. Farkındalık, <http://www.farkindalik.info> (04.11.2020).
- Arklan, Ü., Rençber, H., 2018. Social media as the escape area for illegality/illegalitenin kaçış alanı olarak sosyal medya. Current Debates In Public Relation, Cultural & Media Studies: Editörler: B. Doğan ve E. Geçgin. İjjopec, London, 31-52.
- Artuk, M.E., 2006. Cinsel taciz suçu (TCK. m. 105). Çalışma ve Toplum, 4(11), 29-44.
- Artuk, M.E., ve Alşahin, M.E., 2014. Dini değerleri aşağılama suçu (TCK m. 216/3). Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 20(1), 989-1012.
- Aslanyürek, M. 2016. İnternet ve sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik ile ilgili kanaatleri ve farkındalıkları. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 3(1), 80-106.
- Ateş, A., 2013. Stratejik istihbarat ve türk dış politikasına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Aydın.
- Aydın, A.H., 2014. Suç önleminin önemi ve etkisi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014(3), 82-84.
- Aytekin İnceoğlu, A., 2018. Güveni kötüye kullanma suçu. Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1, 41-85
- Bahar, A., 2018. Bilişim suçları, iletişim ve sosyal medya. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 10(3), 1-36.

- Bail, C. A., Argyle, L. P., Brown, T. W., Bumpus, J. P., Chen, H., Hunzaker, M. F., and Volfovsky, A., 2018. Exposure to opposing views on social media can increase political polarization. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(37), 9216-9221.
- Baltacı, S., 2017. Sosyal medya üzerinden elde edilen istihbaratın güvenlik maksatlı kullanılması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı İstihbarat Bilim Dalı, İstanbul.
- Başoğlu, U. D., Yanar, Ş., 2017. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçları ve alışkanlıklarının belirlenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 6-13.
- Bayraktar, G., 2014. Harbin beşinci boyutunun yeni gereksinimi: siber istihbarat. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 10(20), 119-147.
- Berlusconi, G., Calderoni, F., Parolini, N., Verani, M., ve Piccardi, C., 2016. Link prediction in criminal networks: a tool for criminal intelligence analysis. *Plos One*, 11(4), e0154244. (sayfa:1-21)
- Bernard, R., Bowsher, G., Milner, C., Boyle, P., Patel, P., & Sullivan, R. (2018). Intelligence and global health: assessing the role of open source and social media intelligence analysis in infectious disease outbreaks. *Journal of Public Health*, 26(5), 509-514.
- Beşe, E., ve Seren, M., 2011. Stratejik istihbarat olgusunun teorik çerçevesi, unsurları ve terörle mücadele politikaları açısından rolü ve önemi. *Turkish Journal of Police Studies/Polis Bilimleri Dergisi*, 13(3), 123-145
- Biçer, S., 2017. Ulusal güvenlik ve istihbarat sisteminde geleneksel anlayıştan modern ve değişen ihtiyaçlar dönemine geçiş. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 435-464.
- Bulunmaz, B. Yeni medyada nefret söylemi ve üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 73-88.
- Bulut, M., 2017. İstihbarat başarısızlığına analitik bir yaklaşım: tanımı, sebepleri ve çözüm önerileri. *Turkish Journal of Police Studies/Polis Bilimleri Dergisi*, 19(1), 67-90
- Burkay, S., 2008. Teorik çerçevede suç. *Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, (2), 4, 1-15.
- Cantürk, G., ve Cantürk, N., 2004. Suçlu profili. *Adli Tıp Dergisi*, 18(2), 27-37.
- Ceyhan, M., 2013. Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçu (TCK m. 301). *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19(2), 1781-1802.

- Çakar, A.S., 2013. Düşünceyi açıklama özgürlüğü çerçevesinde halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu. Akademik Bakış Dergisi, 36, 1-19.
- Çelik, M., 2017. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin incelenmesi: Kültür Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. 1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı, 4-5 Mayıs, İstanbul. 1-10
- Çetin, H., 2014. Kişisel veri güvenliği ve kullanıcıların farkındalık düzeylerinin incelenmesi. Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(29), 86-105.
- Çıtak, E., 2015. Çağımızın gerekliliği olarak sinyal istihbaratı. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(2), 751-769.
- Çorumlu, M., 2017. İstihbarat ve karşı istihbarat hizmetlerinin aralarındaki ilişkiler. Doktora Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/Hizmet İşletmeciliği Yönetimi ve Tasarımı Anabilim Dalı, Kastamonu.
- Demirci, M.S., Sağıroğlu Ş., 2017. Sosyal ağ verilerinin kullanım alanları üzerine kapsamlı bir inceleme. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Part C, 5(2), 1-21.
- Dilber, F., 2014. Kitle iletişim araçları ve suç olgusu. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014(3), 60-66.
- Doğan, H. İ., ve Sevinç, B., 2011. Suç teorileri ve şehir güvenliği: Bitlis iliyle ilgili genel bir değerlendirme. Turkish Journal of Police Studies/Polis Bilimleri Dergisi, 13(4), 27-53.
- Doğan, Ş., 2019. Sosyal medyanın kamuoyu oluşturmada kullanımı: 16 nisan 2017 anayasa değişikliği referandumu sürecinde siyasi aktörlerin sosyal medya paylaşımlarının içerik analizi. Erciyes İletişim Dergisi, 6(1), 423-442.
- Dolu, O., Uludağ, Ş., ve Doğutaş, C., 2010. Suç korkusu: nedenleri, sonuçları ve güvenlik politikaları ilişkisi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65(01), 57-81.
- Duramaz, S., ve Gökbunar, A. R., 2017. Ekonomik istihbarat sisteminin oluşturulmasına yönelik Türkiye için yeni bir model önerisi. Öneri Dergisi, 12(47), 49-69.
- Dülger, İ., Cin, S., 2019. Suçu ve suçluyu övme suçu (TCK md. 215). Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C, 21, 2865-2892.
- Ekşim, A. ve Civelek, İ., 2019. Twitter tweetleri üzerinden açık kaynak istihbaratı tabanlı yarı- otomatik siber güvenlik modeli. Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi, 7(1), 827-836.

- Ekşim, A. ve Kara, M., 2019. Açık kaynak istihbaratı üzerinden siber saldırı tespiti yöntemleri. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(1), 577-593.
- Eren, E.Ş., 2014. Sosyal medya kullanım amaçları ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı kişisel değişkenlere göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(4), 230-243.
- Ertekin, B.A., 2017. Batı dünyasında açık istihbarat açık diplomasi'ye karşı. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 13-35.
- Ertem, H. S., ve Korhan, S., 2019. Sosyal medya ve dış politika ilişkisine yakından bakmak: türkiye'de üniversiteli genç yetişkinler örneği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(2), 215-233.
- Gerçek, L. Ç., 2011. Yargıtay kararlarıyla cinsel taciz suçu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 60(1), 47-82.
- Göver, İ. H., ve Şenol, D., 2017. Toplumsal bir olgu olarak suç: sosyolojik bir analiz. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7(2), 191-208.
- Gülseren, F. Ş., 2013. İnternet ortamında işlenen hakaret suçları. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 15-33.
- Hacıfazlıoğlu, T., 2018. Haberleşmenin engellenmesi suçu. Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul.
- Hafizoğulları, Z., ve Özen, M., 2009. Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 9-22.
- Henkoğlu, T., Özenç Uçak, N., 2012. Elektronik bilgi güvenliğinin sağlanması ile ilgili hukuki ve etik sorumluluklar. *Bilgi Dünyası*, 13(2), 377-396.
- Kalaman, S. 2019. Yeni Medya ve Dijital Gözetim: Türkiye'deki sosyal medya kullanıcıları üzerine bir araştırma. *Yönetim ve ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(2), 575-594.
- Kaplan, A. M., ve Haenlein, M., 2010. Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social medya. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Karaağaç, Y., 2017. Stratejik istihbarat bağlamında karşılaştırmalı savaş teorileri ve stratejistler. Doktora tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü/ Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kartal, A.B., 2018. Uluslararası terörizmin değişen yapısı ve terör örgütlerinin sosyal medyayı kullanması: Suriye'de DAESH ve YPG Örneği. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 14(27), 39-77.

- Kaya, S., 2018. Nefret söyleminin üretimi ve nefret suçlarının dolaşıma girmesinde facebook'un etkisi ve facebook kullanım pratiklerine bakış/ Impact of facebook on production of hate speech and getting into circulation of hate crimes and an outlook on. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(28), 3263-3275.
- Knowles, M., Lee, S. H., O'Riordan, M., ve Lazebnik, R., 2014. Risk of social media for teens in an urban setting. *Global pediatric health*, 1, 2333794X14561656.
- Kırık, A. M., 2017. Yeni medya aracılığıyla değişen iletişim süreci: Sosyal paylaşım ağlarında gençlerin konumu. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 230-261.
- Koca, H.İ., 2019. Stratejik istihbarat. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(4), 2187-2198.
- Koca, M., Üzülmez, İ., 2019. Kişisel verilerin kaydedilmesi suçu (TCK m. 135). *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C, 21, 69-93.
- Kocasakal, Ü., 2015. Kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçu (TCK 123). *Ankara Barosu Dergileri*, 73(2), 109-146.
- Kocsis, R. N., Palermo, G. B., 2015. Disentangling criminal profiling: Accuracy, homology, and the myth of trait-based profiling. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 59(3), 313-332.
- Küçükylmaz, Y. O., 2019. Ulusal güvenlik bağlamında istihbarata karşı koymanın önemi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(8), 89-105.
- Korkmaz, Ö., Yeşil, R., 2011. Medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 110-126.
- Lauckner, C., Whitten, P., 2015. The Differential effects of social media sites for promoting cancer risk reduction. *Journal of Cancer Education*, 31(3), 449-452.
- MIT, 2020. İstihbaratın tanımı ve istihbarat çarkı, <https://www.mit.gov.tr> (04.11.2020).
- Moreno, M. A., ve Whitehill, J. M., 2014. Influence of social media on alcohol use in adolescents and young adults. *Alcohol research: current reviews*, 36(1), 91-100.
- Oğuz, S., Ceyhan, E. B., ve Sağıroğlu, Ş., 2015. Teknolojinin casuslukta kullanılması ve karşı önlemler, 1-6.

- O’Keeffe, G. S., 2016. Social media: challenges and concerns for families. *Pediatric Clinics*, 63(5), 841–849.
- O’Leary, P. N., Miller, M. M., Olive, M. L., ve Kelly, A. N., 2015. Blurred lines: ethical implications of social media for behavior analysts. *Behavior Analysis in Practice*, 10(1), 45–51.
- Öngen, O., 2017. Sosyal medya kullanıcılarının gerçeklik yanılgısı. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1(1), 1-14.
- Özdemir, Z., 2015. Sosyal medyada kimlik inşasında yeni akım: Özçekim kullanımı. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 112-131.
- Özer, Y., 2015. Terörizmle mücadelede istihbaratın rolü: kültürel istihbarat konsepti. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 51-80.
- Özocak, G., 2013. Sosyal medyada işlenen suç tipleri ve suçluların tespiti, yeni medya çalışmaları: Kuram, Yöntem, Uygulama ve Siyasa I. Ulusal Kongresi, 7-8 Mayıs 2013, 463-479.
- Öztürk, M. F., ve Talas, M., 2015. Sosyal medya ve eğitim etkileşimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 7(1), 101-120.
- Öztürk, Ş., 2015. Sosyal Medyada Etik Sorunlar. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9(1), 287-311.
- Rossy, Q., Ribaux, O., 2014. A collaborative approach for incorporating forensic case data into crime investigation using criminal intelligence analysis and visualisation. *Science and Justice*, 54(2), 146-153.
- Savrun, E., 2019. Bölüm 5 Kamu güvenliğinin sağlanmasında kullanılan bir istihbarat modeli olarak biyografik istihbarat. 95-115.
- Serçemeli, C., 2016. Sosyal medyada mahremiyetin gizliliğini ihlalde yeni bir trend olan ‘stalk’ a hukuki açıdan bir bakış. *Güncel Hukuk Dergisi*, Sayı: 2-158
- Seyhan, K., ve Eryılmaz, M., 2004. Gelişmiş ülkeler ve türkiye uygulamasında suç önleme stratejileri. *Liberal Düşünce*, 34, 5-34.
- Sönmez, Ü., 2017. Bilişim sistemleri aracılığıyla dolandırıcılık suçu. *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi*, 1(2), 47-68.
- Sungur, S.A., 2017. 15 Temmuz darbe kalkışmasının engellenmesinde sosyal medyanın rolü. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 47, 597-612
- Şahin, Ö. U., 2017. Sosyal medya ve vatandaş odaklı kamu hizmeti yaklaşımı. *Journal of Life Economics*, 4(4), 51-76.

- Şahin, Y., 2017. Sosyal medya araçlarının sivil itaatsizlik bağlamında değerlendirilmesi. Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD), 3(5), 171-187.
- Şimşek, S., 2009. Medya-siyaset-iktidar üçgeninde medya gerçeği. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 6(1), 124-143.
- Taner, F. G., 2011. Türk ceza hukukunda şantaj suçu. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 92, 118-156.
- Tanyıldızı, N.İ., ve Ateş, T.Y., 2018. Siyasi Parti Genel Başkanlarının 15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası Twitter Mesajlarına Yönelik İçerik ve Söylem Çözümlemesi. ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, 5(10), 46-63.
- Taş, B., ve Akça, F., 2015. Coğrafi bakış açısıyla ödemiş şehirde kişiye karşı işlenen suçlar. Türk Coğrafya Dergisi, (64), 61-68.
- TDK, 2020. Büyük Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=su%C3%A7> (04.11.2020).
- TDK, 2020. Büyük Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=tehdit> (04.11.2020).
- TDK, 2020. Büyük Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=%C5%9Fantaj> (04.11.2020).
- TDK, 2020. Büyük Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=hakaret> (04.11.2020).
- TDK, 2020. Büyük Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=istihbarat> (04.11.2020).
- TÜİK, 2020. Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2019, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-%C4%B0nfaz-Kurumu-%C4%B0statistikleri-2019-33625> (04.11.2020).
- Temurçin, K., ve Yakar, M., 2013. Türkiye kırsalında suçlar ve suçların türlerine göre dağılışı (1997). Journal of International Social Research (Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi), 6(28), 403-431
- Topbaş, H., ve Gazi, M. A., 2016. Sosyal ağlarda gizlilik kaygısının ölçülmesi: inönü üniversitesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. inönü university International Journal of Social Sciences (INIJOSS), 5(1), 143-160.
- Türk, T., 2011. Türkiye’de meydana gelen suçların coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ile incelenmesi. HKM Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi, 1(104), 14-20.

- Türkmen, İ., 2015. Ulusal kamu politikalarında istihbaratın rolü ve etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/Journal of International Social Research*, 8(36), 910-917.
- Ünver, H. A., 2018. Digital open source intelligence and international security : A Primer. *EDAM research reports, cyber governance and digital democracy*, 8.
- Vannucci, A., Flannery, K. M., ve Ohannessian, C. M., 2017. Social media use and anxiety in emerging adults. *Journal of Affective Disorders*, 207, 163–166.
- Villanti, A. C., Johnson, A. L., Ilakkuvan, V., Jacobs, M. A., Graham, A. L., & Rath, J. M. (2017). Social media use and access to digital technology in US young adults in 2016. *Journal of medical Internet research*, 19(6), e196.
- Visher, C. A., ve Weisburd, D., 1997. Identifying what works: Recent trends in crime prevention strategies. *Crime, Law and Social Change*, 28(3-4), 223-242.
- Yengin, D., 2015. Yeni Medya Olanakları: Semantik Web, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication (TOJDAC)*, 5(19), 44-53.
- Yılmaz, B., 2015. Yeni medya ortamlarında örgütlenme ve toplumsal etkileri:# sendeanlat örnek olay incelemesi. 1.Ulusal Toplumsal ve Kurumsal Çatışmalar/Çözümler Kongresi, 8-10 Ekim, Düzce, 325-338.
- Yorgancılar, S., 2018. Kültürün yeniden üretim aracı olarak sosyal medya'nın gençliğe etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 2511-2532.
- Yorulmaz, Ö., ve Yakut, S. G., 2017. Türkiye'de suç oranını etkileyen sosyoekonomik faktörlerin incelenmesi: Path analizine dayanlı yaklaşım. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 39(1), 307-322.

EKLER

EK-1. Anket Formu

Değerli katılımcı,

Bu anketin amacı, Açık kaynak istihbarat farkındalığının bireylerin sosyal medya kullanımları üzerine etkisini ortaya koymaktır.

Anket uygulaması sonucu elde edilecek veriler, Çorum Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Yüksek Lisans Programı tez çalışmasında kullanılacaktır.

Ankete vereceğiniz doğru cevaplar, araştırma sonuçlarının doğruluğu konusunda fayda sağlayacaktır. Vermiş olduğunuz cevaplar, akademik bir çalışmada kullanılacak olup, verilen bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Göstermiş olduğunuz ilgiye teşekkür ederim.

Muhammed AKYEL

Çorum Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim Dalı
makyel5219@gmail.com

Anket çalışması;

Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek

Yaşınız:

Medeni Haliniz: ( ) Evli ( ) Bekar

Sosyal Medya Kullanım Süreniz: ( ) (1- 2 saat) ( ) (2-4 saat) ( ) (4 saat ve üzeri)

AÇIK KAYNAK İSTİHBARAT FARKINDALIĞI

1. Kişiyek/kurumlara (özel veya devlet) karşı işlenen suçlar ve cezası ile ilgili internette ve gazetelerde değişik haberlere rastladım. ( ) Evet ( ) Hayır
2. İnternette yaptıkları paylaşımlar yüzünden hukuki işlem başlatılan kişilerin olduğu haberlerini gördüm. ( ) Evet ( ) Hayır
3. İnternet üzerinden araç satışı yaparken plakası görünen araçların plakalarının kopyalanarak trafiğe çıkarlar olduğu haberlerine rastladım. ( ) Evet ( ) Hayır
4. İnternetteki arkadaşlık siteleri aracılığıyla tanışıp özel görüntüleri nedeniyle şantaj yapılan kişilerin olduğu haberlerine rastladım. ( ) Evet ( ) Hayır
5. Kişisel bilgilerini paylaşarak sitelere üye olanlardan bazılarının kimlik bilgilerinin dolandırıcılar tarafından kullanıldığı haberlerine rastladım. ( ) Evet ( ) Hayır
6. Hırsızlık ve dolandırıcılık yapan bazı kişilerin özel hayat ile ilgili internet üzerinden bilgi edindiği hakkında haberlere rastladım. ( ) Evet ( ) Hayır
7. Kitleleri Provoke ederek toplumsal infial oluşturmaya aracılık etmenin halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu olduğunu biliyorum. ( ) Evet ( ) Hayır
8. Elektronik posta adreslerine kaynağı belirsiz yerlerden iletilerle gelen linkleri tıklayanların, kişisel bilgilerinin çalındığı haberlerine rastladım. ( ) Evet ( ) Hayır
9. İnternet üzerinden terör örgütlerini öven paylaşımların yapıldığı haberlerine rastladım ( ) Evet ( ) Hayır
10. Phishing (oltalama) hakkında fikrim var. ( ) Evet ( ) Hayır

Anket çalışması;

Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek

Yaşınız:

Medeni Haliniz: ( ) Evli ( ) Bekar

Sosyal Medya Kullanım Süreniz: ( ) (1- 2 saat) ( ) (2-4 saat) ( ) (4 saat ve üzeri)

SOSYAL MEDYA KULLANIMI

1.Sosyal medya hesaplarımdan istediğim yorumları çekinmeden yapabilirim. ( ) Evet ( ) Hayır
2.Suç teşkil etme ihtimali bile olsa düşüncelerimi sosyal medyada paylaşabilirim. ( ) Evet ( ) Hayır
3.Sosyal medya üzerinden resmimi ve kullandığım aracın fotoğrafını paylaşabilirim. ( ) Evet ( ) Hayır
4.Tanımadığım kişileri sosyal medyadan hesabımı takip etmesi için profilime eklerim. ( ) Evet ( ) Hayır
5.Sosyal medyadan paylaşım yaparken kimlik bilgilerimin tamamını ortaya koyan verileri paylaşabilirim. ( ) Evet ( ) Hayır
6.Sosyal medya üzerinden konum ve tatil video/fotoğraf paylaşımlarında bulunurum. ( ) Evet ( ) Hayır
7.Doğruluğunu tam öğrenmeden bazı bilgileri sosyal medya üzerinden paylaştığım olmuştur. ( ) Evet ( ) Hayır
8.Özellikle Facebook, Twitter, Instagram gibi tanımadığım kişilerden gelen etkinlik ve arkadaşlık isteklerine olumlu cevap verebilirim. ( ) Evet ( ) Hayır
9.Sosyal medya üzerinden devlete karşı suç işlendiğini gördüğüm zaman bu kişileri şikayet ederim. ( ) Evet ( ) Hayır
10.Dolandırıcılık ve Sahtekârlığa karşı sosyal medya hesaplarım üzerinden bilgilendirme yazılarını paylaşırım. ( ) Evet ( ) Hayır

EK-2. Etik Kurul Kararı

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Sayı : 2019-212

20/09/2019

Konu: Başvuru Değerlendirme Sonucu

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Vahdet ÖZKOÇAK

Etik Kurulumuza yapmış olduğunuz başvurunuzla ilgili kurul kararımız ve ilgili bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Nuriye BÜYÜKKAYACI DUMAN
Başkan

Başvuru Numarası	2019-112
Sorumlu Araştırmacı	Dr. Öğr. Üyesi Vahdet ÖZKOÇAK
Araştırma Başlığı	Suç Önleme ve Analizi Perspektifinde; Açık Kaynak İstihbarat Farkındalığının Bireylerin Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Etkisi. (The Effect of Open Source Intelligence Awareness On Individuals Social Media Usage in the Perspective of Crime Prevention Analysis.)
Toplantı Tarihi	19/09/2019
Karar Numarası	2019-205

- Araştırma başvurunuz etik açıdan uygun bulunmuştur.
- Araştırmaya Kurum İzni/İzinleri alındıktan sonra başlanması uygun bulunmuştur.
- Başvurunun, ekte belirtilen düzeltmelerin yapılması halinde tekrar değerlendirilmesine karar verilmiştir.
- Araştırma projesi etik açıdan uygun olmadığından başvurunun reddine karar verilmiştir.

EK-3. Mülakat Formu

Değerli katılımcı,

Bu mülakatın amacı, konusunda uzman olan emniyet personeli ile suç önleme ve suç sonrası tespitlerde açık kaynak istihbaratı ve sosyal medyadan nasıl faydalandıklarına yöneliktir.

Mülakat sonucu elde edilecek veriler, Çorum Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Yüksek Lisans Programı tez çalışmasında kullanılacaktır.

Mülakata vermiş olduğunuz cevaplar, akademik bir çalışmada kullanılacaktır. İlgili gösterdiğiniz ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Muhammed AKYEL

Çorum Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim Dalı
makyel5219@gmail.com

Mülakat çalışması;

Yaşınız:

Meslekte kaçınıcı yılınız:

MÜLAKAT SORULARI

1. Sosyal Medya Platformları üzerinden işlenen suçların tespiti nasıl yapılmaktadır?
2. İnternet ve sosyal medyayı kullanan kişiler hangi tür risklere maruz kalmaktadır?
3. İnternet ve sosyal medyanın suç ve suçlu ile mücadelede güvenlik güçlerine sağladığı faydalar nelerdir?
4. Açık kaynaklardan elde edilen her bilgi güvenilir midir?
5. İnternet ve sosyal medyayı kullanımında aracılık eden teknolojik araçların güvenliği nasıl sağlanmalıdır?

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : AKYEL, Muhammed

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği	2003
Lise	Trabzon Lisesi	1998

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2020-	Çorum Emniyet Müdürlüğü	

Yabancı Dil

İngilizce

